

Viipurin Suomalaisen
Kirjallisuusseuran
toimitteita
8

HELSINKI 1987

ISBN 951-95402-8-8

 Etelä-Saimaan Kustannus Oy – Lappeenranta 1987

V. Erkamo

Isojen petoeläinten esiintymisestä
Viipurin läänissä vuosina 1856–1937
etupäässä virallisen
tapporahatilaston mukaan

(Eläintieteen yliopistollinen laudatur-tutkielma v:lta 1939)

Sisällys:	Sivut:
Alkusanat	69
I Johdanto	
1. Tietolähteistä	71
2. Tapporahasäännöksistä ja tapporahojen raha-arvosta eri aikoina	72
3. Tapporahatilaston luotettavuus	73
4. Tietojen vertailu luotettavuuden valaisijana	75
II Yleinen osa	
1. Tiedot eräiden isojen petoeläimen esiintymisestä Viipurin läänissä vv. 1856—1937	
a. Karhu (<i>Ursus arctos</i> L.)	78
b. Susi (<i>Canis lupus</i> L.)	84
c. Ilves (<i>Felix lynx</i> L.)	90
d. Kettu (<i>Canis vulpes</i> L.)	96
e. Ahma (<i>Gulo luscus</i> L.)	97
f. Saukko (<i>Lutra lutra</i> L.)	98
g. Näättä (<i>Martes abietum</i> L.)	101
h. Kärppä (<i>Mustela erminea</i> L.)	104
i. Petolinnut	104
2. Isojen petojen esiintymisessä ilmenneiden alueel- listen erilaisuuksien ja muutosten syistä	106
3. Loppukatsaus	110
III Kirjallisuus	113
IV Taulukot 1—5	114
V Diagrammit 1—8	120
VI Kartat 1—15	128

Alkusanat (vuodelta 1939)

Isojen petoeläinten aika alkaa meidän maassamme pian olla ohi. Pyydettyjen petojen kokonaismäärä on käynyt yhä vähäisemmäksi ja yhä rajoitetummiksi tulevat ne tienoot, missä erämies voi metsään lähtiessään toivoa kohtaavansa jalompaakin riistaa kuin jäniksiä ja teerikukkoja. Suurimpia petonisäkkäitä, karhuja, susia ja ilveksiä, on jo lähes parin vuosikymmenen ajan esiintynyt pääasiallisesti vain itäisellä rajaseudullamme, Pohjois-Suomessa ja Lapissa, ja suurimmat petolintumme, kotkat, ovat niinkään käyneet maassamme kovin harvinaisiksi. Turhaan saa nykyisin laajoilla alueilla Etelä- ja Keski-Suomessakin hakea hangilta nädän tahi saukon jälkiä.

Ei ole kuitenkaan vielä kovin kaukana aika, jolloin suurpedot olivat monin paikoin Etelä-Suomessakin jokapäiväisiä puheenaiheita ja jolloin kuului aivankuin sääntöön, että talonpoika sai luovuttaa jonkun kotieläimistään petojen tarpeisiin. Kulttuurin jatkuva tunkeutuminen yhä syvemmälle korpimetsiin ja kaiken sille esteeksi asettuvan tieltä raivaaminen on sitten vähitellen sekä välittömästi että välillisesti hävittänyt täältä kaikkein useimmat isot petoeläimet perinjuurin.

Tätä tapahtumaa, villipetojen vähittäistä häviämistä taistelussa erämaihin etenevää ihmistä vastaan - mikä siis tavallaan esittää erästä kulttuurihistoriamme lukua - on oikeastaan kovin vähän tutkittu. Tärkeimmät pääpiirteet itse tapahtuman, petojen häviämisen, kulusta koko maassamme ovat tosin jo tulleet selvitettyiksi lähinnä professori J.A.Palménin (Suomen kartasto 1910) ansiosta, mutta mitään yksityiskohtaisia selvityksiä pienemmillä alueilla joitakin pitäjänkertomuksia lukuunottamatta ei ole tiettävästi suoritettu. Kuitenkin juuri tällainen pienempien alueiden tutkiminen voisi tuoda esille monia mielenkiintoisia ja tärkeitä lisäpiirteitä, jotka tapahtumaa ja materiaalia kokonaisuutena käsitellen voivat jäädä huomaamatta tahi epäselviksi alueellisten erilaisuuksien takia. Onpa mahdollista, että ne jossakin tapauksessa voivat kokonaisuaineistoa käsiteltäessä tehtyjä johtopäätöksiä oikaistakin. Lisäksi on näillä erikoisselvityksillä oma arvonsa jo sinänsä kotiseutututkimuksen kannalta (vrt. Hirsjärvi 1912, s. 349), joten olisi toivottavaa, että niitä useammallakin taholla suoritettaisiin.

Seuraavassa esitetty tutkielma eräiden isojen petoeläinten esiintymisestä Viipurin läänissä v. 1856 — 1937 pyytää osaltaan olla vähäisenä lisänä näiden alueellisten erikoisselvitysten sarjassa.

*

Tutkielma tehtiin aikoinaan eläintieteen laudatur-työnä professori Ilmari Välikankaalle, joka sen tarkasti ja hyväksyi keväällä 1939. Syksyllä 1984 siihen tutustui pyynnöstä Helsingin yliopiston riistabiologian dosentti Matti Helminen. Hän pitää sitä kirjallisessa lausunnossaan mielenkiintoisena ja biologisen tutkimuksen kannalta tärkeänä ja suosittelee sen painattamista.

Helsingissä 15.12.1986

V.Erkamo.

I. Johdanto

1. Tietolähteistä

Tietoja isojen petoeläinten esiintymisestä meillä on saatavissa useastakin lähteestä. Tärkein niistä on epäilemättä se valtion virallinen tilasto, joka pitäjittäin tekee selkoa niistä pedoista, joita kunkin pitäjän alueella on vuosittain surmattu ja joista on maksettu tapporahaa kunnan, kihlakunnan tai valtion varoista. Toinen verraten tärkeä tietolähde näyttää olevan sanomalehtien uutisosasto, jossa aivan säännöllisesti on runsaasti tietoja tapetuista petoeläimistä, varsinkin isoista nisäkkäistä. Tällaisia tietoja on melko paljon koottu ns. Palménin arkistoon (nimi viittaa arkiston alulle panijaan eläintieteen professori J.A.Palméniin) Helsingin yliopiston eläintieteellisessä museossa, mutta valitettavasti vain pääasiallisesti kymmenisen vuoden ajan vuosisadan vaihteen molemmin puolin; sitäpaitsi on yleensä vain helsinkiläinen päivälehti "Hufvudstadsbladet" tullut huomioon otetuksi. Tässä Palménin arkistossa¹ on myös eräitä kirjeellisiä tiedonantoja eri henkilöiltä eri puolilla maata tavatuista petoeläimistä samoin kuin melkoinen joukko eri metsästyslehdistä leikattuja kirjoituksia ja uutisia. Juuri nämä riistalehdet: "Jakt och fiske", "Tidskrift för jägare och fiskare", "Finlands Jakt och Fisketidskrift", "Finsk Jakttidning" sekä "Metsästys ja kalastus", joihin läheisesti liittyy biologinen aikakausjulkaisu "Luonnon Ystävä", ovat niinkään tärkeä tietolähde tutkittaessa petoeläinten esiintymistä ja pyyntiä meillä. Mahdollisesti voitaisiin joitakin tietoja saada myös metsästysyhdistysten vanhoista vuosikertomuksista ja pöytäkirjoista, mikäli ne ovat säilyneet, samoin kuin vanhoista pitäjänkertomuksista. Kaikki yllä esitetyt tietolähteet, virallista tapporahatilastoa lukuunottamatta (vrt. s. (73—75), ovat kuitenkin aineistonsa puolesta enemmän tai vähemmän hajanaisia ja yleensä lyhytaikaisia ja jättävät tarkkuudessaan melkoisesti toivomisen varaa. Eri vuosien tiedot ovat ilmeisesti myös vain harvoin toisiinsa rinnastettavissa. Kaikesta tästä johtuu, että näihin muihin tietolähteisiin on seuraavassa kiinnitetty suhteellisen vähän huomiota. Pääasiallisesti tämä tutkielma perustuu, kuten jo otsikosta käy ilmi, virallisen tapporahatilaston esittämään aineistoon.²

2. Tapporahasäännöksistä ja tapporahojen raha-arvosta eri aikoina

Petoeläinten surmaamisesta maksettavista valtion palkkioista eli virallisista tapporahoista mainitaan tiettävästi ensimmäisen kerran kuninkaallisessa metsästyssäännöksessä vuodelta 1664. Siinä sanotaan, että ”ison” eli aikuisen karhun surmaamisesta on tapporahaa maksettava neljä taalaria ja ”pienen” eli pennun kaksi taalaria. Aikuisesta sudesta on taas maksettava kaksi ja sudenpennusta yksi taalari. Palkkiorahat otetaan maaseudulla kihlakunnan ja kaupungissa kaupungin varoista (vrt. taulukkoa 1).

Vuoden 1734 laissa on asiasta tarkempia määräyksiä. Sen 23. luvun 1. §:ssä sanotaan: ”Jokaisella on lupa vapaasti ampua tahi pyytää ja omanansa pitää karhu, susi, ilves, kettu, ahma, näätä, haukka, huuhkaja, kalasääski ja muu raateleva lintu.” 6 §:ssä taas säädetään: ”Raatelevain eläinten poikimisen aikana ahkeroitkoot jahtipalvelijat ja yhteinen kansa poikain pyytämistä ja hävittämistä; ja saakoon se, joka muulloin kuin jahdissa kiinni ottaa tahi tappaa raatelevan elävän, kihlakunnan sakkorahoista, taikka kaupungin varoista, jos se kaupungin maalla tapahtuu, neljä talaria isosta karhusta, talarin karhun pojasta, kaksi talaria sudesta, talarin suden penikasta, kuusitoista äyriä ketusta ja kahdeksan äyriä ketun pojasta”.

Vuonna 1741 tapporahojen maksamista laajennettiin koskemaan myös peto- ja vahinkolintuja sekä niiden munia ja poikasia. Lintuja lueteltiin 15 ”lajia” kotkasta varpuseen. Kotkasta maksettiin 20, kanahaukasta 10 äyriä ja sadasta varpusesta 20 äyriä. Palkkiorahat otettiin kihlakunnan varoista, mutta maaherrojen piti yrittää saada myös maanomistajat mukaan palkkioita maksamaan vahinkolintujen hävittäjille.

Virallinen tapporahatilasto perustettiin v. 1856 ja siinä yhteydessä laajennettiin tapporahaeläinten lukua ottamalla tilastoon mukaan myös ahma, saukko, näätä ja kärppä. Tilaston pito annettiin kruununvoutien ja maaherrojen tehtäväksi ja kihlakunnittain koottavaksi ja tapporahat maksettiin ”yleisistä varoista”. V. 1868 aikaisemmat tapporaha-asetukset kuitenkin kumottiin ja tapporahojen määrääminen ja maksatus pantiin kuntien niskoille. V. 1876 tapporahatilastot määrättiin pidettäväksi entistä tarkemmin, kunnittain.

Vuosisadan vaihteessa (v. 1898) koko tapporahasysteemi uudistettiin metsästyslain muutoksen yhteydessä ja palkkioita luvattiin maksaa peräti viidestä nisäkkästä, nimittäin karhusta, sudesta, ilveksestä, ketusta ja ahmasta. Lisäksi vielä lukuisista linnuista kotkasta varikseen. Isojen petonisäkkäiden tapporahoista huolehti valtio, vahinkolintujen tapporahoista kunta. Vahinkolintujen koko luettelon muodostivat: maakotka, merikotka, huuhkaja, hiiriäispöllö, tunturipöllö, kaikki haukan sukuiset linnut, kalasääski, korppi, varis, harakka, närhi ja ”kuusanko”. Kunta määrättiin ”jokaisesta sen alueella tapetusta kotkasta, huuhkajasta, kanahaukasta, merilokista, korpista ja variksesta suorittamaan palkintoja seuraavin mää-

rin: huuhkajasta viisi markkaa sekä pojasta 2:—, kanahaukasta 3:—ja pojat 1:—, merilokista 2:— ja pojasta —:50 sekä korpista ja variksesta —:15 ja pojasta —:10”.

Vuonna 1923 metsästyslakia uudistettaessa korjattiin taas vahinkoeläinten luetteloa. Siihen kuuluivat nyt karhu, susi, ilves, ahma, hylje, maakotka, huuhkaja, kanahaukka ja varpushaukka. Tapporahoja luvattiin nyt maksaa valtion pussista vain sudesta ja ahmasta. V. 1934 otettiin myös karhunpyytäjät tapporahaa saavien joukkoon. Vain nämä kolme eläintä mainitaan tapporahapetoina myös v:n 1937 metsästysasetuksessa ja tämä säännös oli voimassa vielä v. 1939.

Kiintoisaa tarkastelun aihetta antavat tapetuista petoeläimistä eri aikoina maksettujen tapporahojen määrät. Kuten taulukosta 1 käy selville, nuo palkkiot ovat tässä tarkasteltuna aikana vaihdelleet hyvinkin huomattavasti. Jotta eri aikoina voimassa olleita tapporaha-arvoja voitaisiin verrata toisiinsa, olen po. taulukkoon merkinnyt kunkin tapporahan kohdalle myös sen vastaavan arvon Suomen rahassa v. 1937 — ja lisäksi sen arvon tämän julkaisun tarkistuksen aikoina, v. 1983 (sulkeissa olevat luvut). Havaitaan, että tapporahojen raha-arvo on tarkasteltuna aikana ollut kokonaisuutena katsoen enimmäkseen nouseva. Niinpä karhun tapporaha on kohonnut 200 vuodessa n. 250 mk:sta tasaisesti 500—600 mk:aan ja suden n. 125 mk:sta n. 1000 mk:aan oltuaan tosin välillä jopa 1400 mk:ssa. Ketunkin tapporaha nousi 170 vuodessa yli kaksinkertaiseksi ja petolintujen 160 vuodessa samoin kaksinkertaiseksi. Ainoa selvä poikkeus tapporahojen tasaisesta noususta on vuodelta 1898, jolloin suden ja ahman metsästäjät saivat yllättävän suuret palkkiot onnistuneesta pyynnistään. On todennäköistä, että Lounais-Suomessa 1880-luvulla sattuneet susien aiheuttamat lastensurmat ja mahdollisesti ahman Pohjois-Suomessa aiheuttamat joukkotuhot ovat heijastuneet näiden eläinten tapporahojen suureen nousuun. Sitä, mitä tapporahojen muutokset ovat mahdollisesti vaikuttaneet surmattujen petojen määriin, pohditaan jäljempänä yksittäisten eläinten pyyntilukuja käsiteltäessä.

3. Tapporahatilaston luotettavuus

Virallista tapporahatilastoa ei yleensä ole pidetty kovin luotettavana. Se pohjautuu niin moniin epävarmoihin tekijöihin, että monet metsästäjät eivät anna sille paljoakaan arvoa, vaikka itse tapporahoja pidetään kyllä verraten helppona tulolähteenä. Pyytäjien, varsinaisen kansan kohdalla voidaan virhetekijöitä pohdittaessa puhua esim. tiettyjen eläinlajien heikosta tuntemisesta, vilpin mahdollisuudesta, vieläpä taikauskostakin, virkamiesten kohdalla taas samoin huonosta luonnontuntemuksesta, herkkäuskoisuudesta, huolimattomuudesta ja välinpitämättömyydestä. Kaiken kaikkiaan: virheitä syntyi varmaan helposti niissä tilaisuuksissa, missä surmattu,

epävarmasti tunnettu eläin pyrittiin kunnan virastossa saamaan tapporahan tuottavien joukkoon ja samalla virallisen tilaston taulukoihin.

Ehkä yleisin virheitä tuottanut tekijä on ollut juuri eläinten riittämätön tunteminen. Isoimmista petoeläimistä on tunnistamisvaikeuksia aiheuttanut kuitenkin ehkä vain ahma, mutta lintujen kohdalla on vääriä lajinmäärityksiä tapahtunut varmasti paljonkin, erityisesti haukkoja ja pöllöjä nimettäessä. Useimmat haukat lienee esitetty kanahaukkoina ja useimmat pöllöt ”huhkaimina”.

Lintujen väärinmäärityksiä ja vilpinkin käyttöä ”tapporahametsästyksessä” on korostanut erityisesti E.W. Suomalainen (1917). Hän kertoo, että suurin osa niistä linnuista, joita v. 1914—16 tuotiin Porin kaupungin poliisille tapporahan saamista varten, kuului rauhoitettuihin lajeihin ja juuri näitä on myös surmatuista lintuyksilöistä enimmäen. Erityisesti näyttävät rauhoittamatonta merilokkia muistuttavat tavalliset lokit — harmaa-, selkä- ja kalalokki — ja toisaalta hyödylliset tuulihaukka ja sarvipöllö joutuneen tapporahaa toivovien saaliiksi. Mutta sitä, merkittiinkö kaikki nämä surmatut linnut tilastoon vai vain ne, joista tapporahaa maksettiin³, ei Suomalaisen kirjoitus selvitä. Luultavasti vain jälkimmäiset. Joka tapauksessa kirjoituksessa esitetty tilasto heikentää melkoisesti vahinkoeläiminä pidettyjen lintujen virallisen tapporahatilaston luotettavuutta, mutta ei niinkään *petolintutilaston* arvoa, koska useimmat tilaston linnut — kuten kaikki haukat ja pöllöt ja oikeastaan lokitkin — on katsottavat pedoiksi.

Jos tilastoon merkittiin vain ne lintuyksilöt, joista tapporahaa todella maksettiin, vähenee tilaston epäluotettavuus merkittävästi. Ja varmaan monissa pitäjissä oli myös metsästäjä — lintujentuntija — nimismiehiä ja tilastotiedot sen mukaan verraten oikeita.

On ymmärrettävää, että erityisesti virkamiesten heikko lajintuntemus vei pyytäjät tai tapporahan hakijat helposti vilpin harjoittamiseen. Paitsi lintujen kohdalla sitä on tapahtunut ainakin susista palkkoita pyydetäessä. Kun tapporahaa maksettiin myös sudenpennuista, on ilmeisesti monessa tapauksessa ketunpoikasten nahkoja esitetty sudenpentujen nahkoina ja siten harhautettu viranomaisia. Tätä mieltä on ainakin nimimerkki ”Red.” kirjoittaessaan v. 1912 riistalehdessä ”Tidskrift för jägare och fiskare” tästä asiasta, että susitilastoon ei ole luottamista, jos siihen on otettu mukaan myös sudenpentuja, sillä tapporahojen maksajat ovat olleet huonoja pennunahkojen tuntijoita. Kirjoittaja on itse paljastanut useita petosyrityksiä tässä asiassa toimiessaan virallisena nahkojen tuntijana. — Kieltämättä sangen ankaraa susitilaston kritisointia. Arvostelu ampuu kuitenkin kaikes- ta päättäen melkoisesti yli maalin. Ainakin Viipurin läänissä tuntuu susitilasto sitä kokonaisuutena katsoen ja vertaillen suurin piirtein sangen oikeaan osuvalta. Mitään liian suuria lukuja, joita ei voitaisi selittää, ei koskaan esiinny.

Myöskin kettutilaston luotettavuudesta on esitetty epäilyksiä. ”Finsk Jakttidning”issä v. 1912 kirjoittaa nimim. ”V.B.” po. virallista tilastoa

esitellessään, että tapporahatilasto osoittaa kettujen määrän vähentyneen, vaikka metsästäjien mielestä asia on päinvastoin. Syy tähän on siinä, että vuosisadan vaihteessa annetun metsästysasetuksen mukaan ei syksyllä ja talvella ammutuista ketuista saanut maksaa lainkaan tapporahaa.⁴ Vuoden 1898 metsästysasetuksessa ilmoitetaan tapporahaa maksettavan vain niistä ketuista ja ketunpojista, jotka on surmattu huhtikuun 1. päivän ja syyskuun 30. päivän välisenä aikana. Tässä näyttävät siis *muuttuneet lain määräykset* vaikuttavan *virhelähteenä*. Taulukkoja tarkasteltaessa ilmeneekin, että muuttunut lain kohta tapporahojen maksamisessa on aiheuttanut tilastotiedoissa alenevan tendenssin. Se on siis tietenkin otettava huomioon tilastoa arvosteltaessa. Yleensäkin näyttävät lain muutokset, joita tutkimuksen käsittämänä aikana on sattunut viisi, nimittäin vv. 1868, 1898, 1923, 1934 ja 1937 (vrt. taulukkoa 1), olevan ehkä tärkein radikaalisia muutoksia tilastotiedoissa aikaansaava tekijä.

Vanhoissa maaherrojen vuosikertomuksissa, joihin viralliset tapporahataulukot liittyvät, mainitaan Viipurin läänin kohdalla aivan säännöllisesti aina vuoteen 1902 saakka, että varsinkin läänin koillisissa pitäjissä, missä metsästystä pääasiallisesti harjoitettiin, metsästäjät taikauskoisina eivät anna saalistaan tiedoksi, koska he pelkäävät metsästysonnensa siitä kärsivän. Petotaulukkojen luvut on sen vuoksi saatu muilta kuin tavallisilta metsästäjiltä. Kuitenkin on muistettava, että tapporahat olivat tähän saakka — varsinkin vuodesta 1898 lähtien — huomattavan suuria, joten niiden olisi luullut houkuttelevan metsästäjiä saaliinsa nimismiehille ilmoittamaan.

Myös kruununvoutien maaherroille antamissa tiedoissa on aivan ilmeisesti siellä täällä virheitä, ylimalkaisuuksia ja huolimattomuutta. Niinpä, pari esimerkkiä mainitakseni, tuntuu oudolta, ettei Salmin pitäjässä surmattu v. 1881 yhtään ainoata tapporahan arvoista eläintä, vaikka niitä edellisenä vuonna ilmoitettiin olleen yhteensä 27 kpl ja seuraavana 34 kpl. Ilmeisesti ovat tiedot tässä tapauksessa joutuneet hukkaan eikä uusia ole hankittu. Vehkalahdella taas on v. 1878 selvitetty surmatut petoeläimet aina kärppiin ja petolintuihin saakka, kun esim. Savitaipaleelta mainitaan samana vuonna kaadetuksi vain kolme karhua. Muolaan ja Heinjoen pitäjistä ilmoitetaan tapettujen petojen lukumäärä tilaston alkuvuosina sangen säännöllisesti vain ”pyöreissä luvuissa”. Toisaalta on lukuisasti tapauksia, jolloin jossakin kunnassa ei petoeläimiä ole vuodesta vuoteen lainkaan tai juuri lainkaan ilmoitettu kaadetuksi.

4. Tietojen vertailu luotettavuuden valaisijana

Kaikesta yllä esitetystä virallisen tapporahatilaston arvostelusta on kriittisenä johtopäätöksenä se, että ko. tilastoa ja siis käsillä olevan tutkimuksen aineistoa ei yleensä voi pitää yksityiskohdittain luotettavana, varsinkaan määrättyihin petoihin nähden. Tuo ankara arvostelu merkitsee samalla velvoitusta po. tilaston kriittilliseen esitarkasteluun sille, joka aikoo sen

perusteella joitakin päätelmiä tehdä. Mahdollisuudet tässä kohden ovat tosin suhteellisen vähäiset, koska mitään suoranaisia arvosteluperusteita itse alkuperäistietoihin nähden ei ole saatavissa. Tarkastelun täytyy ilmeisesti rajoittua lähinnä vain tilastojen arvostelevaan vertailuun. Jo edellä mainitut huomautukset ilmeisistä ylimalkaisuuksista ja virheistä vaativat kuitenkin tarkastelua jonkinverran laajemmasta perspektiivistä, kuin mihin tiedot yksityisistä pitäjistä ja yksittäisiltä vuosilta sallisivat. Myöskin petojen useinkin suuri liikkuvaisuus edellyttää samaa näkökulman laajennusta. Tässä mielessä olen koonnut tapporahatilaston tiedot lukuisiin kihlakunnittaisiin ja koko läänin tilastoa kuvaaviin taulukoihin ja diagrammeihin, joista tässä voidaan esittää vain tärkeimmät. Niiden osoittamat lähes säännöllisesti katkeamattomat sarjat, maksimi- ja minimikohtien näyttäytyminen yleisesti useampivuotisena ilmiönä, hajallisten yksinäisesiintymien sattuminen naapurikihlakunnissa samoille tai lähekkäisille vuosille petojen hävitessä jne., kaikki tämä epäilemättä puhuu tietojen tyydyttävyyden puolesta. Nimenomaan eri petojen pyynnin viisivuotiskeskiväykät (vrt. diagrammeja 1—7) jättävät enimmäkseen tasaisesti kulkevilla nousuillaan ja laskuillaan tarkastelijan vakuuttavan vaikutelman. Toisaalta toteamme kuitenkin, että tiedot ennen vuotta 1876 ovat useiden petojen kohdalta varmasti virheelliset — lukumäärien vaihtelu on liian suuri — ja että kärppätilasto on käytännöllisesti katsoen arvoton — tiedot puuttuvat usein kokonaan. Myös kettutilasto usein suurine lukuineen tuntuu vähemmän luotettavalta. Peto-
lintutilaston arvoa vähentää taas petolintulajiston suuri kirjavuus: ehkä kaikkia petolintuja huuhkajasta varikseen (vrt. s. 74). Kaikki tämä merkitsee sitä, että koko tapporahatilaston käsittelyssä on etupäässä tyydyttävä vain suurien piirteiden esittelyyn.

Vaikkakaan ei voitane väittää, että tietyssä valtakunnan osassa eläinten esiintymisessä ilmenevät ajoittaiset erilaisuudet sattuisivat yhteen vastavien maan muissa osissa ilmenevien erilaisuuksien kanssa, voitaisiin kuitenkin olettaa, että ne ainakin suurten muutosten aikoina osoittaisivat keskenään samanlaisia piirteitä. Näin kyllä näyttää useimmissa tapauksessa olevankin (vrt. diagrammeja 1—3 ja 7). Esiintyvät vähäiset poikkeukset tuskin estänevät laskemasta tätäkin yhdenmukaisuutta virallisen tilaston luotettavuuden todistuksiin.

Vielä kolmaskin välillinen tapa tarjoutuu tapporahatilaston luotettavuuden tutkimiseen. Paitsi sitä taulukkoa, joka esittää surmattujen petojen lukumäärää maan eri kunnissa, on virallisessa tilastossa toinenkin taulukkosarja, josta tietoja petoeläinten esiintymisestä samoissa kunnissa välillisesti voidaan saada. Tämä, petojen tappamista kotieläimistä tietoja antava taulukko, joka valitettavasti päättyy jo v. 1907, pystyy oikeastaan antamaan selvemmänkin kuvan siitä, milloin ja missä määrin isompia petoja on kunkin kunnan alueella liikkunut, kuin varsinainen tapporahataulukko. Sillä yleensä ei liene mitään syytä, joka olisi estänyt rahvasta ilmoittamasta kruunuvoudeille tällaisista petojen aiheuttamista vahingoista, joista vielä

säännöllisesti korvaus maksettiin. Silloin tällöin kuitenkin varmaan myös joku tapaturman uhriksi joutunut eläin vietiin tämän taulukon sarakkeisiin.

Jos nyt kullakin petoeläimellä olisi oma ravintoeläimensä, johonka toiset eivät siis koskisi, antaisivat taulukon tiedot varmaan sangen luotettavan selvityksen petojen todellisesta esiintymisestä. Toisaalta tiedämme, että suurimpien kotieläintemme, hevosen ja lehmän, kimppuun käy normaalisti vain karhu ja susi. Otaksuisi, että näiden petoeläinten tappotietojen ja surmattujen kotieläinten lukumäärien olevan toisiinsa kutakuinkin suorassa suhteessa. Diagrammi 8, joka petojen tappamien eläinten määriä esittelee, osoittaa vertailussa, että jossain määrin tämä pitääkin paikkansa. Näitä seikkoja pohdimme kuitenkin tarkemmin vasta kutakin petoa käsitellessämme. Toisaalta herättää huomiota se, että verrattaessa Viipurin läänissä surmansa saaneiden kotieläinten määriä koko maan vastaaviin lukuihin, ne käyvät varsin hyvin yhteen. Vuodesta 1876 lähtien ne ovat kaikki viisivuotiskausittain voimakkaasti pieneneviä.

Edellä esitetyt vertailevat tarkastelut virallisen tapporahatilaston luotettavuudesta eivät valitettavasti ole aina olleet myönteisiä. Ottaen huomioon myös aikaisemmat po. tilastosta esitetyt arvostelut, emme pahasti erehtyne, jos pidämme sen antamia tietoja luotettavuudeltaan korkeintaan tyydyttävänä. Toiselta puolelta on tässä vielä jälleen syytä korostaa, että tapporahatilaston aineistoa tullaan seuraavassa yleisessä osassa käsittelemään lähinnä vain suuria piirteitä hakien, surmattujen petojen kokonaismääriä esittäen ja yksittäisten paikkakuntien viimeisistä padoista vuosilukuja mainiten.

Edellä jo mainitsimme siitä, että tärkeimmät pääpiirteet petojen häviämisen kulusta maassamme ovat jo tulleet selvitettyiksi etupäässä J.A. Palménin ansiosta, joka v. 1910 on "Suomen kartastossa" tekstein ja kartakkein esitellyt tätä tapahtumaa. Tässä kohden on erityisesti huomion arvoista, että myöskin hän on käyttänyt samaa materiaalia, virallisen tilaston tapporahataulukkoita. Niitten antamien tietojen luotettavuudesta tai epäluotettavuudesta hän ei kuitenkaan sanallakaan mainitse. Myöskin K.M. Levander, joka "Suomen kartaston" seuraavassa laitoksessa (1925) jatkaa Palménin esitystä myöhempien tietojen pohjalla, käyttää tapporahamateriaalia. Muista kirjoituksista, jotka erityisesti käsittelevät petojen esiintymistä maassamme mainittakoon Levanderin kirjoitelma "Iltalehdessä" v. 1926: "Susien esiintymisestä Suomessa viime vuosina" sekä Kujalan laajaan kirjeelliseen tiedusteluun perustuva esitys "Suurriistan esiintymisestä Suomessa v. 1931" "Luonnon Ystävässä". Vähäisempiä yhteenvetoja, jotka niinkuin Kujalan juuri mainittu kirjoitus antavat valaistusta määrättynä ajankohtana petoeläinten esiintymissuhteista maassamme, ovat 1930-luvun päivälehdissä julkaistut tiedot "Viime metsästysvuoden riistaoloista".

Seuraavassa "yleisessä osassa" käsiteltyjen petojen esittelyjärjestys on sama kuin virallisen tapporahatilaston: karhu, susi, ilves, kettu, ahma, saukko, näätä, kärppä ja petolinnut. Tapporahatilaston tiedot ketusta, saukosta, näädestä ja karpästä päättyvät jo v. 1930, petojen surmaamista kotieläimistä jo v. 1907.

II. Yleinen osa

1. Tiedot eräiden isojen petoeläinten esiintymisestä Viipurin läänissä vv. 1856—1937.

A. Karhu (*Ursus arctos* L.)

Muhkein isoista petoeläimistämme, karhu, on vielä suhteellisen myöhään ollut koko Viipurin läänissä kaikesta päättäen $\pm$ yleisesti esiintyvä, kuten mm. v. Knorring v. 1833 toteaa. 1850-luvullakin, jolloin tapporahatilasto alkaa, oli karhu niinikään luultavasti lähes jokaisessa läänin pitäjässä tavattavissa. Valitettavasti nämä vanhimmat tapporahatiedot ovat vain hyvin yleiskatsaukselliset selvittäen tapettujen petojen määrän koko läänin ja viisivuotiskautta kohti. Pitäjittäisiä tietoja on läänistä vasta vuodesta 1876. Kuten kartta 1. osoittaa, *tapettiin vielä senkin jälkeen karhuja useimmista pitäjistä* (n. 75 % kaikista), vaikka se monissa niistä esiintyi kuitenkin vain tilapäisesti. Vapaita karhuista olivat jo silloin mm. läänin keskiset osat - Vuoksen varret —, Suomenlahden saaret sekä useimmat rantapitäjistä.

Nopeasti karhut tästäkin vähenivät. 1890-luvulla niitä oli enää (vrt. karttaa 2) vain joitakin yksilöitä eräissä läänin läntisissä sisämaanpitäjissä, Karjalan kannaksen rajaseutupitäjissä, Ruokolahdella sekä runsaammin koillisissa kunnissa Hiitolassa ja Uukuniemeltä itään. *Vuosisadan vaihteen jälkeen* (vrt. karttaa 3) *tavattiin karhua enää vain hyvin niukasti Karjalan kannaksen rajaseuduilla sekä sitäpaitsi Sortavalan ja Ruskealan itäpuolisissa pitäjissä*, missä eläin nykyisinkin vielä on sangen säännöllisesti tavattavissa.

Tarkasteltaessa kaadettujen karhujen lukumäärää eri aikoina koko Viipurin läänissä (vrt. taulukkoja 1 ja 2 sekä diagrammia 1 a), on siinä todettavissa melkoista vaihtelua. Suurin piirtein katsoen on määrää osoittava murtoviiva tosin ollut koko ajan laskeutumassa, mutta selviä nousujakin on ajan kuluessa osoitettavissa. Erittäin selvä nousukohta pyydettyjen karhujen määrässä on ensinnäkin v. 1875 jälkeisenä vuosikymmenenä. Se näkyy myös selvästi koko maan karhunpyyntitilastossa (vrt. diagramma 1 b). Toinen kohokohta sattuu Viipurin läänissä vuosien 1901 — 05 välille. Vapausotavuosiemme täydellisen kadon jälkeen on pyyntiä esittävä viiva ollut nousemassa niin Viipurin läänissä kuin koko maassakin.

Edellä mainitut nousukohdat ovat oikeastaan varsin vaikeasti selvitettävissä. Lieneekö esim. ensimmäisessä nousussa pääasiallisena vaikuttajana se, että tilasto pitäjittäisen selonteon voimaan astumisen takia tuli entistä täydellisemmäksi, vaiko mahdollisesti se, että edeltävät nälkävuodet, jolloin mm. väkiluvun tiedetään maassa vähentyneen yli 100.000:lla hengellä, välillisesti aikaansaivat karhukannan voimistumisen. Tuntuu kuitenkin oudolta, että tämä voimistuminen ilmenisi selvästi vasta 7—10 vuoden kuluttua noista vuosista. Myöskin petojen surmaamien kotieläinten määrä

nousee mainittuina vuosina erittäin huomattavasti (vrt. diagrammia 8), jopa niin, että on ehkä vaikea ymmärtää tuon karhujen sittenkin suhteellisen vähäisen lisääntymisen aiheuttaneen niin suurta tuhoa kotieläinten joukossa. On nimittäin huomattava, että suden pyyntikäyrä po. vuosina on Viipurin läänissä sangen voimakkaasti laskemassa ja ilveksen esiintymisessä ilmenevä positiivinen muutos ei ilmeisesti ole asiaan sanottavasti vaikuttanut (vrt. myöhemmin s. 90). Myöskään karhusta maksettavissa tapporahoissa ei liene v. 1868 lainmuutoksen jälkeen tapahtunut mitään oleellisesti entisestä eroavaa. Asiaa pohtiessa tulee lopulta siihen tulokseen, että *ilmeisesti tärkein syy karhun pyynnissä ilmenevään nousuun* (1870- ja 1880-luvuilla) *on tarkempaan pitäjittäiseen selontekoon siirtyminen*. Mahdollisesti on mainittuina vuosina tapahtunut myös jonkin verran todellista kannan voimistumista, mutta pääasiallisesti on lisäys kuitenkin vain näennäistä. Sensijaan ovat myöhemmät nousut karhunpyyntiä esittävissä diagrammissa epäilemättä osoituksena karhujen silloisesta syystä tai toisesta tapahtuneesta lisääntymisestä läänin alueella. Aikaisemman niistä voisi kuitenkin mahdollisesti asettaa v. 1898 tapahtuneen lainmuutoksen ja tapporahan suurenemisen yhteyteen (vrt. taulukkoa 1). Vain näennäiseen esiintymisrunsauden nousuun viittaisi sekin, että petojen surmaamien eläimien luvussa ei mitään lisäystä näytä tämän ensimmäisen nousun aikana tapahtuneen.

Erityisen mielenkiintoinen ilmiö on vuosien 1918 ja 1919, jolloin karhua ei Viipurin läänissä tilaston mukaan ammuttu ainoatakaan yksilöä, jälkeen tapahtunut huomattava pyyntimäärän nousu, joka näyttää nykyisinkin vielä jatkuvan. Se karhun sukupuuttoon kuoleminen hetki, joka Palmén (1910) ennusteli sattuvan jo tämän vuosisadan toisella vuosikymmenellä, ei todennäköisesti ole käsillä vielä 1940-luvullakaan.

Eläimen lisääntymistä ei ole tapahtunut ainoastaan Viipurin läänissä vaan myös ja ehkä runsaamminkin muualla maassamme, missä karhua vielä esiintyy. Syynä tähän huomattavaan riistan lisääntymiseen, mikä Viipurin läänissä on todettavissa myös ilvekseen nähden, lienevät osittain syynä itäisen rajamme takana suoritettut laajat metsänhakkuut. Mutta muitakin välillisesti vaikuttavia syitä on. Niinpä kirjoitetaan 24.5.1928 "Helsingin Sanomissa" selostettaessa edellisen vuoden riistaoloja: "Viime vuosina ovat karhut Raja-Karjalassa pikemminkin lisääntyneet, sillä niitä on kaadettu hyvin vähän. Tämä johtuu osaksi kiertämiselle epäedullisista talvista, mutta myös siitä, että pätevien karhunkiertäjien luku on laskemassa." Samaan tapaan kirjoitetaan v. 1930 Suojärveltä Kujalan (1931) riistakyselyn johdosta: "Kiertäminen on vaikeata, kun lumi tulee täällä niin myöhään, että karhut ennättävät mennä makuulle ennen sen tuloa." Onkin luultavaa, että jos nykyisin selvästi havaittavissa oleva ilmaston paraneminen yhäti jatkuu (vrt. esim. Keränen 1937), edistää se mainitulla tavalla välillisesti karhukan-
nan säilymistä vielä vuosikymmeniä Raja-Karjalan suurilla saloilla.

Tiedot karhun esiintymisestä yksityisissä kihlakunnissa ja pitäjissä vv. 1876—1937 (vrt. myös karttoja 1—3):

Rannan kihlakunta

Käsittää⁵ Viipurin, Koiviston, Johanneksen, Uudenkirkon ja Kuolemajärven pitäjät sekä ulkosaaret Lavansaaren ja Seiskarin. Näistä on karhuja tavattu v:n 1876 jälkeen vain Viipurin pitäjässä, varmaan etupäässä sen pohjoisosissa. Täällä surmattiin vv. 1877 — 79 viisi karhua. Kihlakunta vapautui karhuista ensimmäisenä, 12 v. aikaisemmin kuin seuraava, Kurkiojen kihlakunta.

Kymin kihlakunta

Käsittää Pyhtään, Kymin, Vehkalahden, Virolahden, Miehikkälän, Säkikjärven ja Sippolan pitäjät sekä ulkosaaret Suursaaren ja Tytärsaaren. Karhuja esiintyi vielä 1880-luvullakin melkoisesti, vuosittain kaadettiin jopa 9 yksilöä (1879, 1881). Käytännöllisesti katsoen oli karhukanta sukupuuttoon surmattu jo v. 1892, mutta vielä v. 1903 ammuttiin yksi ilmeisesti muualta saapunut mesikämmen. Kaikkiaan tapettiin kihlakunnassa vv. 1876 — 1903 64 karhua.

Pyhtään pitäjä ja *Kymin pitäjä*. Karhuja ei po. aikana ilmoiteta lainkaan tapetun.

Vehkalahden pitäjä. "Suomenmaan" mukaan: "Suuremmista petoeläimistä on karhu vielä verraten myöhään elellyt pitäjän pohjoisosan metsäseuduissa. Niinpä ampui Tuomas Päivähonka viimeisen karhunsa Kitulan läheltä 1880, edelleen Juho Liikkanen Pyhällössä Laiholammen korvesta 1884 ja Jaakko ja Anton Lankila Lankilassa Kurenvarpaan korvesta 1889. Eteläisissä kylissä on karhu viimeksi nähty: Kolsilassa kylän lähellä 1878 (Juho Pousi) ja Sivatissa Rajasuon ja Luotosenjärven välillä 1881 (Anton Töytäri)." Virallisen tilaston mukaan ammuttiin viimeiset kontiot Vehkalahdella v. 1888. Kaikkiaan ilmoitetaan 29 kontiota saadun v:sta 1876.

Virolahden pitäjä. Viimeinen harhaileva yksilö surmattiin v. 1892, sitä edellinen 1887. Kaikkiaan tapettiin v:n 1875 jälkeen 7 eläintä. "Suomenmaa"-teoksessa mainitaan "viimeinen karhu ja susi" ammutuksi "1870-luvun lopussa".

Miehikkälän pitäjä. Itsenäinen seurakunta vasta v:sta 1863 lähtien. Tietoja tapporahatilastossa kuitenkin vasta v:sta 1889. V. 1889 surmattiin 1 karhu, samoin v. 1903 1, kihlakunnan viimeinen. "Suomenmaan" mukaan "Viimeiset karhut ja sudet tapettiin vasta 1905 — 07".

Säkikjärven pitäjä. Viimeinen karhu tapettiin v. 1889, kaikkiaan 9 otusta. "Suomenmaa" tietää, että "suuremmista petoeläimistä viimeinen karhu kaadettiin 1882, mutta nähtiin vielä 1900, viimeinen ilves ammuttiin 1883, viimeinen susi nähtiin 1885."

Sippolan pitäjä. "Suomenmaa" mainitsee: "vielä 1880-luvulla oli Salpausselän eteläpuolella olevissa suurissa metsissä runsaasti karhuja." Viimeiset niistä surmattiin v. 1888. Kaikkiaan oli pitäjän alueelta tällöin tapettu 17 karhua.

Suursaarelta ja *Tytärsaarelta* ei ole po. aikana karhuja tavattu. Luultavasti niitä ei ole ollut siellä enää vuosisatoihin.

Lappeen kihlakunta

Käsittää Valkealan, Luumäen, Lappeen, Lemin, Taipalsaaren, Savitaipaaleen ja Suomenniemen pitäjät. 1870-luvulla oli karhu sangen tavallinen kihlakunnan eteläisissä pitäjissä Salpausselän tienoilla. Koillisessa osassa, Saimaan puolella, sitä ei sensijaan koko po. aikana ilmoiteta tavatun. Varsinaisesti sammuu karhun suku kihlakunnassa v. 1894, mutta vielä v. 1902 tavattiin kaksi yksinäistä, harhailevaa eläintä. Kaikkiaan surmattiin vv. 1876 — 1902 kihlakunnassa 68 karhua.

Valkealan pitäjä. Karhuja oli 1870-luvulla vielä verraten runsaasti, mutta ne tapettiin myös jo silloin varsinaisesti sukupuuttoon (1879 surmattiin 9 kontiota). Myöhemmin kaadettiin vielä yksi yksilö v. 1883 ja v. 1885 ja viimeiset kaksi v. 1891. Kaikkiaan tapettiin tilastotaulujen mukaan 28 karhua vv. 1876 — 91.

Luumäen pitäjä. Ensimmäiset karhut ilmoitetaan po. aikana surmatun vasta v. 1880. Karhukanta lopussa jo v. 1885. Viimeiset kaadettiin: v. 1888 (2) ja 1894 (1). Kaikkiaan tapettiin 11 eläintä.

Lappeen pitäjä. Karhut tapettiin sukupuuttoon jo 1880-luvun alussa (viimeiset 3 v. 1881). Vuonna 1902 sai vielä 2 harhailevaa kontiota surmansa. Kaikkiaan ilmoitetaan tapetun 10 eläintä. ”Suomenmaa” tietää: ”Viimeiset karhut on nähty 1870-luvulla, viimeiset sudet 1880-luvulla.”

Lemin pitäjä ja Taipalsaaren pitäjä. Kummastakaan pitäjästä ei ilmoiteta tutkittavana aikana karhuja lainkaan kaadetun. Molemmista kunnista on yleensäkin erittäin vähän tietoja: Taipalsaaarelta mainitaan mm. ensi kerran tapporahatietoja vasta v. 1885, Lemiltä vasta v. 1888.

Savitaipaaleen pitäjä. Karhun suku sammui v. 1881, mutta v. 1885 kaadettiin vielä 4 kontiota. ”Suomenmaan” mukaan olisi karhu ollut ”1880-luvun alussa melko yleinen.” Kaikkiaan on surmattuja eläimiä 14.

Suomenniemen pitäjässä sortui suku v. 1877; viimeiset karhut kaatuivat v. 1879 ja 1885. Yhteensä tapettiin 7 eläintä.

Jääsken kihlakunta

Käsittää Joutsenon, Ruokolahden, Rautjärven, Kirvun, Jääsken ja Antrean pitäjät. Karhukanta, joka esiintyi varsinkin kihlakunnan pohjoisosissa, kuoli sukupuuttoon jo v. 1892; viimeinen harhautunut yksilö ammuttiin v. 1898. Kihlakunnan eteläosissa, Vuoksen varsilla, oli karhu koko po. aikana ilmeisesti sangen harvinainen. Kaikkiaan tapettiin vv. 1876 — 1898 39 kontiota.

Joutsenon pitäjä. Vain 2 karhua mainitaan kaadetun, toinen v. 1879, toinen v. 1885.

Ruokolahden pitäjä. Karhuja oli vielä 1880-luvun alussa verraten runsaasti, niinpä v. 1881 kaadettiin niitä 7. Kihlakunnan viimeinen karhu tapettiin täällä v. 1898 (vrt. ed.). Kaikkiaan ilmoitetaan 32 kontiota surmatun.

Rautjärven pitäjä. Vain 2 karhua tiedetään surmatun: v. 1877 ja v. 1879.

Kirvun pitäjä. Karhuja ei ilmoiteta lainkaan saadun. Tietoja ensimmäisiltä vuosilta kuitenkin yleensä hyvin vähän.

Jääsken pitäjä. Vain 3 karhua tiedetään tapetun: v. 1881 (2) ja v. 1885.

Antrean pitäjä. Karhuja ei tiedetä saadun, mikä vastannee todellista asianlaitaa.

Äyräpään kihlakunta

Käsittää Muolaan (+ Kyyrölän seurak.), Heinjoen, Kivennavan, Valkjärven ja Raudun pitäjät. Karhu esiintynyt pääasiallisesti vain eteläosissa lähellä valtakunnan rajaa. Se näytti kuolleen sukupuuttoon jo v. 1902, mutta v. 1911—12 tavattiin kuitenkin vielä 2 kontiota. Ne olivat koko läänin läntisen puoliskon viimeiset.⁶ Kaikkiaan ilmoitetaan 30 kontiota surmatun.

Muolaan pitäjä (+ Kyyrölän seurakunta) ja *Heinjoen pitäjä.* Vain 2 karhua ilmoitetaan kaadetun: vv. 1883 ja 1884.

Kivennavan pitäjä. Karhuja on tavattu sangen säännöllisesti, vaikkakin vain niukasti, 1—3 yks. vuodessa. Varsinaisesti näyttää karhukanta olleen lopussa jo v. 1901, mutta viimeiset karhut, jotka todennäköisesti olivat rajan takaa tulleita, kaadettiin vasta vuosikymmen myöhemmin (vrt. ed.). Kaikkiaan surmattiin 26 kontiota.

Valkjärven pitäjä. Karhuja ilmoitetaan tapetun vain vv. 1901 ja 1902, molempina vuosina yksi.

Raudun pitäjä. Karhuja ei koko po. aikana ilmoiteta saadun.

Käkisalmen kihlakunta

Käsittää Sakkolan (+ Metsäpirtin seurak.), Pyhäjärven, Räisälän, Käkisalmen, Kaukolan ja Hiitolan pitäjät. Karhuja on tavattu vain suurissa eteläisissä pitäjissä ja kihlakunnan pohjoisosassa, keskisistä osista ne puuttuvat kokonaan. Eteläosasta kihlakuntaa näyttää karhukanta sammuneen varsinaisesti jo v. 1880, mutta harhailevia yksilöitä on saatu vielä v. 1897 ja v. 1904. Pohjoisosasta, Hiitolan pitäjästä, sammuu karhunsuku v. 1882, mutta näyttäytyy v. 1896 uudelleen sammuaakseen lopullisesti jo kahta vuotta myöhemmin. Kaikkiaan surmattiin kihlakunnassa v. 1876 — 1904 26 kontiota.

Sakkolan pitäjä (+ Metsäpirtin seurak.). Karhuja ilmoitetaan tapetun vv. 1879, 1880 ja 1897, kaikkiaan 5 eläintä.

Pyhäjärven pitäjä. Vv. 1877—78 tapettiin 4 karhua. ”Suomenmaan” mukaan ”viimeinen mesikämmen kaadettiin 1890-luvulla”.

Räisälän, Kaukolan ja Käkisalmen pitäjistä ei karhuja tiedetä tapetun. Räisälästä on kuitenkin ”Suomenmaa” -teoksessa seuraavat tiedot: ”Viimeinen karhu kaadettiin 1866. Susia nähtiin viimeisen kerran 1880, jolloin samana talvena tapettiin 18 eläintä.”

Hiitolan pitäjä. Vrt. edellä tietoja kihlakunnasta. Kaikkiaan tapettiin 15 karhua.

Kurkijoen kihlakunta

Käsittää Kurkijoen, Parikkalan ja Jaakkiman pitäjät. Karhu esiintyi hajavuosin ja aina niukasti aina vuoteen 1896 etupäässä kihlakunnan itäisissä ja pohjoisissa osissa. Ainakin viimeiset karhut lienevät olleet harhailevia yksilöitä. Kaikkiaan surmattiin 15 kontiota.

Kurkijoen pitäjä. Karhuja ilmoitetaan kaadetun vain 2, vv. 1895 ja 1896, kihlakunnan viimeiset. "Suomenmaan" mukaan viimeinen karhu kaadettiin "Sorjon salolla v:n 1900 paikkeilla".

Parikkalan pitäjä. Karhuja kaadettu 4, viimeiset 2 v. 1889.

Jaakkiman pitäjä. Viimeinen karhu saatiin v. 1894; kaikkiaan tapettu 9 eläintä.

Sortavalan kihlakunta

Käsittää Ruskealan, Sortavalan ja Uukuniemen pitäjät. Karhuja jatkuvasti, milloin niukemmin, milloin runsaammin, aina vuoteen 1904, jolloin viimeiset 5 kontiota surmattiin. Runsaimmin kihlakunnan pohjoisissa osissa. Kaikkiaan surmattiin 51 eläintä.

Ruskealan pitäjä. Vielä 1880-luvulla karhuja tavattiin usein; viimeinen tapettiin v. 1900. Se oli 29:s v:sta 1876.

Sortavalan pitäjä. 9 karhua ilmoitetaan tapetun. Kihlakunnan viimeiset kontiot surmattiin täällä v. 1904.

Uukuniemen pitäjä. Kaikkiaan ilmoitetaan saadun 13 karhua, joista viimeiset viisi v. 1903.

Salmin kihlakunta

Käsittää Impilahden, Suistamon, Salmin, Suojärven, Korpiselän ja Soanlahden pitäjät. V:n 1912 jälkeen ainoa läänin kihlakunnista, jossa karhuja on aina ollut. Vielä 1930-luvulla karhuja tavattiin kaikissa pitäjissä, mutta varsinkin kaakossa ja luoteessa on niillä ollut ilmeisesti hyviä oleskelumahdollisuuksia. Kaikkiaan on täällä vv. 1876—1937 tapettu karhuja enemmän kuin 2 kertaa niin paljon kuin muissa kihlakunnissa yhteensä, eli 689 kpl.

Impilahden pitäjä. Karhu oli sangen tavallinen vielä 1880-luvulla, mutta kuoli sitten vuosisadan alussa ilmeisesti sukupuuttoon. Viimeiset karhut tapettiin silloin v. 1902. Vapaussodan jälkeen karhukannan lisääntyessä taas rajapitäjissä voimakkaasti on kontio laajentanut esiintymisalueensa Impilahdellekin. Vv. 1934—36 surmattiin siellä 7 karhua. Kaikkiaan ilmoitetaan pitäjästä saadun 46 mesikämmentä.

Suistamon pitäjä. Karhun esiintyminen eri aikoina käy hyvin yksiin tietoihin ed. pitäjästä. "Viimeiset karhut" kaadettiin vuosisadan alussa v. 1905, mutta vapaussodan jälkeen alkaa karhuja esiintyä jälleen jo v. 1926. V. 1930 ilmoitettiin Kujalan tiedusteluun karhun esiintymisestä Loimolan hoitoalueella: "Löytyy aika runsaasti, vuosittain tavataan niitä useampia, monasti kymmenkunta vuodessa." Kaikkiaan tiedetään pitäjässä tapetun 74 kontiota.

Salmin pitäjä. Karhu on esiintynyt koko tarkasteltavana olevana aikana sangen säännöllisesti milloin niukemmin, milloin runsaammin. Kymmenkunta eläintä on vuosittain kaadettu monesti, vain vapaussotavuosina näyttää karhu olleen jo täältäkin hävitetty. Vuosina 1917—19 ei surmattu yhtään eläintä. Luultavasti Venäjän puolelta saapuneet yksilöt ovat sitten taas huomattavasti vahvistaneet karhukantaa ja ilmeisesti lähinnä juuri täältä ovat karhut levinneet sitten laajemmallekin läänin itäisiin pitäjiin. Salmin hoitoalueella ilmoitetaan karhun olevan v. 1930 (Kujalan tiedustelu) "vielä jotenkin yleinen". "Se liikkuu ja pesiytyy monessa paikassa. Runsaimmin niitä liikkuu ns. Kollassalossa. Sinne saapuu se keväiseen aikaan Venäjän suurilta saloilta, mutta samoilee myös muihin osiin hoitoaluetta,

joissa se ei kuitenkaan pesi, vaan palaa rajantakaisiin suuriin salometsiin, missä sillä on turvallisempi olla kuin täällä, missä sitä ankarasti ahdistetaan.” Kaikkiaan on karhuja virallisen tilaston mukaan tapettu Salmissa 234 kpl eli huomattavasti enemmän kuin missään muussa läänin pitäjässä. Tämä määrä on luultavasti kuitenkin aivan liian pieni todellisuudessa surmattuun määrään nähden (vrt. s. 75).

Suojärven pitäjä. Vielä 1890-luvulla karhu oli yleinen, mutta ammuttiin sitten sukupuuttoon (viimeiset 2 eläintä 1906). Ehkä tärkeimpänä syynä tähän karhun häviämiseen täältä suurilta salomailtakin on todennäköisesti pidettävä sellaisia metsästys- eli pikemminkin hävitysretkiä, joita varakkaat henkilöt suurin seuruein tänne Raja-Karjalaan järjestivät. Kuvaavana esimerkkinä mainittakoon vain kreivi Eric von Rosenin retki v. 1904, jolloin surmattiin 21 kontiota (vrt. Tidskr. f. Jäg. och Fisk., s. 79). 1920-luvulla, v:sta 1925 lähtien karhu alkaa jälleen jatkuvasti esiintyä, v. 1930 esim. tapettiin 4 ja v. 1936 6 kontiota. V. 1930 kirjoitetaan Suojärven pohjoiselta hoitoalueelta vastauksena Kujalan tiedusteluun: ”Oleskelee etupäässä hoitoalueen itäosissa ja on sitä siellä runsaasti. Hoitoalueessa ei ole viiteen vuoteen tapettu kuin yksi karhu... Karhujen lukumäärän arvioi hoitoalueessa metsänhoitaja V. Pöyhönen olevan n. 25 kpl.” Kaikkiaan ilmoitetaan karhuja surmatun 171 kpl.

Korpiselän pitäjä (+ Soanlahden pitäjä). Salmin ja Suojärven jälkeen paras karhupitäjämme, jossa karhu on esiintynyt koko tarkasteltavana aikana, säilyen mahdollisesti vapaussotavuosien ylikin. Kun pitäjä on suhteellisen kaukana itärajasta, eikä vastaavassa rajapitäjässä, Suojärvellä, po. aikana karhuja lainkaan kaadettu, lienevät sotavuosien jälkeen ammutut karhut ainakin pääasiallisesti jatkuvasti säilynyttä ja lisääntyntä vanhaa Korpiselkien karhukantaa. V. 1930 vastataan Kujalan tiedusteluun Korpiselän hoitoalueelta: ”On keskinkertaisesti.”

Vuoden 1934 jälkeen pitäjässä ei ole surmattu yhtään kontiota. Lääninrajan pohjoispuolella, Ilomantsin metsänhoitoalueella, ilmoitettiin karhu vielä v. 1930 yleiseksi.

B. Susi (*Canis lupus* L.)

Kuten tiedot monistakin lähteistä kertovat, oli susi 1800-luvun alkupuolella sangen yleinen koko maassamme. Viipurin läänissä se lienee ollut suhteellisen runsaskin Suojärveä lukuunottamatta (v. Knorring 1833). Vielä 1850-luvulla se oli Viipurin kaupunginkin tienoilla ainakin talvisaikaan säännöllisesti tavattavissa: ”Lapsuus- ja nuoruusvuosinani 1850-luvulla oli susi hyvin yleinen Viipurin läänissä ja (reessä) matkustavat näkivät sen usein. Viipurista Johanneksen pitäjään ja takaisin tehdyillä joulumatkoilla nähtiin tavanomaisesti yksi tai useita susia maantiellä tai sen läheisyydessä.”⁷ Muistan myös oman isoäitini, vanhan viipurilaisen, kertoneen, että hänkin oli lapsuus- ja nuoruusvuosinaan, 1850- ja 1860-luvulla usein talvi-iltoina kuullut hukan ulvontaa Sorvalin puolelta. Näistä ajoista lähtien se on kuitenkin jatkuvasti ja nopeasti määrässään ja esiintymisalansa suhteen vähentynyt. Sensijaan, että sitä vv. 1876—1880 välisenä aikana esiintyi vielä kaikkein useimmissa pitäjissä Saimaan rantatienoihin lukuunottamatta (vrt. karttaa 4), se oli vuoden 1890 jälkeen säännöllisesti tavattavissa lähinnä vain eräissä Kannaksen rajapitäjissä ja läänin koillisilla alueilla (vrt. karttaa

5). Samoin kuin karhu, kuolee susikin vuosisadan vaihteen tienoilla Karjalan kannakselta sukupuuttoon. Tämän jälkeen sitä tavataan vain läänin koillisissa pitäjissä etupäässä valtakunnan rajan lähetyvillä, mistä käsin v. 1932 tapettu kuulu "Luumäen susikin" lienee kulkeutunut rintamaille.

Tapettujen susien lukumäärä vähenee koko tarkasteltavana olevana aikana sangen nopeasti ja keskeytymättä (vrt. diagrammia 2). *Sellaisia poikkeamia kuin karhun vastaava lukumääräkäyrä osoittaa, ei Viipurin läänin 5-vuotijaksottaisessa susikäyrässä ole.* Mitään lisäystä ei havaita edes suurten nälkävuosien jälkeen, niinkuin olettaisi. Muualla maassamme on susien lukumäärässä sen sijaan selvää lisääntymistä havaittavissa 1870-luvun lopulla. Tällöinhän olivat, kuten tiedämme, Länsi- ja Lounais-Suomessa kauheat susivuodet, jolloin mm. mainitaan 23 lapsenkin saaneen hukkien hampaissa surmansa. Puhuessaan tästä susien joukkoesiintymisestä⁸ huomauttaa Palmén (Suomen kartasto 1910), että sudet mahdollisesti olivat Karjalan kannaksen (ja läntisen Karjalan) kautta saapuneet Länsi-Suomeen ja valittaa, ettei näiltä seuduin ole tietoja susien esiintymisen runsaudesta ennen vuotta 1870. Näitä tietoja kuitenkin on, kuten tilastomme osoittaa, aina vuodelta 1856, vaikkakin ne ovat vuoteen 1876 viisvuosittaisia. Itse asiassa onkin niin, että 1870-luvun lopulla (1879—80) on surmattujen susien määrä Viipurin läänissä (vrt. taulukkoa 3) ja erityisesti Karjalan kannaksen suurimmassa kihlakunnassa Äyräpäässä poikkeuksellisen suuri (38 ja 32), joten eläinten joukkovaellus täältä Lounais-Suomeen olisi kenties ollut hyvinkin mahdollista.

Lounais-Suomessa sattuneiden lastensurmien vuoksi hallitus asetti erityisen komitean tutkimaan, miten nuo tuhoja tuottaneet sudet saataisiin hävitetyiksi. Se kutsui seudulle Venäjältä Pihkovan läänistä 9 taitavaa sudenpyytäjää, n.s. lukaschia, jotka Suomen kaartin tarkk'ampujien ja karjalaisten suksimiesten avulla ja suomalaisen majurin johdolla saivat surmatuiksi 9 sutta. Lukascheilla oli oma erityinen pyyntimenetelmänsä.⁹

Syynä suden tavattoman nopeaan häviämiseen koko maasta on todennäköisesti pidettävä lähinnä sen innokasta pyyntiä, jota erityisesti helpotti susien tapa talvisaikaan kerääntyä asutummille seuduille (vrt. esim. karttaa 4 — Rautu, Viipuri, Muolaa). Jo 1734 v:n laissa annetaan erikoismääräyksiä juuri sudenpyynnistä. Runsaat tapporahat (vrt. taulukkoa 1) ovat luonnollisesti olleet omiaan pyyntiä kiihdyttämään. On myös esitetty sellainen mielipide, että susien keskuudessa raivonneet kulkutaudit ovat niitä joukoittain hävittäneet (vrt. Finsk Jakttidn. 1912, s. 178).

Tarkempia tietoja tapettujen susien lukumäärästä Viipurin läänissä mainitaksemme surmattiin näitä petoja vielä v:n 1870 tienoilla keskimäärin yli sata yksilöä vuodessa. Pyyntimäärä laski kuitenkin jo 10:ssä vuodessa alle 50:n, oli v:n 1900 tienoilla useita vuosia kokonaan 0:ssa noustakseen sitten taas joihinkin yksilöihin vuodessa. Vuoden 1904 jälkeen on läänissä tapettu susia vain Laatokan pohjoispuolella sijaitseissa pitäjissä. Vielä v. 1937 tapettiin läänissä 2 sutta. Kaikki näyttää viittaavan siihen, että susi oli

läänin alueella jo pitkään ollut enää vain tilapäinen vieras, joka rajan takaa saapuneena kierteli talvisaikaan laajaltikin, mutta ei enää pesinyt Suomen-puolisissa metsissä.

Talvisin saattavat sudet nopeajalkaisina kulkea lyhyessä ajassa sangen pitkiäkin matkoja ja esiintyä yht'äkkiä monipäisinä laumoina siellä, missä niitä ei pitkiin aikoihin ole lainkaan tavattu. Niinpä tiedetään, että esim. "syksyllä 1923 liikkui Itä-Suomessa Parikkalan ja Uukuniemen rajasaloilla paljon susia" (Levander 1926). Samoin kerrotaan, että v. 1918 "Impilahden ja Suistamon välisillä erämailla oli nähty jopa 40 kpl yhdessä laumassa" (Levander 1926), mikä kuitenkin tuntuu uskomattomalta. Vuosina 1916—18 oli päivälehdissä runsaasti mainintoja susien talvisesta liikehtimisestä Viipurin läänin eri osissa. Niinpä ilmoitetaan petoja nähdyn (Levanderin 1926 mukaan) Antreassa Päähkjärven jäällä (1916), Lietjärvellä Saimaan kanavan varrella Nuijamaalla (1917), Taipalsaarella (1917) ja Parikkalassa (1918). Kesällä v. 1916 nähtiin susia myös Hiitolassa, Pälkjärvellä Ruskealan pohjoispuolella sekä v. 1917 toukokuussa Johanneksen pitäjässä Kaijalan ja Kaislahden kylien välillä¹⁰. Myös vv. 1921—22 liikkui susia talvisikaan eri puolilla lääniä.

Aikaisempaan viitaten (vrt. johdantoa) mainittakoon vielä seuraavassa pari lisäesimerkkiä siitä, miten erilaisen kuvan eri lähteistä saadut tiedot susien esiintymisestä saattavat antaa. "Hufvudstadsbladet"-issa 15.11.1914 kerrotaan: Joukko pietarilaisia konttoristeja oli ollut kolmen päivän susijahdissa Inkerinmaalla Laatokan rannalla. Täällä tavattiin lukuisia susia, joista 38 ammuttiin. Melkoista suurempi joukko petoja onnistui kuitenkin pakenemaan jäätä myöten Suomen puolelle. Samassa lehdessä kirjoitetaan elokuussa 1914: Susia on tänä kesänä nähty Salmin korpikyliässä lähellä Venäjän rajaa niin runsain joukoin, että ne ovat uhanneet tehdä lopun kaikista heikommista kotieläimistä. Venäjän puolella rajaa ne kuuluvat tehneet selvää jälkeä.

Vaikka tällaisia tietoja esitettiin susien esiintymisestä po. vuonna, ilmoittaa virallinen tilasto v. 1914 koko läänistä surmatun vain yhden suden, vv. 1916—18 yhteensä 4, kaikki Salmista. Vihdoin mainittakoon, että vielä verraten myöhään, v. 1907, ilmoitetaan susien syöneen läänin alueella ihmislapsenkin, 6-vuotiaan pojan, Säämingin ja Parikkalan rajamailla (vrt. Finsk Jakttidning 1907, s. 224).

Mitä lopuksi tulee susien ja niiden tappamien kotieläinten — ainakin lehmien (vasikoiden) ja lampaiden — lukumääriin eri aikoina, niiden vähentyminen näkyy ainakin 1880-luvulta lähtien hyvin samantapaisena (vrt. diagr. 2 ja 8).

Rannan kihlakunta

Vielä 1880-luvulla tapettiin susia kihlakunnassa useimpina vuosina.¹¹ Kaikkein useimmat niistä on tapettu Viipurin pitäjässä, jonne ne ehkä

talvisin keräytyivät ruuanhakuun. Kihlakunnassa surmattiin viimeinen susi v. 1896, mutta senkin jälkeen susia nähtiin talvisin sangen usein (vrt. edellä) aina 1920-luvun loppupuolelle. Kaikkiaan ilmoitetaan kihlakunnassa tapetun 31 sutta.

Viipurin pitäjä. Tienoon susista 1850-luvulla vrt. s. 84. Enimmät kihlakunnassa saaduista susista tapettu täällä, yhteensä 26 hukkaa.

Koiviston pitäjä. 1 susi ilmoitetaan surmatun v. 1877.

Johanneksen pitäjä. Samoin kuin ed. (vrt. myös s. 86).

Uudenkirkon pitäjä. Vv. 1879 ja 1881 tapettiin 1 susi.

Kuolemajärven pitäjä. V. 1896 surmattiin 1 susi.

Lavansaarelta ja Seiskarista ei mainita susia tapetun.

Kymin kihlakunta

1870- ja 1880-luvuilla oli susi verraten tavallinen kihlakunnassa, mutta jo v. 1889 jälkeen ei ole lainkaan tietoja ammutuista hukista. Tilastosta päättäen näyttää susi vielä 1880-luvulla olleen Virolahdella ja Vehkalahdella vakituinen asujain. Kaikkiaan ilmoitetaan surmatun 69 hukkaa.

Pyhtään pitäjä. Vain 2 sutta tapettu: 1880 ja 1888.

Kymin pitäjä. Vv. 1879—81 surmattiin yhteensä 3 sutta.

Vehkalahden pitäjä. Kaikkiaan ilmoitetaan 22 sutta tapetun, viimeinen v. 1889, koko kihlakunnan viimeinen.

Virolahden pitäjä. Susia jatkuvasti aina vuoteen 1888 saakka, jolloin viimeinen tapettiin (vrt. myös s. 80). Yhteensä surmattiin 31 hukkaa.

Miehikkälästä ei susia mainita tapetun. Vrt. kuitenkin s. 80.

Säkkijärven pitäjä. 7 sutta, viimeinen 1883. Vrt. myös s. 80.

Sippolan pitäjä. 7 sutta, viimeinen 1887.

Suursaarelta ja Tytärsaarelta ei tilastossa ole tietoja.

Lappeen kihlakunta

Vain kolmesta pitäjästä mainitaan susia saadun, pääasiallisesti 1870-luvulla. Viimeinen hukka heitti henkensä v. 1888. Sitäpaitsi ammuttiin kihlakunnan alueella v. 1932 kuulu ”Luumäen susi”, joka ilmeisesti Venäjän puolelta vaeltaneena oli joutunut näin kauas rajatienoilta, ennenkuin sai surmansa. Mainittakoon, että allekirjoittaneella oli tilaisuus osallistua tämän ”Suomen suurimman suden” nylkemiseen preparaattori Vitikaisen työhuoneessa Viipurissa, ennenkuin se täytettiin ”Karjalan Luonnon Ystävien” kokoelmiin. Talvisaikoina kihlakunnan alueella liikkuneista susista vrt. s. 86.

Valkealan pitäjä. Vv. 1876—1880 tapettiin 11 sutta.

Luumäen pitäjä. V. 1876 surmattiin 7 ja v. 1880 1 susi. V:n 1932 sudesta vrt. edellä.

Lappeen pitäjä. Useita susia saatiin vielä 1880-luvulla, viimeinen 1888. Kaikkiaan tapettiin 17 eläintä.

Lemin, Taipalsaaren, Savitaipaleen ja Suomenniemen pitäjistä ei ole tietoja ammutuista susista. Pitääkö tämä yhtä todellisuuden kanssa, jää tässä yhteydessä ratkaisematta.

Jääsken kihlakunta

Sudet tarkastelun alaisena aikana harvinaisia, siellä täällä esiintyen. Kaikkiaan mainitaan 8 hukkaa tulleen surmatuksi; viimeinen tapettiin v. 1885. Vrt. myös s. 86.

Joutsenon pitäjä. 2 sutta surmattiin v. 1878.

Ruokolahden pitäjä ja Rautjärven pitäjä. Ei mainintaa.

Kirvun pitäjä. V. 1879 1 susi.

Jääsken pitäjä. Vv. 1880—81 2 sutta.

Antrean pitäjä. Vv. 1883 — 85 kunakin vuonna 1 susi.

Äyräpään kihlakunta

Oikea "susien pesä" 1870- ja 1880-luvuilla. Erityisesti näyttää susi olleen yleinen rajaseutupitäjissä. (Muolaan suuri susimäärä voi mahdollisesti johtua siellä ehkä tunnetun "lukaschien" pyyntitavan tuloksekkuudesta.) Täällä sitä surmattiin vielä 1900-luvun puolella, viimeiset samoihin aikoihin, jolloin karhu tosiasiallisesti kuoli sukupuuttoon Suomen puoleiselta Karjalan kannakselta. Että sitä myöhemminkin talvisaikaan ja joskus kesälläkin nähtiin näillä seuduilla, todistavat lukuisat uutiset sanomalehdissä (vrt. s. 86) sekä ilmeisesti myös tiedot petojen surmaamista eläimistä (vrt. esim. karttaa 14). Kaikkiaan mainitaan kihlakunnassa tapetun vv. 1876—1903 188 sutta.

Muolaan ja Heinjoen pitäjät sekä Kyyrölän seurakunta. Syystä, että tiedot näistä kunnista mainitaan vanhimmissa tiedoissa yhteissummmana, on parasta käsitellä ne yhdessä. 1870-luvulla oli susi täällä jopa runsas. Esim. v. 1879—80 tapettiin alueella 23 hukkaa. Susien todellisesta runsaudesta täällä puhuu myös petojen tappamien eläinten tilasto, mikäli siihen nyt on luottamista. Viimeiset vinosilmät tapettiin Heinjoella v. 1888 ja Muolaassa 1891. Kaikkiaan surmattiin näiden kolmen kunnan alueella kokonaista 71 petoa.

Kivennavan pitäjä. "Viimeiset" sudet (2) pyydettiin v. 1895. Kaikkiaan tapettiin 23 eläintä.

Valkjärven pitäjä. 1870-luvulla oli susi runsas. Viitenä vuonna, 1876—1880, surmattiin silloin 41 harmaatakkia. Viimeiset pedot tapettiin v. 1903, kihlakunnan viimeiset. Kaikkiaan peri "hukka" v:sta 1876 lähtien 47 hukkaa.

Raudun pitäjä. Runsaasti susia 1880-luvun alussa. Kaikkiaan tapettiin 47, viimeinen 1890.

Käkisalmen kihlakunta

Susi oli verraten tavallinen 1870- ja 1880-luvuilla, varsinkin kihlakunnan eteläosissa. Kaikkiaan ilmoitetaan 60 suden saaneen surmansa, viimeisen v. 1903.

Sakkolan pitäjä. Kihlakunnan viimeinen susi sai surmansa täällä. Kaikkiaan tapettiin 18 eläintä.

Pyhäjärven pitäjä. Yhteensä tapettiin, kuten ed. pitäjässä, 18 sutta, viimeinen 1889, "Suomenmaan" mukaan vasta 1890-luvulla.

Räisälän pitäjä. 7 sutta, viimeinen 1890. Vrt. myös s. 82.

Käkisalmen ja Kaukolan pitäjät. Yhteensä 14 sutta, viimeinen 1883.

Hiitolan pitäjä. 3 sutta surmattiin vv. 1877—79.

Kurkijoen kihlakunta

Susia koko tutkimusaikana hyvin vähän. Kaikkiaan surmattu vain 7 sutta, joista *Kurkijoen* pitäjässä v. 1882 2 yks. ja samoin 2 v. 1908, *Parikkalan* pitäjässä v. 1876 1 sekä *Jaakkiman* pitäjässä v. 1876 2 yksilöä. ”Suomenmaa” tietää, että susi nähtiin Kurkijoella vielä v. 1917.

Sortavalan kihlakunta

Tapporahatilaston tiedot ilmoittavat susia kaadetun täällä melkein yksinomaan *Sortavalan* pitäjässä, missä sitä on silloin tällöin tavattu melkein koko tarkasteltavana aikana lähes viime vuosiin saakka. Viimeinen peto tapettiin v. 1927. Kaikkiaan on kihlakunnassa saatu 15 hukkaa, mistä *Ruskealassa* 1, loput *Sortavalassa*.

Salmin kihlakunta

Susia ei tapporahatilastosta päätellen näytä 1870-luvulla esiintyneen kihlakunnassa lainkaan. 1920-luvulle saakka niitä on surmattu vain melkein yksinomaan kaakossa, *Salmin* pitäjässä, ja siellä sangen säännöllisesti. 1920-luvun alkupuolella esiintyy niitä myös runsaasti *Impilahdella*. Pohjoisosassa kihlakuntaa ne ovat ilmeisesti aina olleet sangen harvinaisia (vrt. v. *Knorringin* lausuntoa ed. s. 84). Tässä on asiaa arvosteltaessa kuitenkin otettava huomioon myös se, mitä maaherrat aikaisempina vuosina tiedottavat vuosikertomuksissaan (vrt. s. 75). Kaikkiaan on kihlakunnassa surmattu v:sta 1876 lähtien 96 sutta. 1930-luvullakin on petoja tapettu.

Impilahden pitäjä. 1 susi surmattiin v. 1882 ja sen jälkeen yli 30 v:een ei yhtään, kunnes vapaussodan jälkeen niitä saatiin lukuisastikin: vv. 1919 — 24 29 yksilöä. Näyttää mahdolliselta, että susi on noina vuosina pitäjässä pesinytkin (vrt. myös s. 86).

Suistamon pitäjä. Vain 4 sutta ilmoitetaan tapetun: v. 1903, v. 1919 (2) ja v. 1927.

Salmin pitäjä. Susia esiintynyt sangen säännöllisesti 1880-luvulta alkaen. Etelä-Suomen ainoa pitäjä, josta 1930-luvullakin on useasti susia saatu; vielä v. 1937 surmattiin 2 yksilöä. Kaikkiaan on täällä maksettu tapporahoja 50 sudesta. Vrt. myös s. 86.

Suojärven pitäjä. Tapettu kaikkiaan 9 sutta, joista 4 v. 1881, 1 v. 1929, 1933 ja 1934, 2 v. 1930. Vrt. yllä v. *Knorringin* lausuntoa.

Korpiselän pitäjä. Vain 2 sutta ilmoitettu surmatun: toinen v. 1883 ja toinen 1919.

Soanlahden pitäjä. 1 susi ammuttiin v. 1933.

C. Ilves (*Felix lynx* L.).

Kolmesta suuresta pedostamme, karhusta, sudesta ja ilveksestä, on viimeksi mainittu säilynyt maassamme, myös Viipurin läänissä, pisimpään suhteellisen yleisenä (vrt. karttaa 7). Vielä 1900—10-luvulla, jolloin sudet olivat jo sangen tarkkaan hävinneet ja karhu työnnetty maan itäosiin, tavattiin ilvestä vielä suurimmassa osassa maataamme, vieläpä sangen lukuisastikin (vrt. Suomen kartasto, 1910, kartta 17, kartake 14). Viipurin läänissäkin se oli vielä vuosisadan alussa useimmissa pitäjissä tavattavissa (vrt. karttaa 8). Innokkaan pyynnin johdosta eläin kuitenkin pian väheni ja jo v:n 1905 tienoissa se oli kokonaan hävitetty läänin läntisestä osasta ja esiintyi Karjalan kannaksellakin sen jälkeen vain yksityisinä, harhailevina yksilöinä. Inkerin puolella rajaa oli ilves epäilemättä kuitenkin vakinainen, pesivä asukas vielä 1920- ja 1930-luvuillakin, koskapa yksityisiä petoja ammuttiin Kannaksen rajapitäjissämme vielä 1930-luvulla. Pääasiallisesti peto esiintyi v:n 1905 jälkeen enää vain läänin koillisissa pitäjissä, Sortavalassa ja sieltä itään. V:n 1922 jälkeen on sitä, Kannaksen yksityisiä harhailijoita lukuunottamatta, tavattu läänissä vain *Sortavalassa* ja *Salmin kihlakunnan pitäjissä* (vrt. karttaa 9). Täällä se mahdollisesti jatkuvasti elää vielä vuosikymmenen, korkeintaan pari, ellei rauhoituksiin ryhdytä.

Tapettujen ilvesten lukumäärä on eri aikoina läänissä, samoin kuin koko maassa, vaihdellut sangen suuresti (vrt. taulukkoja 1 ja 2). Sen sijaan, että vv. 1856—75 tapettiin vain kymmenkunta petoa keskimäärin vuodessa, surmattiin lähinnä seuraavien kolmen viisivuotiskauden aikana 40—70 ilvestä keskimäärin vuosittain. Seuraavina kolmena 5-vuotiskautena aleni luku taas alle 30 yksilön vuodessa ja v:sta 1905 lähtien se pysytteli parinkymmenen vuoden ajan enimmäkseen pienempänä kuin 10 yksilöä vuodessa. 1930-luvulla on luku taas, aivan viimeisiä vuosia lukuunottamatta, ollut melkoisesti nousumassa. Jos vertaamme näitä Viipurin läänin lukumääräsuhteita vastaaviin koko maan pyyntinumeroihin (vrt. diagrammia 3 (a) ja b), toteamme ne sangen yhtäpitäviksi. 1880-luvun suurta nousua läänin ilvesnumeroissa vastaa suhteellisesti vielä voimakkaampi nousu muualla maassamme. *Tällä vuosisadalla on Viipurin läänin osuus kaikista maassa tapetuista ilveksistä ollut sangen säännöllisesti n. 1/4—1/3.*

Mikä on sitten mahtanut olla syynä edellä esitettyyn huomattavaan vaihteluun ilveksen pyyntinumeroissa, mikä seikka on todettavissa tilastossamme sitä sekä kokonaisuutena että yksityiskohdittain tarkastellen. Erityisesti kiinnostaa tässä yhteydessä se valtava lukumääräinen nousu, mikä havaitaan 1880-luvun tienoissa. Palmén, joka myöskin on kiinnittänyt huomionsa po. nousuun, arvelee sen johtuvan lähinnä susien luvun voimakkaasta vähentymisestä. Aikaisemmin runsaslukuinen susikanta piti ilvesmäärän alhaisena, koskapa, sanoo Palmén, "ellei ilves pääse puuhun, se joutuu pian nopeajuoksuisen suden saaliiksi". Arvattavasti susi onkin aikaisemmin melkoisesti verottanut ilveskantaa, vaikka harvoinpa ilves,

varovainen eläin, sentään itsensä kiinni antoi; puita oli siihen aikaan vielä melkein joka paikassa. Kun tarkastelee pitäjittäin tapettujen susien ja ilvesten lukumääräsuhteita, näyttää susien väheneminen ehkä hyvinkin lisänneen ilvesten lukua, mikä näkyy pyydettyjen otusten määrässä. Ilveskäyrän nousu on parhaimmillaan vuosina 1876—1895, jolloin susien lukumäärä on koko ajan selvästi laskemassa.

Syynä tapettujen ilvesten suureen lukuun on epäilemättä osittain myös se, että isompien ja pahimpien petojen, suden ja karhun, hävitessä alettiin yhä enemmän pyytää pienempiä. Tämän ajatuksen esittää esim. nimim. A. E. S. "Metsästys ja Kalastus"-lehdessä v. 1912 puhuessaan ammattimetsästäjistä: "...ammattikunta, sata ehkä parisataa miestä, jotka suuret pedot hävitettyään elivät ja elättivät perhettään metsästäämällä pienempiä petoeläimiä ja kaikkea hyötyriistaa, jota saloillamme vielä runsaasti oli..." Myöskin kuntain maksamat tapporahat olivat omiaan pyyntiä lisäämään. Muistaa kuitenkin tulee, ettei ilveksen pyynti koskaan ole ollut mitään helppoa, koska saattoi mennä päiväkausia, ennenkuin peto saatiin hiihtämällä takaa ajettaessa niin väsymään, että se nousi puuhun ja luodikon ulottuville.

Esitetty ajatus ilveksen pyynnin tulemisesta entistä innokkaammaksi — josta siis po. tapettujen ilvesten luvun nousu olisi seurauksena — puhuu myöskin vertailu petojen tappamien eläinten vastaaviin numerotietoihin. Olettaisi nimittäin, että po. *ilvesluvun valtainen nousu, jos se osoittaisi todellisia suhteita luonnossa, ei voisi olla ilmenemättä mainituissa petojen surmaamien eläinten tilastossa*. Erityisesti odottaisi nousua surmansa saaneiden lampaiden luvussa, koska tämä kotieläin tiettävästi useimmin on ilveksen ruokalistalla. Tarkastelu (vrt. diagrammia 8) osoittaa kuitenkin, että tällaista ei voida varmuudella todeta. Nousu, joka lammasluvun käyrässä tosin on osoitettavissa, ei satu yksin "ilveskäyrän" nousun kanssa, vaan on osaksi selvästi aikaisempi. Se johtunee, niinkuin muidenkin kotieläinten vastaava käyrän nousu, v:n 1875 jälkeen tapahtuneesta siirtymisestä entistä yksityiskohtaisempaan, tarkempaan tilastoon. Päinvastoin näyttää "lammaskäyrä" "ilveskäyrän" noustessa nopeasti laskevan, mikä sopisi hyvin, jos ilveskanta pyynnin johdosta olisi vähentynyt. Vertailevasti tutkimalla pitäjittäisiä tietoja tapetuista ilveksistä ei kaikesta edellä esitetystä huolimatta kuitenkaan saattane tulla muuhun johtopäätökseen, kuin että 1880-luvun vaiheilla on aivan ilmeisesti tapahtunut myös selvää ilveskantamme lisääntymistä. Mistä tämä on johtunut, on vaikeasti osoitettavissa. Yhtenä syynä voisi olla eläinten runsas siirtyminen maahamme itärajan takaisista runsasriistaisista metsistä. Niin on ainakin arveltu läänissämme Raja-Karjalan saloilla 1920- ja 1930-luvuilla tapahtuneen ilvesten runsastumisen kohdalta (vrt. s. 95).

Syynä tähän runsauteen — mikä muuten näyttäytyy myös karhutilastossa — pitivät mainittujen seutujen asukkaat Venäjän puolen metsissä suoritettuja laajoja hakkuita ja myös metsäpaloja (metsänhoitaja N. Toivolan antama suullinen tieto).

Samoin kuin susi, saattaa ilveskin talvisaikaan lyhyessä ajassa kulkea pitkiäkin matkoja ja yht'äkkiä esiintyä siellä, missä sitä ei vuosikymmeniin ole enää tavattu. Säännöllisesti ilves liikkuu kuitenkin vain yksityisinä tai harvoin yksilöinä eikä parvissa, niinkuin sudet.

Rannan kihlakunta

Ilvestä on kihlakunnan alueella esiintynyt tietojen mukaan aivan pääasiallisesti vain Viipurin pitäjässä, missä sitä varsinkin 1880-luvulla oli runsaanpuoleisesti. Muualla tavatut ovat ilmeisesti vain yksinäisiä harhailijoita. Kaikkiaan ilmoitetaan 73 ilvestä tapetun. Viimeinen "kulkuri" surmattiin v. 1932.

Viipurin pitäjä. 1880-luvun tienoilla tapettiin ilveksiä 62 kpl, viimeisen saadessa surmansa jo v. 1892. On mahdollista, että peto pesi pitäjän alueella vielä v. 1902, jolloin ammuttiin 3 ilvestä. V. 1932 tapettiin harhaileva yksilö.

Koiviston pitäjästä ei ole tietoja tapetuista ilveksistä.

Johanneksen pitäjä. Vv. 1903 ja 1919 surmattiin kumpanakin 1 harhaileva eläin.

Uudenkirjon pitäjä. Vv. 1899-1900 tapettiin 2 eläintä.

Kuolemajärven pitäjä. Harhailevia petoja: v. 1886, v. 1902, v. 1925, kunakin vuonna yksi.

Kymin kihlakunta

Ilveksiä runsaasti koko kihlakunnan alueella varsinkin 1880-luvulla, mutta useita tapettu myös 1890-luvulla ja vielä vuosisadan vaihteen jälkeenkin. Viimeinen peto surmattiin v. 1906. 1870-luvulla ilves tapporahatietojen mukaan näyttää olleen kihlakunnan alueella sangen harvinainen, mikä tuskin kuitenkaan lienee asian tarkoin todellinen laita. Vv. 1876 (1878)-1937 (1906) tapettiin kihlakunnan alueella kaikkiaan 222 ilvestä.

Pyhtään pitäjä. Ilveksiä vain 1870- ja 1880-luvulla, viimeinen surmattiin v. 1889. Kaikkiaan petoja tapettiin 22.

Kymin pitäjä. Ilmeisesti ei pitäjässä ole tutkimusaikana ollut lainkaan omaa ilveskantaakaan. Tapettuja petoja kaikkiaan 4, vuosilta 1883, 1889-1891.

Vehkalahden pitäjä. Runsaasti ilveksiä 1880-luvulla, myöhemmin luultavasti vain harhailijoita. Kaikkiaan surmattiin 42 eläintä, viimeiset v. 1902.

Virolahden pitäjä. Petoja pääasiallisesti vain 1880-luvulla, jolloin niitä oli sangen runsaasti (v. 1885 esim. kaadettiin 15 eläintä). Viimeinen, 73:s, tapettiin v. 1892.

Miehikkälän pitäjä. Vielä 1890-luvulla tapettiin ilveksiä useimpina vuosina. Täältä näyttää myös läänin läntisimmän puoliskon oman ilveskannan viimeinen yksilö löytäneen turvapaikan; se surmattiin v. 1906. Kaikkiaan ilmoitetaan tapetun 11 eläintä.

Säkkijärven pitäjä. Ilvestä runsaasti 1880-luvulla, puuttuu lähes kokonaan 1890-luvulla, mutta 1900-luvun alkuvuosina tapetaan taas lukuisia yksilöitä. Kaikkiaan pitäjässä surmattu 46 ilvestä, viimeinen 1904. Vrt. myös s. 80.

Sippolan pitäjä. Ilves säännöllisesti esiintyvä 1880-luvulla, mutta 1890-luvullakin sitä tapettu joitakin yksilöitä, viimeinen v. 1904. Yhteensä ilmoitettu 28 pedon saaneen surmansa.

Lappeen kihlakunta

Ilvestä tavataan 1870-luvulta tämän vuosisadan ensimmäisen vuosikymmenen puoliväliin, pääasiallisesti kuitenkin vain 1880-luvun lopulla ja taas tämän vuosisadan ensimmäisinä vuosina. Kihlakunnan koillisosasta, *Lemin* ja *Taipalsaaren* pitäjistä, ei tietoja ilveksen — samoin kuin ei myöskään karhun — esiintymisestä ole lainkaan. Kaikkiaan kihlakunnassa tapettu 108 ilvestä, viimeiset v. 1904.

Valkealan pitäjä. Pääasiallisesti 1880-luvun viimeisinä vuosina, viimeinen peto surmattiin v. 1902. Kaikkiaan tapettu 35 yksilöä.

Luumäen pitäjä. Ilveksen esiintyminen samantapainen kuin ed. pitäjässä. Viimeinen tapettiin v. 1904, kaikkiaan 21.

Lappeen pitäjä. Useita (9) ilveksiä tapettiin vain 1870- ja 1880-lukujen vaihteessa. V. 1886 surmattiin 1 ja v. 1902 3 eläintä.

Savitaipaleen pitäjä. 1 peto surmattu v. 1885 ja vv. 1902-03 yhteensä 10 otusta.

Suomenniemen pitäjä. Yksityisiä petoja surmattu pääasiallisesti 1880-luvulla, viimeinen, 8:s, v. 1895.

Jääsken kihlakunta

Ilveksiä on saatu etupäässä vain 1880- ja 1890-luvuilla, jolloin kanta myös jo kuolee sukupuuttoon. Kuitenkin vielä niin myöhään kuin v. 1917 lienee peto pesinyt kihlakunnan alueella, missä sitä silloin surmattiin 5 yksilöä. Kaikkiaan ilmoitetaan kihlakunnassa tapetun 48 — tahi, jos otetaan huomioon Antrean pitäjän kohdalle v. 1882 taulukossa sattunut ilmeinen virheellisyys — 68 petoa.

Joutsenon pitäjistä ei ole lainkaan tietoja tapetuista ilveksistä.

Ruokolahden pitäjä. 8 ilvestä surmattu, joista 6 1880- ja 1890-luvun vaihteen tienoilla, 2 v. 1905.

Rautjärvellä ilmoitetaan v. 1917 tapetun 5 ilvestä; aikaisemmin sitä ei mainita sieltä lainkaan.

Kirvun pitäjä. 1880-luvun loppupuoliskolla ilmeisesti vakinainen asujain pitäjässä. Sitä kaadettiin silloin 15 yksilöä. V. 1893 surmattiin vielä 1 eläin.

Jääskestä lajia ei mainita tapetun.

Antrean pitäjä. Esiintyi 1880- ja etenkin 1890-luvulla. Kaikkiaan 19 ilvestä surmattu. V. 1882 mainitaan lisäksi 20 ilvestä tapetun, mikä on kuitenkin melko varmasti virheellinen tieto.

Äyräpään kihlakunta

Ilves esiintyy verraten runsaana varsinkin 1880-luvulla, mutta kuolee tilaston mukaan sukupuuttoon jo 1890-luvulla. Kuitenkin tietää Kujalan (1931) tiedusteluun Kivennavan hoitoalueelta kihlakunnan eteläosasta saapunut vastaus, että ”ilveksiä liikkuu jonkun verran valtakunnan rajaseuduilla etenkin Kivennavan pitäjän Lintulan—Korpikylän valtion puistossa.” Tästä todistanevat Käkisalmen kihlakunnan eteläosissa 1930-luvulla tapetut

ilvekset (vrt. karttaa 9). Onko kanta täällä nykyisin, 1930-luvun lopulla, jo kokonaan sukupuuttoon kuollut, vai ei, ei käytettävissä olevista tiedoista käy selville. Samoilla Kivennavan pitäjän mailla, missä ilves on Kannaksella viimeiset turvapaikkansa löytänyt, näyttää peto jo 1870-luvulla elelleen runsaslukuisena. Tämä on sitäkin merkittävämpää, kun tältä vuosikymmeneltä on ilveksen esiintymisestä tietoja pääasiallisesti vain läänin koillisista pitäjistä, joissa ilvestä vieläkin tavataan. Juuri tämä seikka, että *ilveksestä 1870-luvulta on tietoja etupäässä vain niistä seuduista, joissa sillä näyttää olevan parhaat menestymisen mahdollisuudet, kun taas 1880-luvulta on tietoja vähän joka puolelta lääniä, mielestäni selvästi todistaa, että 1880-luvulla on tapahtunut voimakasta todellista lisääntymistä ilvesten keskuudessa.*

Kaikkiaan mainitaan kihlakunnassa tapetun 103 ilvestä, joista viimeinen 1900.

Muolaan pitäjä. Niukasti, harhailevia yksilöitä surmattu 1880- ja 1890-luvuilla, viimeinen, 6:s, v. 1900.

Kyyrölän seurakunta. 10 ilvestä tapettu, niistä 8 v. 1885, 2 v. 1891.

Heinjoen pitäjä. 10 ilvestä, viimeiset v. 1891.

Kivennavan pitäjä. Esiintyi runsaasti 1870- ja 1880-luvuilla; viimeiset tapettiin silloin tiettävästi v. 1891. Viime tiedoista kerrottu edellä. Kaikkiaan mainitaan surmatun 68 ilvestä.

Valkjärven pitäjä. 9 ilvestä, 4 v. 1886 ja 5 v. 1890.

Raudun pitäjässä ei ilveksiä mainita surmatun, vaikka niitä lienee siellä esiintynyt ainakin 1880-luvulla.

Käkisalmen kihlakunta

Ilvestä tavataan 1880- ja 1890-luvulla siellä täällä, runsaimmin kihlakunnan pohjoisosassa. Myös aikaisemmalta ja myöhemmältä vuosikymmeneltä joitakin tietoja. Karjalan kannaksen viimeiset ilvekset tapettu vv. 1933 ja 1934 kihlakunnan eteläosassa. Kaikkiaan surmattu 47 ilvestä.

Sakkolan pitäjä. 10 ilvestä tapettu, kaikki todennäköisesti harhailijoita. Kannaksen viimeiset ilvekset, jotka mahdollisesti ovat Kivennavan kruununpuistosta vaelta-neita, tapettiin täällä vv. 1933-34.

Metsäpirtin kappeli. Ilveksiä saatu v. 1910 1 ja v. 1927 2 yksilöä.

Pyhäjärven pitäjä. 15 ilvestä saatu, joista useimmat 1890-luvulta. Viimeinen peto ammuttiin v. 1908.

Räisälän pitäjä. 2 yksilöä, vuosilta 1888 ja 1889. Sitäpaitsi mainitaan v. 1883 pitäjässä tapetun 20 ilvestä, mikä todennäköisesti on kuitenkin virheellinen tieto.

Käkisalmen pitäjä. 3 petoa, 1 v. 1883, 2 v. 1898.

Kaukolan pitäjä. 3 petoa v. 1898. Pesinyt siis mahdollisesti tässä tai edellisessä pitäjässä tuona vuonna.

Hiitolan pitäjä. Ilveksiä runsaanpuoleisesti 1880- ja 1890-luvuilla. Kaikkiaan tapettu 33 petoa, viimeinen v. 1897.

Kurkijoen kihlakunta

Varsinkin 1890-luvulla ilves usein esiintyvä, mutta kuoli jo silloin (v. 1900) myös sukupuuttoon. Kaikkiaan tapettu 38 petoa.

Kurkijoen pitäjä. 5 ilvestä surmattu v. 1885 ja 14 1890-luvun puolivälin tienoilla (viimeiset 1898).

Parikkalan pitäjä. 12 petoa, 3 v. 1876, 1 v. 1888, muut 1890-luvulla (viimeiset 1896).

Jaakkiman pitäjä. Vain 7 eläintä surmattu, viimeinen v. 1900.

Sortavalan kihlakunta

Ilvestä jatkuvasti ensimmäisistä havaintovuosista aina vuoteen 1909 asti sekä v:n 1920 vaiheilla taas joitakin yksilöitä. Kaikkiaan tapettu 135 ilvestä.

Ruskealan pitäjä. Viimeinen ilves ammuttiin v. 1902, siihen saakka oli eläintä saatu jatkuvasti. Saalis kaikkiaan 49 eläintä.

Sortavalan pitäjä. Ilvestä saatu säännöllisesti vuoteen 1909 asti, jolloin se kuoli sukupuuttoon. Vuosina 1920—1922 ammuttiin kuitenkin vielä 3, jotka todennäköisesti olivat Impilahdelta päin tänne suunnistautuneet, ja v. 1926 viimeinen.

Uukuniemen pitäjä. Varsinkin 1880-luvulla ja 1890-luvun lopulla surmattiin lukuisia ilveksiä. Viimeinen peto tapettiin v. 1903. Kaikkiaan saatu 36 eläintä.

Salmin kihlakunta

Ilveksen ”pesäpaikkoja” koko tutkimusajan. Eläintä tavattu sangen säännöllisesti koko kihlakunnan alueella lounaisia osia lukuunottamatta, missä sitä v:n 1902 jälkeen on surmattu vain harvoja yksilöitä. Luoteiset (erityisesti Korpiselkä) ja varsinkin kaakkoisosat ovat koko tutkimusajan huomioonottaen antaneet runsaimman ilvessaaliin ja ovat yhäti hyviä ilvesmaita. Tämän vuosisadan ensimmäisellä ja toisella vuosikymmenellä ja varsinkin kolmannen alussa havaitaan ilveskannassa selvää supistumista, mutta 1920-luvun lopussa ja 1930-luvun alussa surmataa ilveksiä taas runsaasti (syistä tähän ilvesmäärän nousuun ks. s. 91). 1930-luvun lopulla on petojen määrä jälleen laskenut. Kaikkiaan on kihlakunnassa tapettu (ja otettu elävänä kiinni) tutkimusaikana sangen kunnioitettava lukumäärä po. petoja: kokonaista 613 kpl.

Impilahden pitäjä. Ilveksiä kohtalaisen runsaasti 1880- ja 1890-luvuilla. Vv. 1918—20 tapettu 4 petoa, v. 1931 1. Kaikkiaan surmattu 46 eläintä.

Suistamon pitäjä. Ilveksiä ilmoitettu tapetun 1880-luvun puolivälistä tämän vuosisadan ensimmäisen vuosikymmenen puoliväliin sekä edelleen 1920-luvun lopusta viime vuosiin asti. V. 1930 ilmoitetaan Kujalan tiedusteluun Loimolan hoitoalueelta: ”On vielä melkoisen tavallinen, joskus on tavattu viisikin eläintä samassa joukossa”. Kaikkiaan tiedetään 114:n ilveksen saaneen täällä surmansa.

Salmin pitäjä. Ilvestä saatu vähäisiä väliaikoja lukuunottamatta koko tutkimusajana, runsaimmin ehkä 1870-luvulla, vuosisadan ensimmäisellä kymmenluvulla sekä 1930-luvulla. Kujalan tiedusteluun (v. 1931) vastataan Salmin hoitoalueelta: ”Ilves on vielä jotakuinkin yleinen hoitoalueen metsissä. Se samoilee rajantakaisilta

alueilta hoitoalueen metsiin, mutta on metsästäjään ankarasti ahdistelema eläin...” Salmi on ollut Etelä-Suomen ilvesrikkain pitäjä: kaikkiaan tapettu 176 eläintä.

Suojärven pitäjä. Ilvestä saatu koko tutkimusajan, vaikkakin epäsäännöllisesti. 1910-luku oli kuitenkin melkein ilveksetön. Kaikkiaan surmattu 95 petoa. Vielä viime vuosinakin eläintä on saatu vaikkakin niukanpuoleisesti (v. 1931 tapettiin kuitenkin jopa 21 petoa). V. 1930 kirjoitetaan Suojärven pohjoiselta hoitoalueelta (Kujala 1931): ”Asustaa säännöllisesti hoitoalueessa. Nykyisin esim. on yksi Vaaksausjärven ja toinen Tschudojärven ympäristössä.”

Korπισelän pitäjä. Ilveksiä tapettu säännöllisesti koko tutkimusajan. Ehkä runsaimmin niitä oli 1890-luvulla. V. 1930 vastataan Kujalan tiedusteluun Korπισelän hoitoalueelta: ”Tavataan keskinkertaisen runsaasti”. Kanta näyttää kuitenkin olevan heikkenemässä; vv. 1935—36 saatiin yhteensä vain 2 ilvestä, v. 1937 ei yhtään. Kaikkiaan on pitäjän alueelta ilmoitettu tapetun 142 eläintä.

Soanlahden pitäjä. Ilveksen saanti epäsäännöllistä. Runsaimmat saaliit 1890-luvulta ja 1930-luvulta. Kaikkiaan surmattu 60 petoa.

D. Kettu (*Canis vulpes* L.)

Suurimman osan koko tarkasteltavana olevaa ajanjaksoa eli vv. 1856—1937 on kettu ollut Viipurin läänin alueella, ainakin useimmilla seuduilla, hyvin yleinen. 1870-luvulta lähtien osoittaa virallinen tapporahatilasto sen kuitenkin suurinpiirtein katsoen koko ajan vähentyneen (vrt. diagrammia 4). Kuten s. 75 olemme jo huomauttaneet, on tähän vähenemiseen, ainakin v. 1898 jälkeen tapahtuneeseen pyyntikäyrän äkkilaskuun ollut ilmeisesti vaikuttamassa muuttuneen lainkohdan — joka myönsi tapporahaa ketusta vain huhtikuun 1 p:n ja syyskuun 30 p:n välillä — aiheuttama muutos kettutilastossa eikä se siis suinkaan osoita oikeaa asiaintilaa. Niinpä esim. oletetaan, että kettu v:n 1912 tienoilla oli maassamme yleisempi kuin koskaan aikaisemmin (vrt. s. 75). Lisäksi eri pitäjistä on joinakin vuosina ilmoitettu suuria ja pyöristettyjä lukuja, toisina ei taas ole annettu mitään tietoja. Kun kettutilasto näin tuntuu sangen epäluotettavalta, sitä ei seuraavassa käsitellä lainkaan yksityiskohdittain, vaan rajoitutaan vain tärkeimpien yleispiirteitten esittelyyn.

Mitä ensinnäkin tulee tietoihin ketun esiintymismääristä eri puolilla läänä, on siinä ilmeisiä eroavaisuuksia todettavissa. Kaikkein ketturikkain näyttää olleen Lappeen kihlakunnan alue, jossa koko tutkimusaikana — vuoteen 1930 mennessä — (johon kettutilasto päättyy) — tapettiin 2528 kettua. Hyvänä kakkosena on Sortavalan kihlakunta, 1935 kettua, ja kolmannella sijalla Kurkijoen kihlakunta, 1824 kettua. Jääsken kihlakuntaa lukuunottamatta, joka on seuraavalla sijalla, jäävät kaikki muut kihlakunnat luvussaan alle 1500. Vähimmän on kettuja surmattu Salmin kihlakunnassa (1157). Tarkasteltaessa eri aikoina surmattujen kettujen lukumääriä on niissäkin havaittavissa selviä kiintoisia alueellisia eroavaisuuksia. Niinpä esim. tilastossa vuosilta 1876 — 1900 on Jääsken kihlakunta kettulukuunsa nähden toisella tilalla kihlakunnista, mutta 1901—1930 se on jäänyt jo

8:nnelle tilalle. Sen sijaan Kymin kihlakunta on vastaavasti noussut 8:lta tilalta 2:lle. Salmin kihlakunnassa on sijaluku vaihtunut 9:stä 5:teen. Nämä vaihtelut ilmaisevat epäilemättä myös todellisia vaihteluja ko. kihlakuntien alueilla, koska lainmuutosten häiritsevä vaikutus saadaan näin vertailevasti tarkastellen eliminoiduksi. Jääskén kihlakunnassa on kettukanta siis tutkimusaikana sangen huomattavasti heikentynyt, kun se taas esim. Kymin ja Salmin kihlakunnissa ei ole aikanaan sanottavasti vähentynyt viime vuosisadalta. Salmin kihlakunnan viimeinen sija viime vuosisadan kettutilastossa on epäilemättä myös osoituksena siitä, mihin jo aikaisemmin olemme viitanneet (vrt. s. 91), nimittäin että suurten petojen ollessa vielä runsaskuisia ei pienten petojen pyyntiin erityisesti kiinnitetty huomiota.

Ketun yleistä pyyntikäyrää tarkastellessamme havaitsemme, että vuotuinen kettusaalis läänissämme on aina 1890-luvun loppupuolelle saakka siinä 400—500:n tienoilla, mutta laskee sitten lainmuutoksen vaikutuksesta näennäisen huimaavasti niin, että tällä vuosisadalla on tilastoihin merkitty vuosittainen saalis ollut keskimäärin n. 150 kettua vuodessa. Tosiasiallisesti ei kokonaiskettusaalis ole läheskään näin suuressa määrässä vähentynyt, ja kettu oli 1930-luvulla verraten yleinen läänissämme ja selvästi yleisin suurpedoistamme.

Ketun yhteydessä sopii mainita pari sanaa myöskin *naalista* (*Vulpes lagopus* L.). Kuten ahma ja peura tiedetään sekin vanhaksi Laatokan Karjalan asukkaaksi, vaikka lieneekin aina ollut siellä harvinainen. v. Knorring (1833) mainitsee sen olevan harvinainen alueen koillisissa osissa. ”Suomenmaa”-teoksen V osassa sanotaan taas: ”Pohjoinen laji on ...myös naali..., joka talvisin useasti eksyy Viipurin läänin ja joka toisinaan ympäri vuodenkin on oleskellut Korpiselillä.” Mitään tietoja sen pyynnistä Viipurin läänissä ei tapporahatilastossa ole.

E. Ahma (*Gulo luscus* L.)

Tämä peltoeläin, joka tavallisesti tuo mieleen Pohjois-Suomen ja Lapin, esiintyi sangen säännöllisesti myös Viipurin läänin alueella. Aivan *pääasiallisesti* sitä on kuitenkin *ammuttu vain läänin koillisista osista, Laatokan Karjalasta*, missä sitä jo entiseen aikaankin useimmin tavattiin (esim. v. Knorring 1833). Silloin tällöin sitä on ilmoitettu tavatun myös muualla läänin alueella, mutta kieltää ei voi, etteivätkö monet näistä tiedoista tunnu virheellisiltä, voidaanpa parissa tapauksessa suorastaan osoittaa ahmatilaston epäluotettavuus. Virheet ovat kai useimmiten johtuneet siitä, että petoa ei harvinaisuutensa vuoksi ole tunnettu ja joku toinen harvinainen eläin (hilleri? vesikko?) on päässyt näin ahmatilastoon. Mahdollisesti myös nimi osma, jota vanhemmassa tilastossa käytettiin, aiheutti nimismiehille erehdyksiä. Näistä syistä johtuen ei myöskään ahmaa oteta tässä yksityiskohtaisesti käsiteltäväksi. Mainittakoon, että myöskään materiaalin vähäisyys ei

ole omiaan selventämään mahdollisesti käsittelyssä esille tulevia säännön-
mukaisuuksia. Vain muutamia yleispiirteitä esitettäköön seuraavassa.

Ahmaa ilmoitetaan saadun vv. 1876—1937 Viipurin läänin kaikista
kihlakunnista paitsi Äyräpäästä (vrt. karttaa 10.). Lukuisimmin on sitä
saatu Salmin (51 eläintä), Sortavalan (28) ja Käkisalmen (15) kihlakunnista.

Näistäkin kuitenkin vain Salmissa ja Sortavalassa näyttää ahma olleen
säännöllisesti tavattavissa. Sortavalan ahmat (kaikki kihlakunnan ahmat
saatu Sortavalan pitäjältä) tapettiin sukupuuttoon v:een 1916 mennessä —
yksi yksilö saatiin kuitenkin vielä v. 1928. Salmin kihlakunnasta (mm.
Korpiselältä ja Suojärveltä) jokunen yksilö saatiin vielä 1930-luvulla.
Muualla läänin alueella ei ahma tilastotiedoista päätellen ole pitempiä
aikoja asustanut tai on se ollut suorastaan tuiki tilapäinen vieras. Mainitta-
koon kuitenkin, että Kuolemajärven pitäjältä ilmoitetaan vv. 1897 — 99 ja
1903 saadun yhteensä 7 ahmaa, joten eläin näyttää täällä useampia vuosia
viihtyneen, mikäli tietoihin nyt on luottamista (hilleri kenties). Savitaipa-
leelta mainitaan v. 1902 ja 1903 surmatun yhteensä 14 ahmaa (?). Viimeiset
”ahmat” saatiin läntisestä Etelä-Karjalasta v. 1921 Pyhtäältä (2 yks.) ja v.
1916 Nuijamaan pitäjältä (5 yks.). Kaikkiaan on läänin alueella surmattu
vv. 1876 — 1935 virallisen tilaston mukaan 136 ahmaa.

F. Saukko (*Lutra lutra* L.)

Virallisen tilaston esittämät tiedot saukon pyynnistä 1850-, 1860- ja
1870-luvuilla tuntuvat kieltämättä sangen epäluotettavilta. Niinpä ilmoite-
taan viisivuotiskautena 1866—70 Viipurin läänistä saadun keskimäärin
ainoastaan 1 saukko, kun taas vv. 1876—80 oli vastaava luku 61,8. Se
nousu, joka v:n 1875 jälkeen on havaittavissa saukon pyynnin käyrässä (vrt.
diagrammia 5), tuskin merkitsee lajin määrän todellista kasvua, vaan siinä
näkyvät vain siirtyminen entistä tarkempaan kunnittaiseen pyyntitilastoon.
Onkin ilmeistä, että vasta v:n 1875 jälkeiset tiedot saukon pyynnistä ovat
niin luotettavia, että niihin saattaa jotakin perustaa.

Myöskin saukon esiintymisessä Viipurin läänissä on ajan kuluessa *tapah-
tunut suurin piirtein katsoen selvää niukentumista*. Mikäli tapporahatiedoista
voi päätellä, on saukonkin esiintymisen laskevassa käyrässä kuitenkin pari
selvää nousukohtaa, nimittäin 1890-luvulla sekä taas vapaussotavuosien
jälkeen 1920-luvulla. Edellinen lienee aiheutunut v. 1898 tapahtuneesta
tapporahojen noususta, jälkimmäinen saattaa taas olla osoituksena lajin
kannan todellisesta vahvistumisesta ehkä suotuisten vuosien seurauksena.

Toisaalta kuluvan vuosisadan alusta lähtien saukon pyyntimäärissä tapah-
tui erittäin voimakas lasku, joka useimmissa kihlakunnissa merkitsee lajin
täydellistä katoa, sukupuuttoon kuolemista (vrt. karttaa 11). Näin erityisesti
1910-luvulla. Joissakin kihlakunnissa tuo kato kestää jopa kaksi tai kolme

vuosikymmentä ja se johtuu ilmeisesti lähinnä eläimen hillittömästä pyynnistä. Mutta 1920-luvulla saukko ilmaantuu jälleen eri tahoille lääninä. Tapahtuu ilmeinen uuslevintä, ja nyt lajia saadaan jälleen useista kihlakunnista (vrt. karttaa 12). Sen sijaan, että vuosina 1876—80 saukkoa pyydettiin läänissä tilaston mukaan n. 60 yksilöä vuodessa ja v. 1881—1905 n. 40—50 yksilöä, keskipyynti oli 1910-luvulla vain 3—4 eläintä vuodessa. 1920-luvulla keskipyynti nousi taas 20—30 yksilöön. Kaikkiaan saukkoja surmattiin v. 1876—1930 n. 1700 yksilöä.

Mitä tulee yksityiskohtaisempiin tietoihin saukon esiintymisestä läänin eri osissa, rajoitutaan seuraavassa pääasiallisesti vain kihlakunnittaisiin tietoihin, koska näyttää siltä, että pitäjittäisten tietojen luotettavuus ei aina ole kyllin tyydyttävä. Kartat 11 ja 12 osoittavat kuitenkin myös kunnittaiset tapporahatilastot.

Rannan kihlakunta

Saukko näyttää tilaston mukaan olleen erityisesti 1890-luvulla sangen tavallinen. Varsinkin Karjalan kannaksella surmattiin tällöin useita kymmeniä eläimiä. Vuonna 1905 tapettiin Kuolemajärvellä vielä 11 saukkoa. Sen jälkeen saatiin petoa koko kihlakunnasta vasta pari vuosikymmentä myöhemmin. Kaikkiaan nousee kihlakunnasta pyydettyjen saukkojen lukumäärä n. 250, joista useimmat ovat Kuolemajärveltä, Uudeltakirkolta ja Viipurin pitäjästä saatuja. Koivistolta ei eläintä ilmoiteta saaduksi lainkaan ja Johanneksesta vain yksi yksilö (v. 1928). Ulkosaarilta (Seiskarista ja Lavansaareltä) mainitaan v. 1897 saadun 7 yksilöä tätä vesipettoa.

Kymin kihlakunta

Saukkoa saatu tilaston alkuvuosina kohtalaisesti aina kuluvan vuosisadan ensi kymmenelle asti, jonka jälkeen lähes täydellinen saukkokato näyttää vallinneen puolitoista vuosikymmentä. Runsain on saalis ollut 1870- ja 1880-luvuilla sekä tämän vuosisadan kolmannella vuosikymmenellä, jolloin erityisesti Pyhtäältä ilmoitetaan saadun runsaasti saukkoja. Muita ”saukko-pitäjiä” ovat Virolahti, Säkkijärvi ja Kymi (1870-luvulla). Kaikkiaan on kihlakunnassa surmattu tilaston mukaan n. 350 saukkoa. Vielä v. 1930, jolloin tilasto päättyy, tapettiin 10 eläintä. Kujalan riistatiedusteluun vastattiin samana vuonna Kouvolan hoitoalueelta: ”Esiintyy harvinaisesti vesistöissä koko hoitoalueella.”

Lappeen kihlakunta

Saukon pyynti ollut tuloksekasta aina tämän vuosisadan ensimmäiselle vuosikymmenelle, jolloin eläin kuolee sukupuuttoon (viimeinen otus surmattiin v. 1909 Lappeella). Ylivoimaisesti saukkorikkain näyttää olleen Valkealan pitäjä, mutta myös Savitaipaleella on eläintä saatu runsaasti.

Yhteensä on kihlakunnasta ilmoitettu n. 250 tapettua saukkoa. 1930-luvun saukkokannasta vrt. myös edellä mainittua tietoa Kouvolan hoitoalueelta.

Jääsken kihlakunta

Saukkosaaalis on ollut mainittavanarvoinen vain Jääsken pitäjässä ja täälläkin vain 1880- ja 1920-luvuilla. Muualta on saatu vain harvoja yksilöitä ja Rautjärveltä sekä Kirvusta ei otuksen pyynnistä ole lainkaan tietoja. Kaikkiaan mainitaan surmatun n. 90 eläintä.

Äyräpään kihlakunta

Saukkoa saatu kihlakunnan kaikista pitäjistä ja useimmista runsaanpuoleisesti aina viime vuosisadan loppuun saakka, mutta kuluvalta vuosisadalta ei tilastossamme ole tietoja yhdestäkään täällä surmatusta otuksesta. Siihen, että saukkoa kihlakunnan alueella kuitenkin 1930-luvulla tavattiin, viittaa Kujalan tiedusteluun (1930) saatu vastaus Äyräpään hoitoalueelta, jonka mukaan ”saukko on yleinen Kannaksen valtionpuistossa”. Yhteensä mainitaan kihlakunnasta saadun n. 150 saukkoa.

Käkisalmen kihlakunta

Saukkoa saatu silloin tällöin lähes kaikista pitäjistä vuosisadan vaihteen tienoille saakka. Viimeiset tapettiin v. 1905 Käkisalmen pitäjässä. Yhteensä surmattu 60—70 eläintä.

Kurkijoen kihlakunta

Melkein yksinomaan vain Parikkalan pitäjästä on saukkoa tavattu. Täältäkin surmattiin jo v. 1896 viimeiset, mutta 1920-luvun lopulla on petoja saatu jälleen. Yhteensä tiedotetaan 44:stä saukosta. Jaakkimasta ei eläimiä mainita saadun lainkaan, Kurkijoelta vain 3 yksilöä (v. 1930).

Sortavalan kihlakunta

Saukon saanti ilmoitetaan melko runsaaksi 1890-, 1900- ja 1910-luvuilla. Lukuisimmin on petoja saatu Sortavalan pitäjästä, mistä myös viimeiset saukot pyydettiin (v. 1922). Kaikkiaan mainitaan saadun runsaasti toistasaata eläintä.

Salmin kihlakunta

Impilahtea lukuunottamatta mainitaan saukkoa saadun kaikista pitäjistä, vieläpä yleensä verraten runsaastikin. Edelleen on saukkoja esiintynyt suurin piirtein katsoen koko tarkasteltavana aikana paitsi 1910-luvulla,

jolloin eläintä ei saatu ainoatakaan yksilöä. Salmista ei ole tapporahatietoja v:lta 1901—30. Parhaat pyyntipitäjät ovat olleet koko ajan Suojärvi ja Korpiselkä, joista vielä 1920-luvun lopullakin on säännöllisesti saukkoja saatu. Yhteensä ilmoitetaan pyydetyn yli 300 eläintä.

Saukon esiintymisestä kihlakunnan alueella v. 1930 antaa Kujalan riistatiedustelu valaisevan selvityksen. Eri hoitoalueilta ilmoitetaan saukosta seuraavaa: Suojärven pohjoinen h.a.: ”Ei ole täällä harvinainen, vaan tavataan hajallaan koko hoitoalueella;” Salmin h.a.: ”Saukko on verrattain yleinen vielä”; Loimolan h.a.: ”On hoitoalueella verrattain yleinen ja tavataan milloin missäkin vesistössä”; Korpiselän h.a.: ”Esiintyy paljonlaisesti.”

G. Näätä (*Martes abietum* L.)

Kuten saukosta, on näästäkin kutakuinkin luotettavilta tuntuvia tietoja vasta v:n 1875 jälkeen. Puuttuvatpa tiedot vuosilta 1866—75 kokonaan. Aikaisemmat ilmoitukset ovat taas aivan epäilemättä kovin puutteellisia.

Tutkiessamme näädän v:n 1876 jälkeisiä esiintymistietoja toteamme niissä, niinkuin jo aikaisemmin huomautimme samantapaista vaihtelua kuin saukkotilastossakin. Pyyntikäyrän (vrt. diagrammia 6) laskiessa aluksi sangen jyrkästi on v:n 1900 molemmiin puolin todettavissa selvä saalismäärän nousu, ja vapaussotavuosien minimiä seuraa 1920-luvulla taas pienehkö nousu.

Tapettujen näätien vuotuiset lukumäärät jäävät yleensä säännöllisesti saukkosaalista vähäisemmiksi Vv. 1876—80 nousi pyynti keskimäärin n. 40 eläimeen vuodessa, oli vuosisadan vaihteen tienoilla n. 30 vuosittain, laski 1910-luvulla 5—6:een ja nousi vv. 1921—25 n. 15:een laskeakseen taas 1920-luvun jälkipuoliskolla n. 10:een. Näätätilasto, samoin kuin kettu- ja saukkotilasto, päättyvät v. 1930, joten sen jälkeisten vuosien pyynnistä ei tilastotietoja ole olemassa.

Mitä näädän esiintymisseutuihin tulee, on siinä todettavissa melkoista samankaltaisuutta eräiden edellä käsiteltyjen petojen kuten karhun ja ilveksen esiintymisen kanssa. Oltuaan 1870-luvun tienoilla tavattavissa läänin kaikissa kihlakunnissa se vähitellen harvinaistuu (vrt. karttaa 13) ja on v:n 1900 jälkeen jo kokonaan hävinnyt Äyräpään ja Jääsken kihlakunnista ja useissa muissakin kihlakunnissa vain harvoin yksilöin tavattavissa. Vuosina 1910—19 koko läänistä ei ole yhtään näädän pyyntimerkintää paitsi Sortavalasta, missä lajista näyttää esiintyneen vankka kanta, sekä Suojärveltä (1 yks.). 1920-luvulla on näättä saatu taas varsinkin Kymin ja Salmin kihlakunnista, mutta joinakin vuosina myös muualta läänin alueelta. Näätä näyttää siis silloin taas jonkinverran levinneen, mutta 1930-luvulla sitä tuskin oli enää muualla kuin Raja-Karjalan saloilla (vrt. s. 110).

Syystä, että näätätilastommekaan ei käsityksemme mukaan täytä tarpeellisia luotettavuuden vaatimuksia yksityiskohtaisten tietojen esittämiseen, tarkastellaankin seuraavassa ko. eläimen pyyntiä lähinnä vain kihlakunnittain.

Rannan kihlakunta

Näätää on ilmoitettu saadun pääasiallisesti vain kolmesta pitäjistä: Kuolemajärveltä, Uudeltakirkolta ja Viipurista. Runsaimmin on sitä saatu 1890-luvulla, jolloin juuri mainituissa Kannaksen pitäjissä on esiintynyt selvästi vakinainen kanta. Tämän kannan viimeiset yksilöt surmattiin jo v. 1905, jonka jälkeen näätä oli käytännöllisesti katsoen hävitetty koko kihlakunnasta. Kuitenkin vielä 1920-luvulla tiedetään näätiä saadun 2 kpl Nuijamaan pitäjistä (1926) ja 10 yks. Johanneksesta (1929). Koivistolta, Lavansaareltä ja Seiskarista ei näätää tiedetä tavatun. Kaikkiaan mainitaan kihlakunnassa surmatun n. 100 näätää.

Kymin kihlakunta

Näätää saatiin pääasiallisesti vain 1870- ja 1880-luvuilla Vehkalahden ja Virolahden pitäjistä, mutta 1920-luvulla näyttää runsas kanta esiintyneen myös Pyhtäällä (mm. v. 1925 ilmoitetaan täällä surmatun 20 eläintä). Koko kihlakunnasta ei vv. 1906—1919 saatu yhtään näätää, joten Pyhtäällä ja muuallakin 1920-luvulla esiintyneet ”hietarinnat” ovat epäilemättä sinne kauempaa vaeltaneita. Kaikkiaan tietää virallinen tilasto kihlakunnasta surmatun v:n 1875 jälkeen lähes puolitoistasataa näätää. Kymistä, Suur- ja Tytärsaareltä ei eläintä tiedetä lainkaan saadun.

Lappeen kihlakunta

Tietojen mukaan on näätää tavattu eri pitäjistä vain silloin tällöin. 1900-luvun alkuvuosina näyttää Savitaipaleella kuitenkin esiintyneen vakinainen kanta: silloin surmattiin siellä jopa 14 eläintä yhtenä vuonna (1904). Viimeiset näädät (5 yks.) saatiin kihlakunnasta v. 1909 Lappeelta. Kaikkiaan tiedetään näätiä surmatun n. 75 yksilöä. Luumäeltä sekä Lemmin ja Taipalsaaren pitäjistä ei eläintä mainita lainkaan saadun.

Jääsken kihlakunta

Näätää ilmoitettu saadun pääasiallisesti vain Jääsken pitäjistä, missä erityisesti 1880-luvulla surmattiin tätä eläintä runsaasti. Kihlakunnan näätäkannan viimeiset edustajat ammuttiin Antreassa v. 1900. V. 1930 saatiin Kirvusta jälleen 2 yksilöä. Kaikkiaan ilmoitetaan 65 eläimen tulleen surmatuksi. Vain mainituista kolmesta pitäjistä, Jääskestä, Antreasta ja Kirvusta, laji mainitaan.

Äyräpään kihlakunta

Erittäinkin 1870- ja 1890-luvuilla saatiin näättää runsaasti. Viimemainitulla vuosikymmenellä se jo kuitenkin kuoli sukupuuttoon. Juuri viimeisenä vuonna, jolloin näädestä on tietoja (1898), sitä surmattiin harvinaisen paljon, kokonaista 77 kpl. Lukuisimmin on eläintä saatu Kivennavan ja Valkjärven pitäjistä. Yhteensä mainitaan näättää saadun vähää vaille 200 yksilöä.

Kujalan tiedusteluun (1930) vastataan Äyräpään hoitoalueesta: ”On nähty joskus valtion puistossa Kivennavan ja Terijoen pitäjissä.”

Käkisalmen kihlakunta

Runsasta näättäkantaa ei missään kihlakunnan pitäjissä näytä ko. aikana olleen, vaikkakin kaikista kunnista on eläintä saatu. Viimeiset näädet surmattiin Käkisalmen pitäjässä v. 1902, mutta vielä v. 1930 Pyhäjärveltä saatiin 2 eläintä. Yhteensä oli silloin kihlakunnan alueella pyydetty kuutisenkymmentä petoa.

Kurkijoen kihlakunta

Näättää saatu niukanpuoleisesti — lukuisimmin 1870- ja 1890-luvuilla — ja etupäässä vain Parikkalan pitäjästä. Kihlakunnan viimeiset eläimet ammuttiin v. 1909 Kurkijoella. Yhteensä surmattu n. 60 petoa.

Sortavalan kihlakunta

1870- ja 1880-luvuilla ei näättää ole kihlakunnasta virallisen tilaston mukaan lainkaan saatu, mutta 1890-, 1900- ja 1910-luvuilla on laji ollut ilmeisesti säännöllisesti tavattavissa. Erityisen lukuisasti on näättää ammuttu Sortavalan pitäjän alueella — v. 1915 jopa 18 eläintä; viimeiset näädet surmattiin täällä v. 1922. Kaikkiaan mainitaan pyydetyn runsaasti toista sataa petoa.

Salmin kihlakunta

Näättää saatu koko tarkasteltavana olevana aikana, paitsi 1910-luvulla, jolloin vain 1 yks. ilmoitetaan pyydetyn (1911), verraten lukuisasti. Runsain on saalis ollut 1880—1890-luvuilla. Parhaat näättäpitäjät ovat olleet Suojärvi ja Korpiselkä, joista samoin kuin Suistamolta on aivan viimeisinä havaintovuosinakin 1920-luvun lopulla näättää saatu. Huomattakoon, että Impilahdelta ei koko tarkasteltavana aikana ole tilaston mukaan pyydetty yhtään näättää ja Salmistakin vain 6. Yhteensä on kihlakunnasta ilmoitettu pyydetyn lähes 400 näättää. Mainittakoon lopuksi, että Kujalan tiedusteluun (1930) on läänin eri hoitoalueilta saatu seuraavat vastaukset:

Suojärven pohjoinen h.a.: "Ei ole harvinainen ja tavataan hajallaan koko hoitoalueella. On hyvin liikkuva. Vakituisesti on sitä kuitenkin Torasjoen itäpuolella..."

Salmin h.a.: "Jokseenkin harvinainen. Näätiä tavataan kuitenkin vielä Haahkan-suon seuduilla ja ns. Kollassalon ikivanhoilla kuusimetsäalueilla, jossa niillä on turvallinen asuinpaikka ja riittävästi ravintoa. Kaikkiaan arviolta vain 2—3 eläintä."

Loimolan h.a.: "Harvinainen, mutta useampana vuotena on kuitenkin joitakin tavattu."

Korpiselän h.a.: "Puuttuu". (Mainittakoon, että tilaston mukaan vv. 1927—29 saatiin Korpiselän pitäjästä kunakin vuonna 1 yks.)

H. Kärppä (Mustela erminea L.)

Virallisen tilaston kärppätilastosta voidaan sanoa, että se ei alkuunkaan täytä niitä vaatimuksia, joita tällaiselle tilastolle täytyy asettaa. Mielestäni on kärpän mukaanottaminen tilastosarakkeihin jo virhe sinänsä ja se kertoo asiantuntemattomuudesta taulukoita suunniteltaessa. Ei nimittäin voitane olettaa, että edes suurin osa niistä kärpistä, joita vuosittain pyydetään, tulisi nimismiesten tietoon. Sillä melko varmaa on, että vain harvoissa kunnissa on tapporahaa maksettu kärpän kokoisesta pedosta. Vasta sitten, kun kärppätilasto perustetaan nahkojen myyntiä varten pakolliseen nimismiehen suorittamaan leimaukseen, voidaan olettaa, että tilasto vastaa sille asetettavia vaatimuksia.

Syytä, että käsityksemme mukaan virallisella kärppätilastolla ei ole oikeastaan mitään arvoa, emme seuraavassa tutki lainkaan sen esittämiä tietoja. Omien havaintojemme ja tietojemme mukaan lienee kärppä ollut 1930-luvulla vielä koko läänissä yleinen.

I. Petolinnut

Virallisesta petolintutilastosta on julkisuudessa esitetty usein sangen ankaria arvosteluja (vrt. s. 74). Syynä on lähinnä ollut se, että virallisen tapporahatilaston tauluihin on joutunut erittäin lukuisasti myös hyödyllisiä petolintuja, vaikka tarkoituksena on tietysti ollut vain vahingollisten tilastoiminen. Tämä on ollut omiaan alentamaan petolintutilaston arvoa jo sinänsä, koska vaatimukset petolintujen tuntemisesta eri aikoina ja eri pitäjissä ovat olleet erilaiset. Petolintujen pyynti on myös ollut suuresti riippuvainen metsästysasetuksien määräyksistä ja vain juuri näiden asetuksen aikaansaamiin muutoksiin petolintutilastossa, pyyntimäärien nousuihin ja laskuihin, onkin seuraavassa esitettävä tilaston tarkastelu lähinnä perustettava. *Mitään yksityiskohtaisempaa tietojen käsittelyä ei tilaston epäluotettavuus salli.*

V:n 1741 asetus, joka määrää melkoisia palkkioita eri petolintujen surmaamisesta, on varmaan yli 100 v. voimassa olleena ennättänyt aikaansaada suurta tuhoa petolintukannassamme. Sen vaikutukset eivät kuitenkaan välittömästi näy tilastossamme, koska tiedot tapetuista petolinnuista ennen v. 1876 puuttuvat. V:n 1868:n lainmuutoksen jälkeen seurasi todennäköisesti lasku petolintukäyrässä, koska on oletettavaa, että vain harvat kunnat pystyivät petolinnuista tapporahoja suorittamaan. V:n 1898 lain runsaat palkkiot sensijaan nostivat petolintujen pyyntikäyrän jyrkästi korkealle (vrt. diagrammia 7). Erittäin selväpiirteisenä näkyy tämä nousu sekä Viipurin läänin että myös koko maan pyyntikäyrässä ja saavuttaa molemmissa maksimin viisivuotiskautena 1911—15. Sen jälkeen seuraa kuitenkin pian huima lasku varsinkin vapaussotavuosien tienoilla ja 1920-luvulla, jolloin erityisesti rahanarvon lasku on otettava huomioon merkitsevä tekijänä. Tämän jälkeen on pyyntikäyrä jatkuvasti pysynyt varsinkin Viipurin läänissä alhaalla.

Se tosiseikka, että Viipurin läänin pyyntikäyrä seuraa lähes samanlaisena koko maan pyyntikäyrää, osoittaa mielestäni selvästi kummankin käyrän pyyntiluvut ”oikeiksi”, suurin piirtein todellisuutta vastaaviksi. Pyyntilukujen kohdalla petolintutilaston ankara arvostelu ei siis pidä paikkaansa, vaikka lajien määrittämisessä onkin sattunut virheitä. Toisaalta herättää huomiota se, että pyyntiluvut putoavat, oltuaan neljä vuotta hurjassa nousussa, peräti kahdessa vuodessa vielä hurjemmin, suoraan takaisin lähes alkuperäiselle matalalle tasolle. Käsittääkseni tämä ei voi johtua yksin rahanarvon alenemisesta, sillä sitähan oli tapahtunut jatkuvasti aina 1890-luvulta lähtien. Suurimman rysäyksen se saavutti kuitenkin juuri noina pyyntitilaston ensimmäisinä putoamisvuosina. Tällöin, 1910-luvun jälkimmäisellä puoliskolla rahanarvo putosi n. neljänteen osaan edellisen viisivuotiskauden keskiarvosta. Mutta ilmeisesti asiaan on ollut vaikuttamassa muitakin syitä. Eräs niistä on ollut vapaussotavuosien levoton aika, joka antoi ihmisille muuta ajateltavaa kuin lintujen pyynti. Toinen vaikuttava seikka on ollut v. 1923 voimaan astunut luonnonsuojelulaki monia petolintuja koskevine rauhoitusmääräyksineen¹². Suomalainen (1917) arvelee taas yhdeksi syyksi surmattujen lintujen lukumäärän voimakkaaseen laskuun sen, että ”ampuminen on nykyään asianomaisetta luvatta kielletty ja ampumatarpeiden saanti kovin vaikeaa”.

Omasta puolestani haluaisin korostaa sitä, että petolintujen tavattoman tehokas pyynti noina tapporahakorotuksen jälkeisinä vuosina (1899—1915) on aivan ilmeisesti niin voimakkaasti vähentänyt koko maan petolintukantaa, että ammuttavia vahinkolintuja ei v:n 1915 jälkeen asutuilla seuduilla enää liiemmästi ollut.

Kun ottaa huomioon, että ”Suomen lintuatlaksen” (1983) mukaan¹³ Suomen haukkojen ja kotkien pesivien parien yhteismäärä oli 1980-luvun alussa n. 40 000 ja kaikkien pöllölajien vastaava määrä n. 45 000 ja että esim. viisivuotiskautena 1911—15 koko maassa surmattiin vuosittain n.

88 000 petolintua (Viipurin läänissä n. 12 500), täytyy noihin lintuihin kohdistuneen hävityksen olla suorastaan perusteellisen. Tuhottiinhan edellä esitettyjen lukujen valossa noin puolet koko petolintukannastamme. Näin siitä huolimatta, vaikka melkoinen osa "petolinnuista" olisi ollutkin esim. varikseja ja lokkeja. Näyttää siltä, että petolinnut olivat 1920-luvulla käyneet Suomen luonnossa peräti harvinaisiksi. Vähentyihän pyydettyjen petolintujen määrä v. 1921—25 Viipurin läänissäkin vain n. 3,5 %:iin vuosien 1911—15 huippuarvoista ja koko maassa 13,5 %:iin vastaavista koko maan pyyntimääristä.

2. Isojen petojen esiintymisessä ilmenneiden alueellisten erilaisuuksien ja muutosten syistä

Edellä on yleispiirtein ja osin yksityiskohtaisestikin esitelty virallisen tapporahatilaston osoittamia tietoja eri petoeläinten esiintymisestä Viipurin läänin eri osissa eri aikoina. Tässä yhteydessä ei kuitenkaan ole yleensä lainkaan käsitelty niitä syitä, jotka ovat olleet noiden tietojen selvittämien alueellisten erilaisuuksien aiheuttajina, tai niistä on vain ohimennen mainittu. On havaittu, miten karhu häviää aikaisin toisista pitäjistä, mutta säilyy pitkään toisissa, on todettu, että karhun ja ilveksen esiintymisessä eri aikoina ilmenneet muutokset muistuttavat toisiaan, että saukkoa on 1930-luvullakin saatu niiltä seuduin, mistä karhut ja ilvekset ovat ensimmäisiksi hävinneet, jne. Eri petojen alueellisessa esiintymisessä havaitaan siis selviä säännönmukaisuuksia, toisaalta yhtäläisyyksiä ja toisaalta eroavaisuuksia. Mitkä ovat nyt ne syyt, jotka ovat olleet näiden säännönmukaisuuksien aiheuttajina?

Karhusta tiedämme, että se jo alkuperäisessä luonnossa tulee toimeen monenlaisessa ympäristössä. Polyfagina ("kaikkiruokaisena") se käyttää yhtä hyvin kasvi- kuin eläinravintoa ja sitä se löytää riittävästi karuimmilta-kin metsämailta. Varmaan sekin viihtyisi mieluummin viljavimmilla seuduilla, mutta vuosisatainen kokemus ihmisen vaarallisuudesta on karkoittanut sen noilta ihmisen valtaamilta parhailta mailta ja pakottanut sen siirtymään asumattomiin salometsiin, missä sillä on ollut kylliksi rauhallista pesimis- ja liikkumatilaa. Täältä se saattoi sitten uusia asuinpaikkoja etsiessään vaellella jälleen myös asutuillekin tienoille.

Laajoja, kutakuinkin asumattomia metsäseutuja on varmaan vielä pari vuosisataa sitten ollut lähes kaikkialla läänissämme ja karhu siis epäilemättä samoin lähes kaikkialla yleinen. Asutuksen levitessä ja laajetessa se väistyi ihmisen tieltä pois monilta seuduin, missä se aikaisemmin oli ollut tavallinen. Tässä tarkastellun ajanjakson, v. 1876—1937, alussa on karhu pesivänäkin ollut ilmeisesti tavattavissa vielä ehkä useimmissa Viipurin läänin pitäjissä. Vain ulkosaarilta, missä sitä tuskin on ollut enää satoihin vuosiin, eräistä pienialaisista ja verraten tiheään asutuista rannikkopitäjistä, kuten Pyhtäältä, Kymistä, Koivistolta, Johanneksesta ja Kuolemajärveltä sekä

eräistä väkirikkaista sisämaapitäjistä se oli jo tällöin hävinnyt sukupuuttoon. Jos vertaamme karhun esiintymisalaa 1870-luvun jälkeiseltä ajalta (kartta 1) Viipurin läänin asutustiheyttä osoittavaan karttaan v:lta 1749 (vrt. karttaa 15), toteamme niissä huomattavan paljon yhtäläisyyttä. Niistä pitäjistä, jotka ovat väkirikkaimmat, karhu häviää ensiksi, varsinkin läänin länsipuoliskosta. Sensijaan eläin säilyy pisimpään niissä pitäjissä, jotka ovat harvimpaan asutut (vrt. myös Jutikkala 1936, s. 430, asutuskartta v:lta 1618) ja joissa siis ilmeisesti on enimmän laajoja saloseutuja. Valkealan, Virolahden, Miehikkälän, Luumäen, Lappeen ja Ruokolahden kunnissa tapetaan läänin läntisen osan viimeiset kontiot, Kivennavan erämaaseuduissa, jotka välittömästi liittyvät Venäjän puoleisiin asumattomiin saloihin, surmataa Karjalan kannaksen viimeiset karhut, ja 1930-luvulla oli mesikämmeniä enää vain Raja-Karjalan laajoissa erämaissa. Käytännöllisesti katsoen liittyy karhun häviäminen siis välittömästi asutuksen leviämiseen ja taajenemiseen.

Edellä jo viittasimme siihen, että asutus on meillä aina pyrkinyt leviämään luonnostaan parhaimmille, lehtoisille maille, karujen alueiden jäädessä aluksi asumattomiksi. Tämä asutuksen riippuvaisuus luonnonoloista näkyy selkeästi, jos vertaamme asutuksen levinneisyyttä esittäviä karttoja eri metsätyyppien levinneisyyttä osoittavaan karttaan (Ilvessalo 1930, kartta 7, Lukkala 1919). Tämän kartan vertaaminen taas karhun harvinaistumista esittäviin karttoihin antaa sen sijaan päinvastaisen tuloksen: karhu katoaa ensiksi sieltä, missä lehtomaisia metsiä on runsaimmin ja säilyy pisimpään karuilla, huonokasvuisilla metsäalueilla.¹⁴ Tältä pohjalta asiaa tarkastellen voimme todeta, että niin asutuksen leviäminen kuin karhun häviäminen ovat riippuneet viime sijassa maan viljavuussuhteista.

Laatokan Karjalassa viimeksi esitetty toteamus ei karhukarttoja tarkasteltaessa näytä alkuun pitävän paikkaansa, mutta jos tutkitaan tarkemmin Laatokan luoteisista viljavista rantapitäjistä pyydettyjen karhujen lukumääriä, havaitaan täällä kaadettujen petojen ensimmäkseen olleen jo 1880-luvulta lähtien vain karhurikkaammista itäisistä ja pohjoisista pitäjistä vaelthaneita ”kulttuurikontioita”.

Kun tarkastellaan karhun häviämistä muualta maastamme, todetaan, että siinä toistuu sama, edellä puhuttu säännönmukaisuus. Niinpä karhu säilyy maamme lounaisosissa pisimpään Lopen pitäjän laajoissa erämaissa (vrt. Suomen kartasto 1910, kartta 21, kartake 4) ja Pohjanmaalla sen esiintymisalue pistää 1890-luvulla pitkänä kielekkeenä Suomenselän asumattomille erämaaseuduille. Karhun häviämistä tutkiessaan joutuu tekemään ensi silmäyksellä yllättävän havainnon, että eläin oli vielä silloin Etelä-Karjalassa tavattavissa, kun se jo oli kuollut sukupuuttoon melkein koko muusta Suomesta itäisiä ja pohjoisia seutuja lukuunottamatta (vrt. samaa karttaa). Mikäli tästä voidaan tehdä joitakin päätelmiä maan luonnonsuhteisiin ja asutukseen nähden, ovat läntisen Etelä-Karjalan sisämaaseudut — lähinnä Salpausselkien tienoot — olleet ainakin paikka paikoin kovin vähän

houkuttelevia kiinteään asumiseen ja säilyttäneet näin erämaaluonteensa suhteellisen pitkään. Myös itäisen rajaseudun runsaan karhukannan suhteellinen läheisyys ja sopivat vaellustiet sieltä länteen ovat voineet olla asiaan vaikuttamassa. Tietysti tässä voisi ajatella erääksi tekijäksi myös kansan erilaista innostusta petojen pyyntiin eri osissa maata, mutta tuskinpa sillä on ollut sanottavaa merkitystä.

Suden esiintymisen alueellisten erilaisuuksien ja muutosten syitä tutkittaessa voi todeta niiden olevan aivan pääasiallisesti samoja kuin karhun esiintymiseen vaikuttavat tekijät. Susikin pystyy — niin lihansyöjä kuin onkin — ravintonsa puolesta tulemaan toimeen erämaaseuduilla ja vaatii myös pesintäpaikakseen rauhallisen alueen. Ei sen vuoksi ole ihme, että sudesta — jota vielä 1850-luvulla oli läänissämme lähes kaikkialla — surmataa viimeiset yksilöt tärkeältä osin samoissa pitäjissä kuin viimeiset karhutkin ja tapettuja hukkia on saatu runsaimmin juuri samoilta seuduilla. Susi oli 1930-luvulla, niinkuin karhu, tavattavissa läänissämme vain itäisissä rajapitäjissä, ja Karjalan kannaksella on viimeiset pedot pyydetty lähellä rajaa olevista pitäjistä. Suden suuri liikkuvuus etenkin talvisaikaan — susihan ei nuku talviunta — epäselventää kuitenkin jonkinverran sitä karhuun lähentäviä seikkoja samoin kuin sen siirtyminen pakkastalvina asutummille seuduille saalistamaan — esim. Viipurin pitäjässä ja Lappeella 1880-luvulla surmatut lukuisat sudet ovat tuskin olleet ko. pitäjien omaa susikantaa.

Vielä enemmän kuin susi, muistuttaa *ilves* esiintymisensä alueellisissa muutoksissa karhua. Erämaa-alueilla viihtyvänä sekin on jo tarkasteltavana olevan ajanjakson alussa, 1870-luvulla, kuollut sukupuuttoon Suomenlahden ulkosaarilta ja eräistä tiheään asutuista meren rantapitäjistä (Koivisto, Johannes, Kuolemajärvi ja Uusikirkko) samoin kuin eräistä Saimaan ja Vuoksen rantapitäjistä (vrt. karttaa 6). Joissakin sisämaan väkirikkaissakin kunnissa vakinainen ilveskanta näyttää sen sijaan säilyvän suhteellisen pitkään (esim. Antreassa ja Hiitolassa 1890-luvulle). Tämä johtunee siitä, että nämä pitäjät luonnonsuhteittensa puolesta ovat erittäin sopivia ilvekselle, joka tunnetusti pitää kallioisista maista. Suurin piirtein ilveksen hävämiskuva muistuttaa melkoisesti karhun vastaavaa. Vakinaisen ilveskannan viimeiset jäsenet surmataankin kutakuinkin samoilta seuduilta kuin viimeiset karhutkin. Eroa on vain siinä, että karhukanta loppuu Länsi-Karjalassa enimmäkseen jo 1880-luvulla, kun taas ilveskanta yltää täällä usein 1890-luvun loppupuolelle ja osin uuden sataluvun alkuvuosiin asti.

1930-luvulla oli ilvestä Viipurin läänissä samoin kuin karhua vain itäisissä rajapitäjissä. Kuten susi niin ilveskin kulkee talvisaikaan usein pitkiä matkoja ja viimeiset otukset on näin monesti surmattu seuduilla, missä niitä ei enää pitkiin aikoihin ole vakinaisesti ollut.

Verratessamme tietoja ilveksen esiintymisestä Viipurin läänissä vastaaviin tietoihin muualla maassamme toteamme samoja lakimääräisyyksiä kuin edellä karhun esiintymistä tutkiessamme. Viimeiset ilvekset ovat maan

lounais- ja länsiosissa surmatut niillä seuduilla, jotka pisimpään olivat asumattomina (vrt. esim. Suomen kartasto, 1925, kartta 17, kartake 14 ja Suomen maantieteen käsikirja, 1937, väestötiheyskartta v:lta 1749, s. 431).

Kuten edellä (s. 96) olemme todenneet, on *ketunkin* esiintymisessä läänissämme ilmeisiä alueellisia erilaisuuksia todettavissa, vaikkeivat ne olekaan niin selviä kuin edellä käsitellyillä petoeläimillä. Ketun säilymisessä ja häviämisessä näyttävät sitäpaitsi ainakin näennäisesti olevan toiset tekijät vaikuttamassa kuin edellä esiteltyjen petojen. Alueellisesti tämä ilmenee esim. siinä, että kettua tavataan aina vuoteen 1915 Seiskarissa ja Lavansaaressa ja on tilastoaikana tavattu Suursaaressakin ja että 1930-luvulla sitä on saatu nykyisin jo suhteellisen tiheästi asutuista Lappeen ja Kurkijoen kihlakunnista huomattavasti enemmän kuin esim. Salmin kihlakunnasta. Pitäjittäin tilastoa tarkastellessamme havaitsimme, että kettu näyttää esiintyvän kaikkein runsaslukuisimpana siellä, missä on *runsaasti harjumaastoa* (parhaat kettupitäjät ovat Salpausselkien seuduilla), ja että siis hyviä kaivumahdollisuuksia tarjoavien ja rauhallisten *pesäpaikkojen olemassaolo on ketun viihtymisen tärkein edellytys*. Itse asiassa on määräävä syy siis oikeastaan sama kuin edellä isojen petojenkin esiintymisessä, vain maasto-vaatimukset ovat erilaiset. Kettu ei myöskään tarvitse niin laajaa liikkumaa kuin isot pedot eikä se muutenkaan suhtaudu ihmiseen yhtä kielteisesti kuin ne.

Ahma, joka tilastossamme on seuraavalla sijalla, kuuluu esiintymisessään melko selvästi suurten petojen hemerofobiseen (ihmistä karttavaan) tyyppiin. Paitsi läänin koillisia pitäjiä, missä sitä on surmattu vielä 1930-luvulla, sitä on tavattu — ja yleensä vain tilapäisesti — varsinkin niiltä seuduilta, missä karhutkin ovat vielä verraten myöhään oleskelleet. Vähäinen ja ehkä osin virheellinen aineisto ei anna tästä kuitenkaan kyllin selvää kuvaa.

Tutkiessaan *saukon* alueellista esiintymistä ja siihen vaikuttavia syitä toteaa pian, että ne poikkeavat melkoisesti kaikista edellä käsitellyistä. Lähes kaikkien edellä puheena olleiden eläinten esiintymisessä on tapahtunut enemmän tai vähemmän selviä muutoksia sillä tavoin, että ne ovat tarkasteltuna aikana voimakkaasti vähentyneet ja samalla vetäytyneet läänin itäisiä osia kohti. Vain kettu — vaikka tosin niukentuneena — säilytti asemansa ja sitä oli 1930-luvulla kaikissa kihlakunnissamme. Saukkoa oli taas tutkimamme ajanjakson alkupuolella lähes kaikkialla läänissämme, mutta pyynnin ansiosta se muiden petojen tavoin vähenee pian voimakkaasti ja lähes katoaa heti vuosisadan vaihteen jälkeen useimmista kihlakunnistamme. Pari vuosikymmentä myöhemmin se kuitenkin muista isoista padoista poiketen alkaa jälleen selvästi lisääntyä ja levittäytyä ja saavuttaa — tosin entistä vähälukuisempaan — 1920-luvun lopulla lähes alkuperäisen alueensa Kymijoelta Karjalan kannakselle ja itärajalle asti. Tällöin sitä tavattiin yhtähyvin tiheään asutuilla Vuoksen varsilla kuin Miehikkälän erämaaseuduilla. Syynä tällaiseen käyttäytymiseen on pidettävä sitä, että saukko on esiintymisessään — päinvastoin kuin edellä käsitellyt

suurpedot — vain suhteellisen vähän ihmisestä riippuvainen ja hänen talouttaan rasittava, ns. hemeradiafori (Linkola 1916). Sen oleskelu- ja saalistuspaikka on pääasiallisesti vesi, ja sitä ei ihminen viljelyskulttuurillaan ole sanottavasti päässyt muuttamaan. Ihmisen ja viljelyksen läsnäolo ei siis saukolle ole minään suoranaista olemassaolon esteenä, jos vain muut olosuhteet ovat suotuisat.

Mitä vihdoin *näätään* tulee, kuuluu se taas ihmispakoiseen, hemerofobiiseen suurpetotyyppiin. Se on saalisriikkaan metsän asukas ja on ollut pakotettu vetäytymään ihmisen tieltä yhä kaukaisempiin salometsiin. 1930-luvulla sitä lienee ollut läänissämme enää vain Salmin kihlakunnan laajoissa erämaissa.

*

Edellä olemme lyhyesti pyrkineet osoittamaan, mitkä syyt ovat olleet määräämässä eri petoeläinten alueellisessa esiintymisessä ilmenneitä muutoksia. Kaikkein useimmassa tapauksessa on niihin ollut syynä ihmisen jatkuvasti leviävä ja taajaneva asutus, joka on työntänyt vahingolliset pedot tieltään viljavilta seuduilta yhä kauemmas erämaihin, kunnes ne enimmäkseen paikallisesti kuolivat sukupuuttoon. Se, että eri pedot hävisivät määrättyltä seudulta eri aikoina, on luonnollisesti riippunut myös siitä, miten innokkaasti niitä pyydettiin, joko toisaalta niiden petoluonteiden tahi toisaalta turkin kallisarvoisuuden takia. Hyvän esimerkin tästä tarjoaa esim. majava. Eläimen arvokas turkki aiheutti sen innokkaan pyynnin ja jo 1860-luvulla se oli koko maasta sukupuuttoon hävitetty. — Myös pyyntitapojen erilaisuus, eläinten elintavat, erilainen lisääntyminen, vahingollisuus jne. ovat olleet asiaan vaikuttamassa.

3. Loppukatsaus (v. 1939 kirjoitetussa muodossa)

Edellä olemme tutkineet eri petoeläinten esiintymistä Viipurin läänissä 1850-luvulta 1930-luvulle ja koettaneet selvittää asiaan vaikuttavia syitä. Oman mielenkiintonsa ansaitsee myöskin niiden mahdollisuuksien tarkastelu, mitä eri pedoilla on jatkuvaan säilymiseen läänimme alueella. Rajoittamme seuraavassa tarkastelumme kuitenkin niiden yleisten ehtojen puitteisiin, joista eri eläinten säilyminen määrättyllä alueella riippuu — jos oletamme, että eläin niillä alueilla, joille sen esiintyminen nykyisin on rajoittunut, jatkuvasti viihtyy. Niistä mainittakoon A.) seikkoina, joihin ihmisellä ei ainakaan suoranaisesti ole mitään osuutta: 1. eläimen lisääntymiskyky, 2. alueen ulkopuolelta tapahtuva riistan siirtyminen alueelle, 3. eläimelle entistä edullisemmiksi muuttuneet luonnonsuhteet, ja B.) ihmisen aktiivisen toiminnan seuraamuksina: 4. pyynnin intensiivisyys, 5. pyynnin rajoittaminen tai lakkauttaminen lainmääräyksin, 6. rauhoitusalueet.

1. On selvää, että *eläimellä, joka lisääntyy niin hitaasti* kuin karhu (1—3 perillistä vuosittain), *on* suhteellisesti melkoista *vähäisemmät mahdollisuu-*

det säilyä kuin esim. runsaasti lisääntyvällä ketulla. Yleensäkin voimme sanoa, että suurimmat pedot ovat tässä suhteessa huonoimmassa asemassa. Erityisesti juuri karhun lisääntyminen on vähäistä.

2. Jo aikaisemmin olemme eräiden eläinlajien yhteydessä todenneet, että ne ovat *saaneet itäisissä rajapitäjissämme* ja myöskin Kannaksella tuntuvasti *kannan lisäystä rajan yli siirtyneiden yksilöiden muodossa*. Näyttääpä tilastoja tarkastellessa siltä, että esim. karhu olisi meillä kuollut sukupuuttoon jo vapaussotavuosiemme vaiheilla ilman tällaista Venäjän puolelta tapahtunutta vaellusta. Myös suteen, ilvekseen ja ehkä myös näätään nähden on asianlaita sama tai lähes sama. — Syistä, mitkä ovat tämän siirtymisen aiheuttaneet, olemme jo ennen maininneet (ks. s. 91).

3. Karhusta puhuessamme olemme korostaneet, että 1900-luvun alkupuolelta selvästi havaittavissa ollut *ilmaston paraneminen leutoine talvineen on aivan ilmeisesti edistänyt karhun säilymistä* (vrt. s. 79).

4. Edellä (s. 110) olemme jo huomauttaneet sitä, mitenkä eri *eläinten pyynnin intensiivisyys* on ollut osittaisena syynä eläinlajien eriaikaiseen häviämiseen määrätyltä seudulta. *Sellaisten eläinlajien, joilla on arvokas turkki ja jotka sen lisäksi petoina tuottavat ihmiselle suurta vahinkoa, säilyminen ajan pitkään on vaikeaa*. Tällaisia petoja ovat esim. näätä ja ilves. Myös tapporahojen maksaminen vaikeuttaa tietenkin tiettyjen eläinlajien (läänissämme karhu, susi, ahma) säilymistä. Mainittakoon myöskin tavaksi tulleet metsästysretket, joita varakkaat henkilöt suurin seuruein järjestävät. Ne saattavat joskus tuottaa petokannalle suorastaan hirvittäviä menetyksiä (vrt. s. 84 ja s. 86). Jotta tällaisista pyynnin aiheuttamista menetyksistä päästäisiin, on tehtävä pyynnin vähentämiseen tähtäävää propagandaa sekä

5. *pyyntiä rajoitettava lainmääräyksin*. Nämä voivat olla joko väliaikaisia taikka pysyviä. Rauhoitusmääräykset edellyttävät jatkuvaa riistantarkkailua, ja onkin ilolla todettava, että viime aikojen riistanhoidolliset toimenpiteet ovat selvästi edistäneet useimpien petojenkin säilymistä. Korostettakoon vielä, että *myös petojen saaliseläinten pyynnin rajoittaminen on suotavaa*, jos halutaan saada petokanta lisääntymään (esim. orava — näätä). Koska kuitenkin eräiden petojen (karhu, susi) yleinen rauhoittaminen ei niiden tuottamien vahinkojen takia näytä käyvän päinsä, on ainoa pätevä keino

6. *erityisten rauhoitusalueiden perustaminen*, joilla pedot saisivat häiriintymättä oleilla ja lisääntyä. Läänimme alueella onkin tosin itäisillä ”karhuseuduilla” jo rauhoitusalueita, mutta valitettavasti niiden pienuus ei todennäköisesti voi taata — vaikka ehkä edesauttaakin — kummankaan suuren petomme jatkuvaa säilymistä läänissämme. Kun Venäjän puoleiset salot ovat karhuista ja hukista tyhjentyneet, on näiden petojen häviäminen Raja-Karjalan saloiltakin varma, mikäli nykyiset lainmääräykset eivät siihen mennessä ole muuttuneet tai näille seuduille ei ole perustettu riittävän suuria suojelualueita.

¹ Myös ns. Melan arkistossa Helsingin yliopiston eläintieteellisessä museossa on jokunen määrä vastaavanlaisia tietoja.

² Hyvänä apuna ja asiaintilan valaisijana määrättynä ajankohtana on ollut myös V. Kujalan riistatiedustelu v. 1930, vaikka se antaakin tietoja vain muutamista tässä kysymykseen tulevista eläinlajeista. Myös tietokirjassa "Suomenmaa" on lukuisia mainintoja eri pitäjien viimeisistä suurpedoista.

³ On muistettava, että maaherrain alkuperäisten vuosittaisten tilastojen otsikkona on aina vuoteen 1930 asti "Tapetuita petoeläimiä ja kuntien niistä maksamien palkintojen määrä" (= yhteismäärä).

⁴ Vuoden 1898 metsästysasetuksessa ilmoitetaan tapporahaa maksettavan vain niistä ketuista ja ketunpojista jotka on surmattu huhtikuun 1. päivän ja syyskuun 30. päivän välisenä aikana.

⁵ Ennen uutta kihlakuntajakoa v. 1937.

⁶ Mainittakoon, ettei "Suomen kartasto" v:lta 1925 tiedä näistä yksilöistä mitään (vrt. op.c. kartta 17, kartake 12).

⁷ Tidskr. f. Jäg. & Fisk., 1912, p. 124.

⁸ Myöhemmin on arveltu (Kansanvalistuseuran kalenteri v:lta 1883), että lastensyöjinä on esiintynyt kenties vain muutama vanha susi.

⁹ Koska otaksun, että tämä pyyntimenetelmä kiinnostaa tämän tutkielman lukijoita, esitän sen tässä suorana lainauksena Kansanvalistuseuran kalenterista v:lta 1883, artikkelista "Susi", s. 108: "Lukaschien tavallisin metsästystapa on lyhykäisesti seuraava. Metsästys perustuu siihen suden elintapaan, että se on liikkeellä yöllä ja saatuaan saaliin syö kelpo aterian, jonka perästä se hakee itselleen rauhallisen makuupaikan ja makaa siinä seuraavan päivän, ellei sitä hätyytetä. Sentähden jos yöllä on satanut lunta, lähetetään metsästäjät päivän koitteessa eri haaroille etsimään suden jälkiä, ja voidakseen etsiä laveammalta alalta, ajavat he hevosella. Jos joku metsästäjistä on sitten löytänyt suden jälkiä, ilmoittaa hän siitä yhteiseen kokouspaikkaan ja kun muutkin ovat palanneet sinne, lähtee koko seura suden jäljille. Aukeilla mailla ja teillä seurataan jälkiä suorastaan, vaan metsäisellä maalla, missä voi luulla että susi on paneutunut maata, jätetään jäljet ja kierrellen kaaressa noin virstan läpimittauksella kuljetaan niiden poikki kunnes ei enää näy mitään jälkiä ulosmeneväksi. Susi on silloin kierretty. Jos ei tämä onnistu ensimmäisenä päivänä, käy ajamista jatkaminen seuraavana päivänä. Sutta kiertäessä pitää olla niin hiljaa kuin mahdollista. Kun kerran susi on kierroksessa, katsotaan sija pyssymiehille, noin 4 tai 5 luvultaan, vaarinottaen etusijassa tuulen suunnan, sillä sutta on välttämättä ajettava myötä tuuleen, ettei se vainuasi pyssymiestä. Pyssymiehille tehdään suojuksia ja sitten menevät toiset rinkiä myöten sen toiselle puolelle ja alkavat kulkien noin 100—200 kyynärän päässä toisistansa ja kovasti huutaen ajaa pyssymiehiä kohti. Sivuilla täytyy välttämättä olla lukascheja. Ettei susi menisi ennen aikojaan kierroksesta sivulle on sinne paikoitellen ripustettu kirjavia vaatepalasia. Keino on siis hyvin yksinkertainen; lukaschin taitoa tarvitaankin parhaiten tuntemaan, mitenkä nuoret suden jäljet ovat ja mistä paikasta se ajettaessa luultavasti kulkee, johon pyssymies on asetettava."

¹⁰ "Hufvudstadsbladet", 1917, n:o 126.

¹¹ Juuri ylempänä esitettyyn viitaten näyttää epävarmalta käydä selvittämään susien yleisyyttä eri vuosina. Siitä syystä mainitsemme tässä lähinnä vain tapetuista susista. Susitilaston luotettavuudesta vrt. johdantoa, s. 73.

¹² Lain nojalla rauhoitettiin mm. 9 haukka- ja 5 pöllölajia.

¹³ Professori Einari Merikallion (1955) 1940- ja 1950-luvuilla saamat vastaavat arviot olivat haukkojen ja kotkien kohdalla n. 28. 000 ja pöllöjen kohdalla n. 40. 000 paria.

¹⁴ Puhuessaan karhun tihutöistä erämaapitäjien köyhän kansan karjoissa puhkeaa "Hufvudstadsbladetissa" 31.8.1916 nimim. "Jumbo" ironiseen lausumaan (suom): (Karhut ja köyhä kansa kuuluvat yhteen, ei vain kaupungeissa, vaan kaukana erämaissakin). — Kieltää ei sovi, etteikö se pitäisi paikkaansa, ainakin mitä erämaihin tulee.

III. Kirjallisuus

Tilastokeskus: Viipurin läänin maaherrankertomukset vuosilta 1851—1937 niihin kuuluvine taulukkoineen.

Hirsjärvi, T. 1912: Kotiseutututkimus metsästysalalla. — Metsästys ja kalastus: 349—353.

Ilvessalo, Y. 1930: Suomen metsät viljavuusalueittain kuvattuina. — Acta Forestalia Fennica 15.

Jutikkala, E. 1936: Asutuksen ja väestön historia. 2. Historiallinen aika. — Suomen maantieteen käsikirja: 423—432.

Kansanvalistusseuran kalenteri v:lta 1983. — Kansanvalistusseura. Helsinki 1982.

Keränen, J. 1937: Viimeaikaisesta ilmaston lämpiämisestä Oulun ilmatieteellisten havaintojen mukaan. — Jouko, Pohjois-Pohjalaisen Osakunnan kotiseutujulkaisu 3: 28—34. Helsinki.

v. Knorring, F. P. 1833: Gamla Finland eller det fornda Wiborgska Gouvernementet. — Åbo.

Kujala, v. 1930, 1931: Suurriistan esiintymisestä Suomessa v. 1930. — Luonnon Ystävä 35 ja 36.

Levander, K. M. 1926: Susien esiintymisestä Suomessa viime vuosina. — Iltalehti n:o 144.

Linkola, K. 1916: Studien über den Einfluss der Kultur auf die Flora in den Gegenden nördlich vom Ladogasee. I. — Acta Soc. Fauna & Flora Fennica 45,1.

Lukkala, O. J. 1919: Tutkimuksia viljavan maa-alan jakautumisesta etenkin Savossa ja Karjalassa. — Acta Forestalia Fennica 9:1.

Merikallio, E. 1955: Suomen lintujen levinneisyys ja lukumäärä. — Helsinki.

Suomalainen, E. W. 1917: Mihin asiantuntemattomuus petolintujen tapporahain maksamisessa voi johtaa. — Luonnon Ystävä 21:220—225.

Suomen kartasto 1910 (J. A. Palmén) ja 1925 (K. M. Levander).

Suomen lintuatlas. 1983. — Helsinki.

Suomenmaa. V. Viipurin lääni. 1923. — Helsinki.

Suomen maantieteen käsikirja. 1937. — Helsinki.

Eri säännöksiä ja asetuksia, jotka koskevat metsästystä ja tapporahojen maksamista vuosilta 1664, 1734, 1741, 1868, 1898, 1923, 1934 ja 1937.

Wikström, D. 1950: Peto- ja pesärosvolinnuista. — Suomen metsästys (toim. Y. Yläne): 401—426. — Helsinki.

Useita vähäisempiä kirjoitelmia ja tietoja mm. lehdistä "Finlands Jakt- ja och Fisketidskrift", "Finsk Jakttidning", "Jakt och Fiske", "Tidskrift för Jägare och Fiskare", "Metsästys ja Kalastus", "Luonnon Ystävä", "Hufvudstadsbladet" ja "Helsingin Sanomat". Useimmat näistä kirjoituksista ovat leikkeinä J. A. Palménin arkistossa Helsingin yliopiston Eläinmuseossa.

IV. Taulukot 1—5

Taulukko 1.

Asetusten määräämät tapporahat eri petoeläimistä ja niiden raha-arvot vuoden 1937 (ja myös 1983) raha-arvoon verrattuina.¹ Poikasesta maksettiin yleensä vain puolet täysikasvuisen eläimen hinnasta.

Asetus vuodelta	Karhu	Susi	Ilves	Ahma	Kettu	Petolinnut
1664	4 taal.	2 taal.				
1734	4 taal. =n.234:— (=n.250:—)	2 taal. =n.117:— (=n.125:—)			16 äyriä =n.29:— (=n.32:—)	
1741						6–20 äyriä =n.11–37:— (=n.12–40:—)
1868	Aikaisemmat asetukset kumottiin, tapporahat kuntain määrättäviksi.					
1875	Pyydettyjen petojen tilasto uusittiin entistä laajemmaksi ja tarkemmaksi					
1898	25:— =n.350,— (=n.401:50)	100:— =n.1400:— (=n.1606:—)	25:— =n.350:— (=n.401:50)	50:— =n.700:— (=n.803:—)	5:— =n.70:— (=n.80:30)	0:15,2:—5:— =2:10;n.28–70:— (=n.32:12;80:30)
1923		400:— =440:— (=468:—)		200:— =220:— (=234:—)		
1934	500:— =600:— (=660:—)	500:— =600:— (=660:—)		500:— =600:— (=660:—)		
1937	500:— (=535:—)	1000:— (=1070:—)		1000:— (=1070:—)		

¹ Tiedot raha-arvojen muutoksista olen saanut Suomen pankista ja Tilastokeskuksesta. Ne on selvitelty indeksejä vertaamalla.

Taulukko 2

Pyydettyjen petoeläinten määrät vuosina 1876 — 1937 Viipurin läänissä virallisen tapporahatilaston mukaan

Vuosi	Karhuja	Susia	Ilveksiä	Kettuja	Ahmoja	Saukkoja	Näätä	Kärppiä	Peto- lintuja
1876	31	45	30	473	1	53	41	11	130
1877	59	38	27	469	7	69	44	8	538
1878	25	30	20	477	1	67	66	51	862
1879	56	55	17	419	0	62	37	22	407
1880	27	62	35	435	1	58	18	11	617
1881	46	18	48	405	2	34	27	37	258
1882	33	25	55	336	4	41	34	0	247
1883	28	27	57	411	3	34	15	19	230
1884	31	20	40	383	2	27	32	0	461
1885	30	21	79	536	1	49	37	10	361
1886	20	14	100	367	4	61	30	25	285
1887	31	16	51	333	0	42	21	58	113
1888	28	14	53	407	4	17	15	32	199
1889	34	13	78	427	2	49	20	36	775
1890	25	17	65	471	8	41	32	148	314
1891	12	7	31	440	6	38	31	25	447
1892	28	1	30	411	0	47	40	216	264
1893	24	1	31	407	4	35	36	53	277
1894	32	4	28	395	0	63	34	81	474
1895	11	2	21	402	4	57	38	130	283
1896	23	1	30	394	2	47	36	97	384
1897	6	0	14	322	5	54	17	18	257
1898	10	0	31	429	3	67	99	62	427
1899	9	0	17	284	2	58	9	14	3.395
1900	16	0	33	249	1	26	7	6	3.136
1901	21	0	38	241	6	23	23	78	5.893
1902	22	2	42	242	6	67	57	38	8.251
1903	22	4	19	238	15	41	30	46	5.125
1904	17	0	13	237	0	34	42	18	5.565
1905	8	2	8	165	0	30	13	26	9.826
1906	13	4	17	114	3	32	16	39	11.477
1907	5	1	8	97	2	6	7	6	8.662
1908	5	3	9	140	1	5	8	8	10.971
1909	7	2	6	128	3	7	17	21	11.165
1910	12	2	13	167	4	2	7	21	13.542
1911	7	2	6	157	1	5	8	35	13.904
1912	3	0	8	127	0	0	3	20	12.813
1913	3	1	4	129	2	3	1	5	12.131
1914	5	1	2	190	1	2	1	4	12.029

Vuosi	Karhuja	Susia	Ilveksiä	Kettuja	Ahmoja	Saukkoja	Näätä	Kärppiä	Peto- lintuja
1915	3	1	1	190	5	10	18	24	11.458
1916	1	0	7	228	0	4	12	5	8.143
1917	1	2	10	308	5	3	10	53	6.773
1918	0	2	8	115	0	0	0	8	1.532
1919	0	8	7	66	0	3	0	72	1.318
1920	2	5	2	58	0	5	4	29	971
1921	2	5	1	127	0	6	11	61	627
1922	5	9	3	178	5	18	7	90	421
1923	5	10	6	126	1	9	10	30	540
1924	10	1	3	165	0	15	13	99	286
1925	14	2	15	165	2	41	35	114	280
1926	12	2	21	185	2	50	27	211	441
1927	11	3	23	112	1	35	4	180	378
1928	4	0	9	95	1	13	6	198	246
1929	4	1	5	119	0	26	15	201	296
1930	8	2	10	153	1	27	13	235	240
1931	7	0	37		0				227
1932	11	1	14		0				184
1933	17	2	18		1				196
1934	13	2	17		0				600
1935	10	3	16		1				1.135
1936	17	0	12		0				838
1937	7	2	4		0				742

Taulukko 3.

Pyydettyjen petojen keskimäärät Viipurin läänissä vuosina 1856 – 1935 5-vuotiskausittain.

Vuosijakso	Karhuja	Susia	Ilveksiä	Kettuja	Saukkoja	Näätä	Peto- lintuja
1856–60	57,6	219,8	9,6	382,6	15,4	7,8	
1861–65	49,0	162,0	10,6	371,8	9,4	5,4	
1866–70	28,2	119,4	11,2	523,4	1,0	..	
1871–75	26,2	81,0	12,2	490,2	13,8	..	
1876–80	39,6	46,0	45,8	454,6	61,8	41,2	510,8
1881–85	33,6	22,2	55,8	414,2	37,0	29,0	311,4
1886–90	27,6	14,8	69,4	401,0	42,0	23,6	337,2
1891–95	21,4	3,0	28,2	411,0	48,0	35,8	349,0
1896–1900	12,8	0,2	25,0	335,6	50,4	33,6	1.515,8
1901–05	18,0	1,6	24,0	224,6	39,0	33,0	6.932,0
1906–10	8,4	2,4	10,6	129,2	10,4	11,0	11.163,4
1911–15	4,2	1,0	4,2	158,6	4,0	6,2	12.467,0
1916–20	0,8	3,4	6,8	155,0	3,0	5,2	3.745,4
1921–25	7,2	5,4	5,6	152,2	15,2	15,2	430,8 ¹⁾
1926–30	7,8	1,6	13,6	132,8	30,2	13,0	320,2
1931–35	11,6	1,6	20,4				468,4

¹⁾Vuonna 1923 annetun luonnonsuojelulain nojalla petolinnuistamme rauhoitettiin 9 haukkalajia ja 5 pöllölajia. Tämä on tietysti omiaan vähentämään tuosta vuodesta lähtien ammuttujen petolintujen määriä.

Taulukko 4.

Pyydettyjen petojen keskimäärät koko maassa vuosina 1876—1935 5-vuotiskausittain

Vuosijakso	Karhuja	Susia	Ilveksiä	Peto-lintuja
1876—80	114	293	183	(3023)
1881—85	96	114	456	4252
1886—90	79	41	288	4902
1891—95	74	11	109	6659
1896—1900	71	14	74	14896
1901—05	38	11	47	50215 ¹⁾
1906—10	26	31	45	67841
1911—15	25	17	13	88327
1916—20	17	19	26	30536
1921—25	43	12	18	11968
1926—30	52	2	29	16249
1931—35	54	5	32	19764

¹⁾Vuonna 1902 Suomen metsästysyhdistys tiedusteli kirjeitse maan kunnilta, paljonko tapporahoja ja mistä eläimistä kukin kunta oli niitä suorittanut v. 1902. Saamiensa vastausten — tosin osaksi puuttuvien — nojalla yhdistys arvioi, että maassamme oli sanottuna vuonna surmattu vahinkolintuja seuraavasti: kotkia 600, huuhekajia 950, kanahaukkoja 11.400, merilokkeja 700 sekä variksia ja korppeja 50.000 eli yhteensä 63.650 lintua. (Wikström 1950: 412).

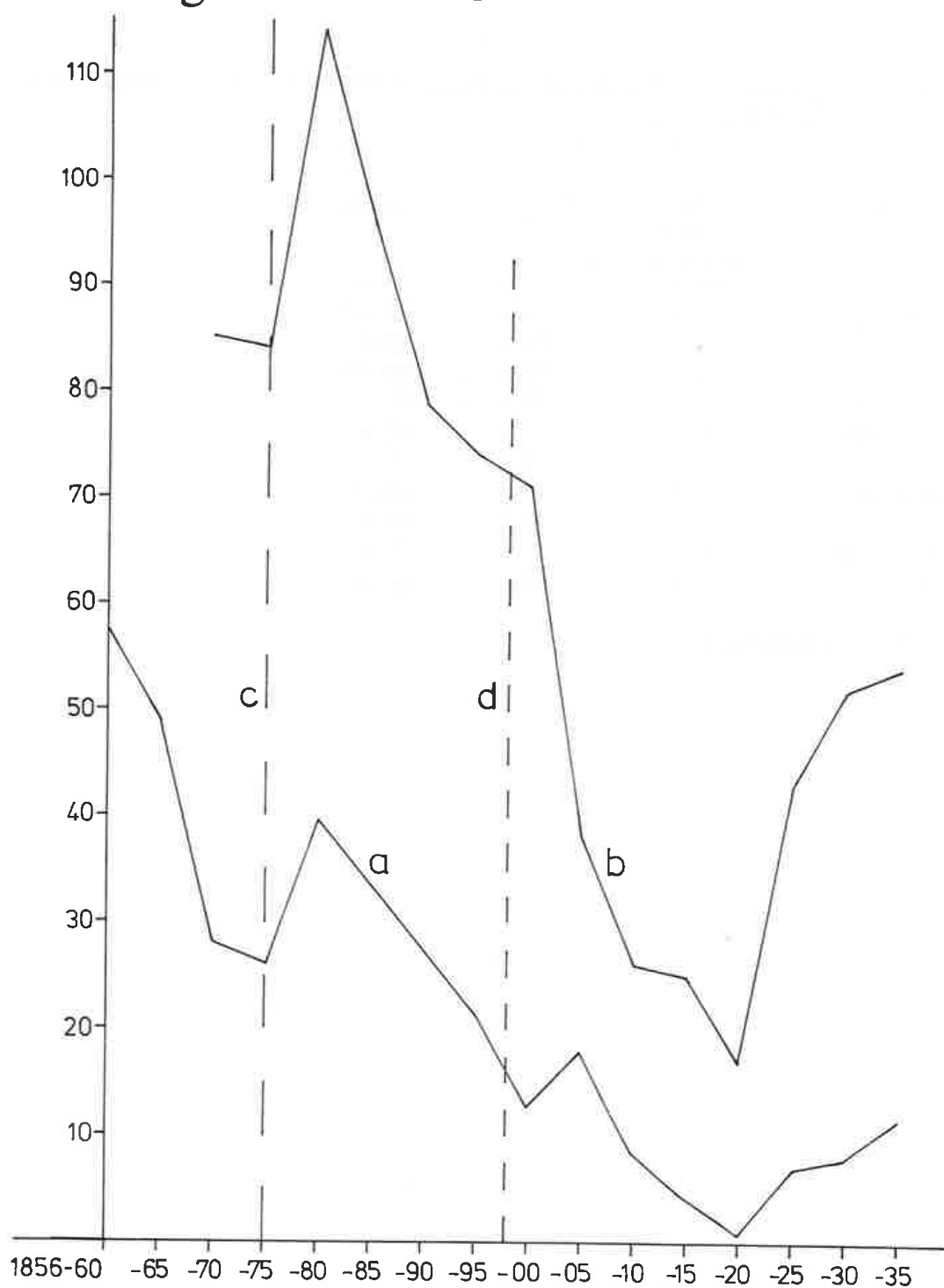
Taulukko 5.

Petojen tappamien kotieläinten keskimäärät Viipurin läänissä vuosina 1851 — 1905 5-vuotiskausittain

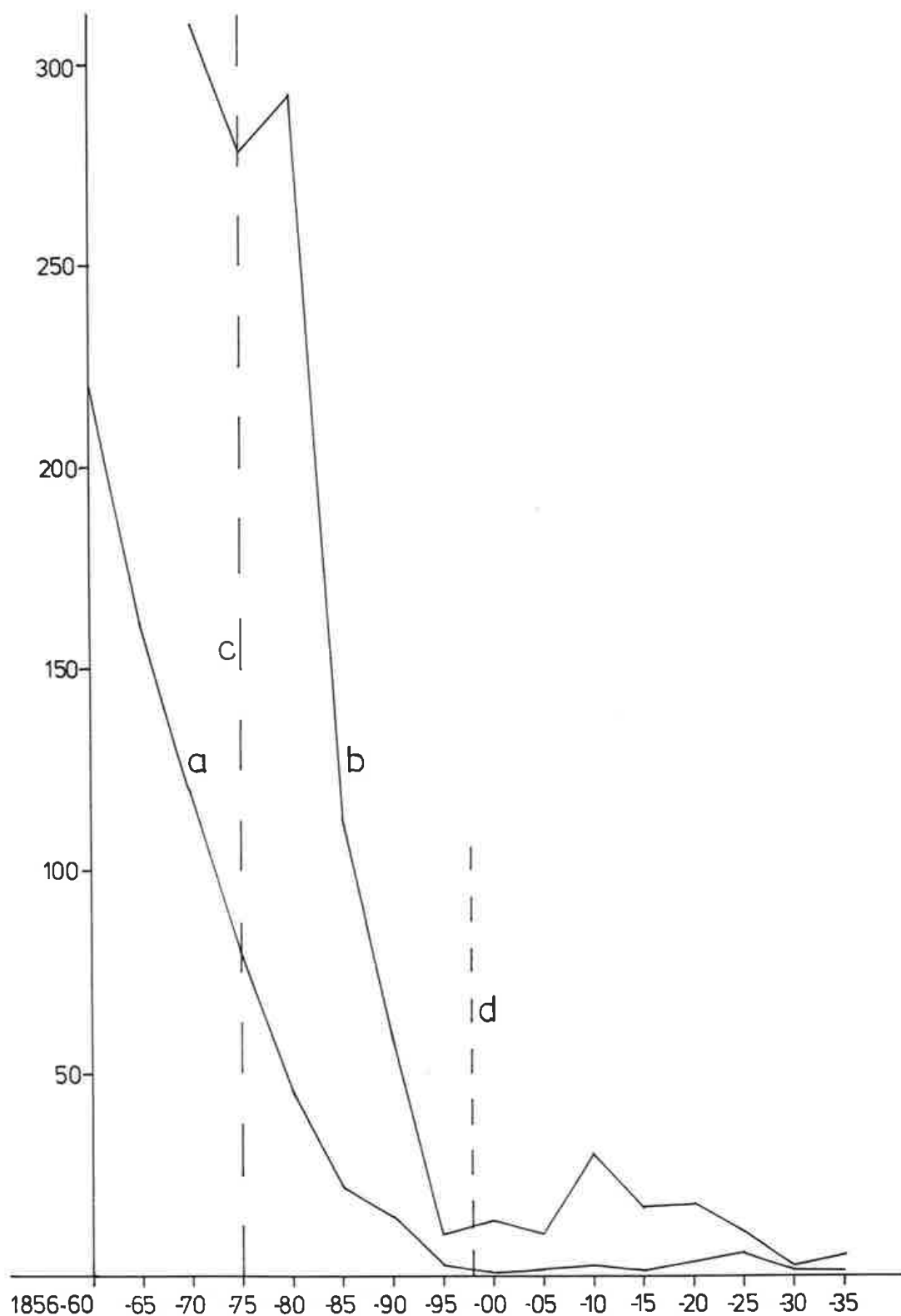
Vuosijakso	Hevosia ja varsoja	Nauta- eläimiä	Lampaita
1851–55	150,4	293,8	766,8 ¹⁾
1856–60	191,4	430,4	919,6 ¹⁾
1861–65	134,0	423,8	782,2 ¹⁾
1866–70	136,8	343,4	788,8 ¹⁾
1871–75	70,8	275,8	635,4 ¹⁾
1876–80	99,0	347,4	992,8
1881–85	73,2	206,4	709,0
1886–90	10,2	81,4	480,2
1891–95	9,8	68,6	280,4
1896–1900	5,8	75,4	278,6
1901–05	2,6	47,0	264,8

¹⁾Vuohet mukaanluettuina

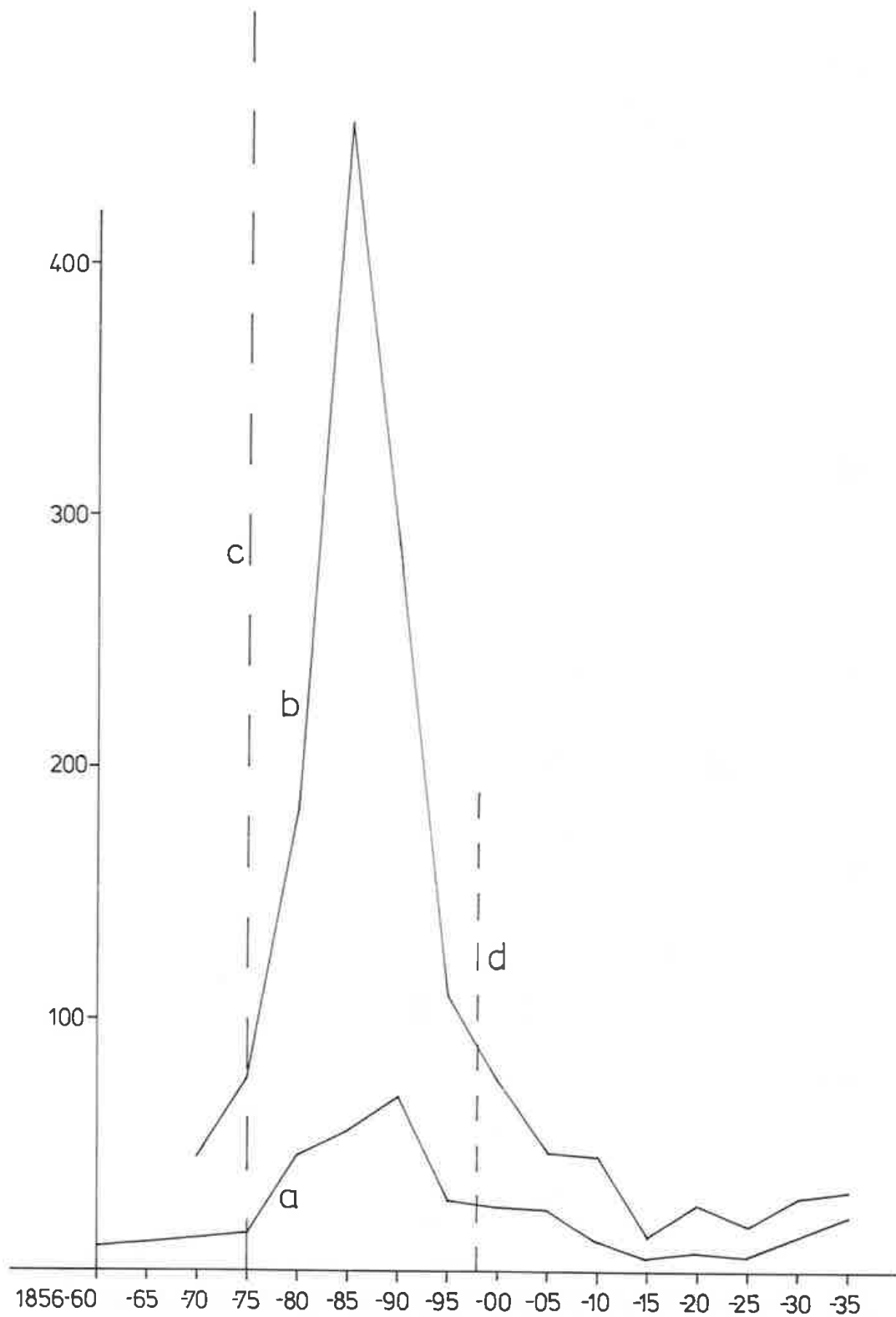
V. Diagrammit 1—8

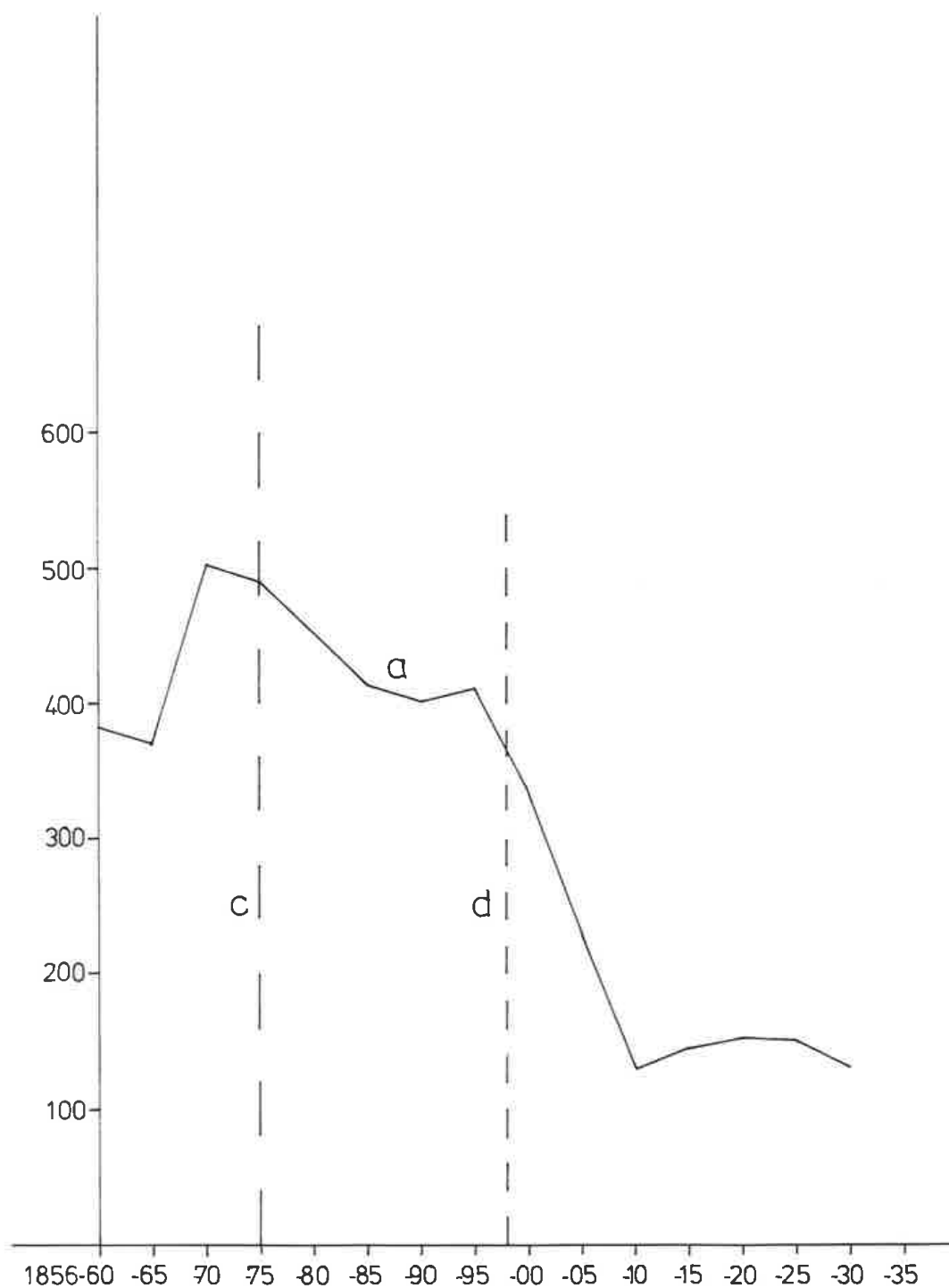
Diagrammi 1. Pyydettyjen karhujen keskimäärät Viipurin läänissä (a) ja koko maassa (b) v. 1856—1935 viisivuotiskausin. (c) Harva pysty katkoviiva: tilasto tehdään entistä tarkemmaksi v:sta 1876; (d) tiheä pysty katkoviiva: tapporahamäärät nousevat yleisesti v. 1898. Nämä viivat merkitsevät samaa kaikissa diagrammeissa.

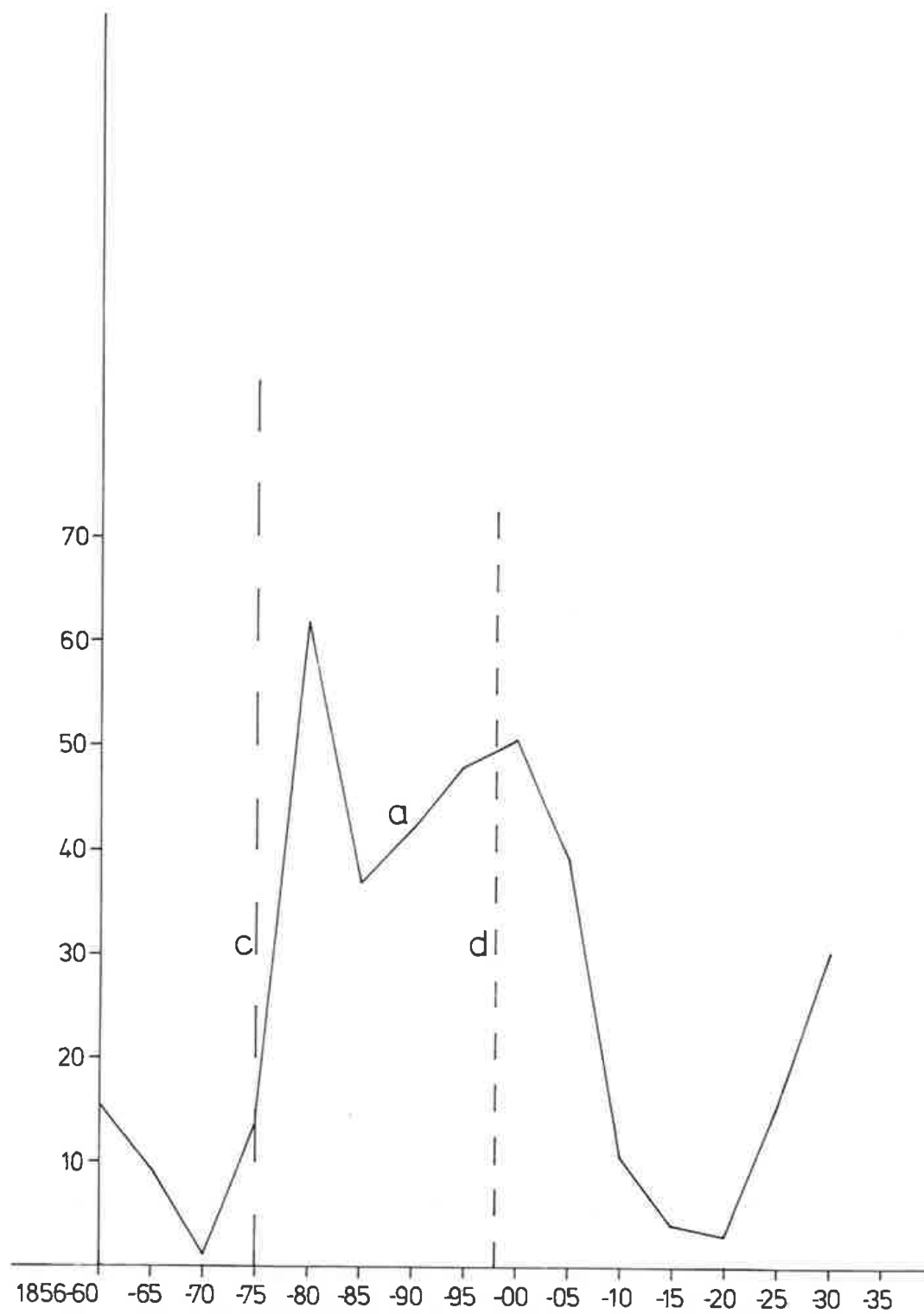
Diagrammi 2. Pyydettyjen susien keskimäärät Viipurin läänissä (a) ja koko maassa (b) v. 1856—1935 viisivuotiskausin.

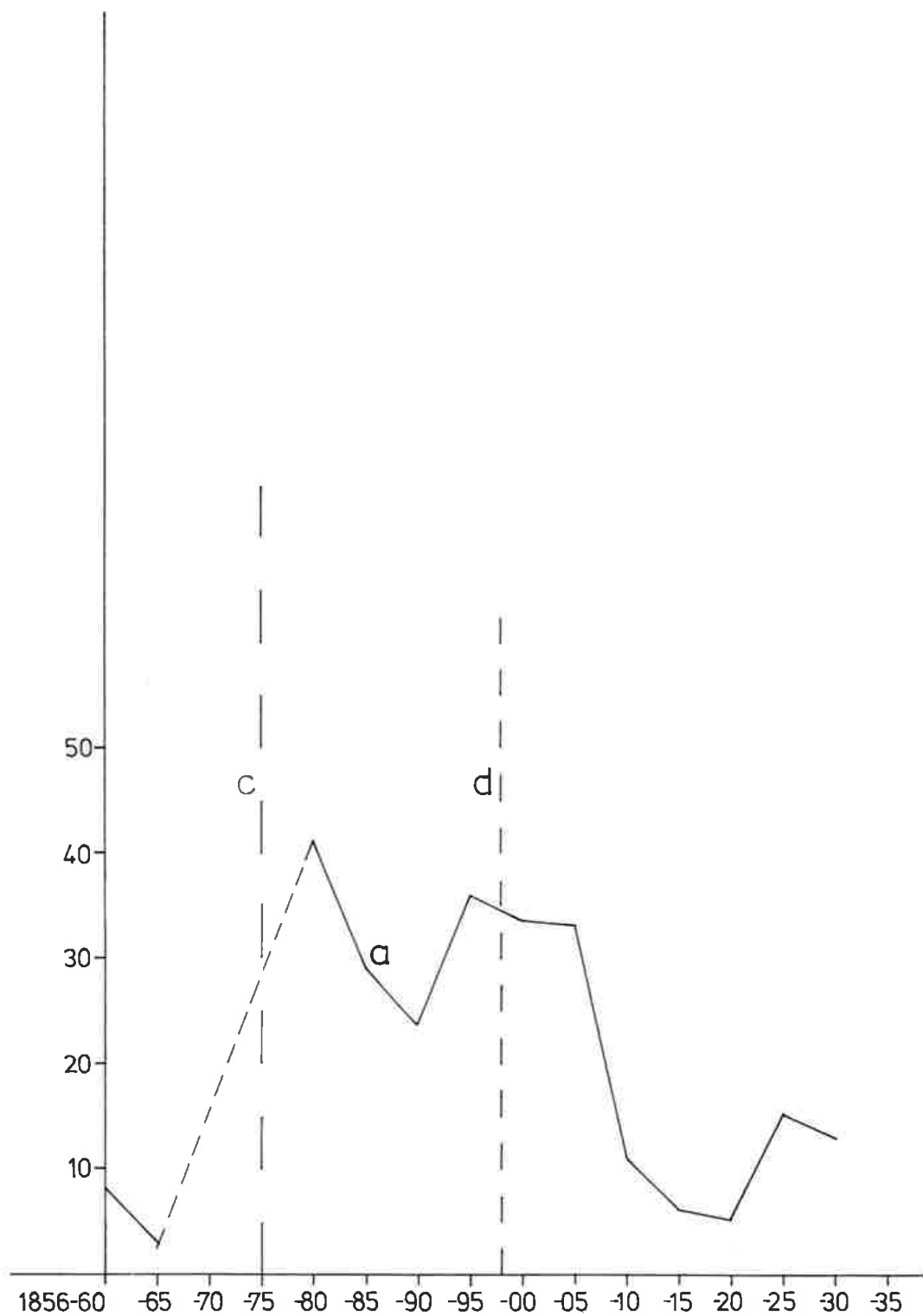
Diagrammi 3. Pyydettyjen ilvesten keskimäärät Viipurin lännessä (a) ja koko maassa (b) v. 1856—1935 viisivuotiskausin.

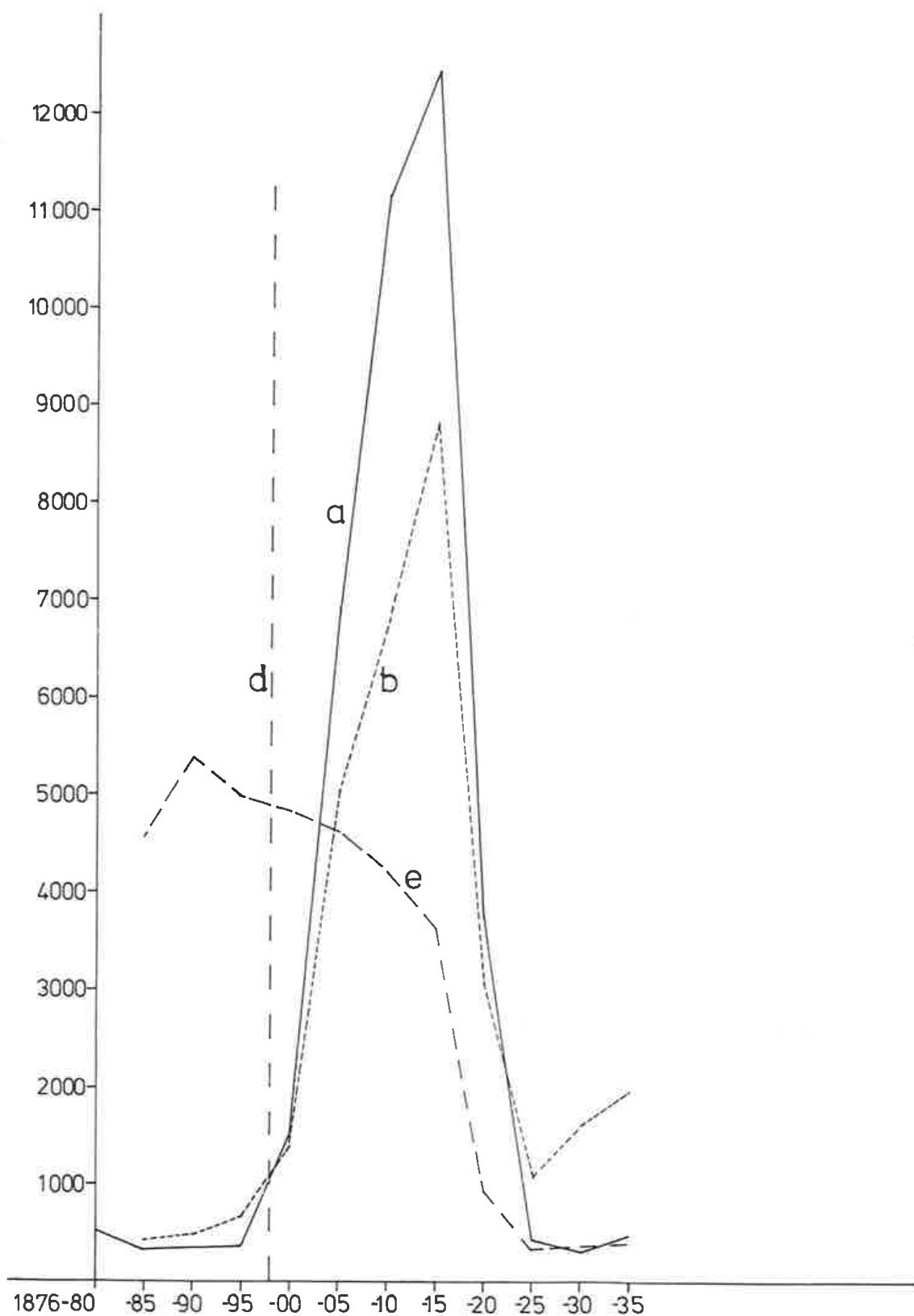
Diagrammi 4. Pyydettyjen kettujen keskimäärät Viipurin läänissä (a) v. 1856—1930 viisivuotiskausin. Näistä ketuista on tilaston mukaan maksettu tappo- rahaa, jota v. 1898 muutetun säännöksen mukaisesti maksettiin sittemmin vain huhtikuun 1. päivän ja syyskuun 30. päivän välillä surmatuista revoista.

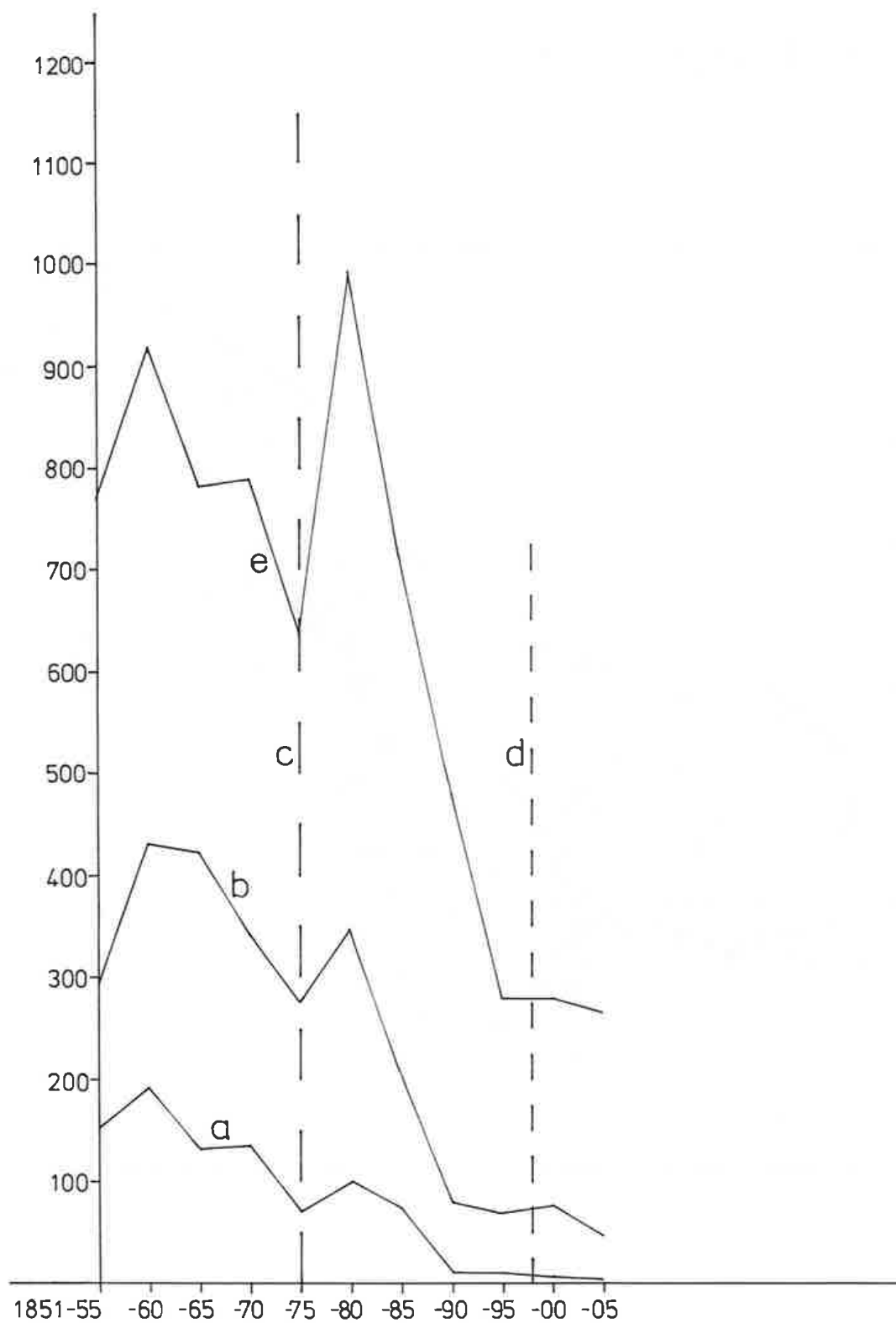
Diagrammi 5. Pyydettyjen saukkojen keskimäärät Viipurin läänissä (a) v. 1856—1930 viisivuotiskausin.

Diagrammi 6. Pyydettyjen näätien keskimäärät Viipurin läänissä (a) v. 1856—1930 viisivuotiskausin.

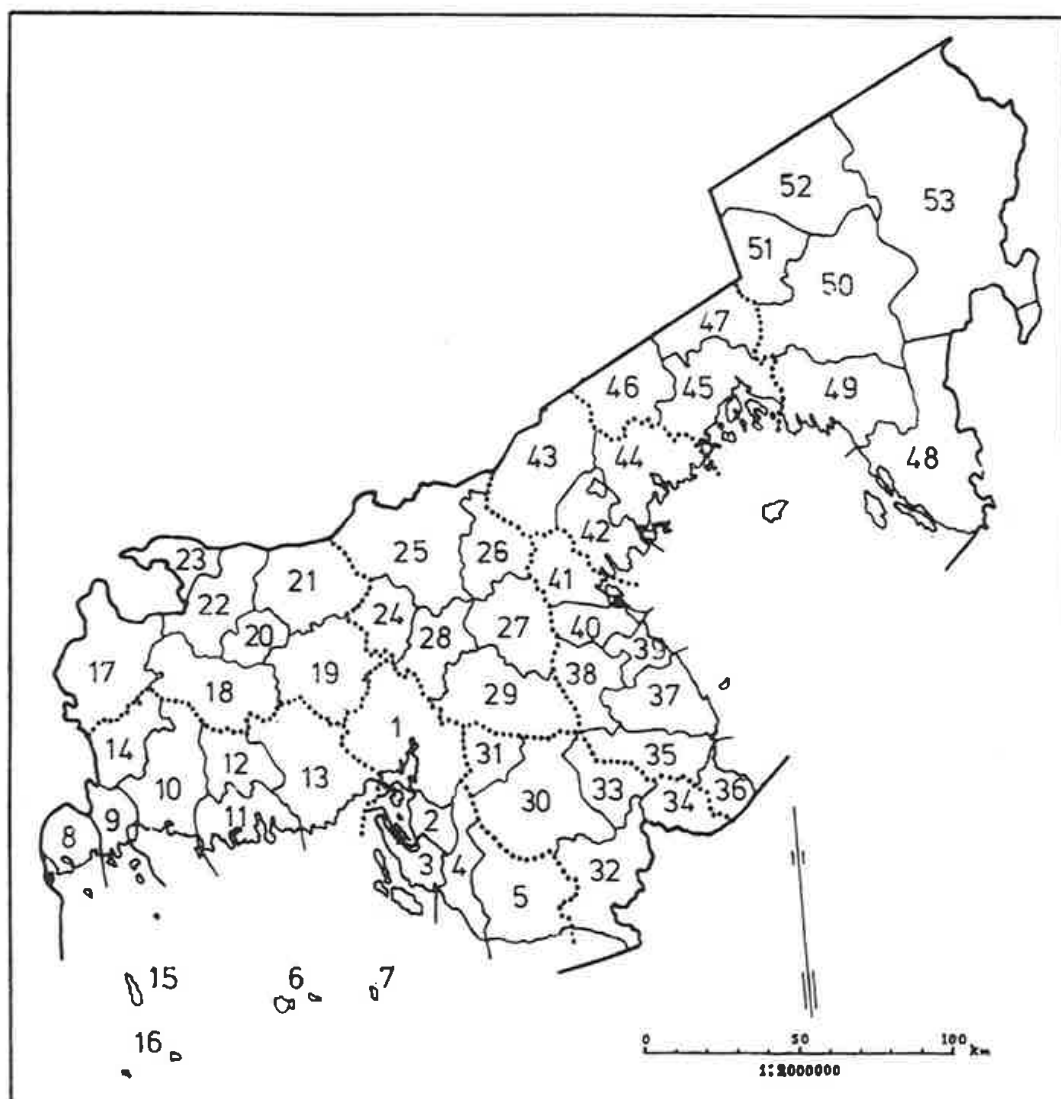

Diagrammi 7. Pyydettyjen petolintujen keskimäärät Viipurin läänissä (a) v. 1876—1935 viisivuotiskausin ja samoin koko maassa (b, todellisista arvoista vain 1/10) v. 1880—1935. Rahanarvon lasku (e), laskettu v:n 1983 arvon pohjalta.

Diagrammi 8. Petojen tappamien kotieläinten keskimäärät Viipurin läänissä v. 1851—1905 viisivuotiskausin. Hevosia (a), lehmiä (b), lampaita (e).

VI. Kartat 1—15

Viipurin läänin kihlakunnat ja pitäjät ennen vuotta 1900

Rannan kihlakunta:

1. Viipurin pitäjä
(+ Viipurin kaupunki)
2. Johanneksen pitäjä
3. Koiviston ”
4. Kuolemanjärven ”
5. Uudenkirkon ”
6. Lavansaaren ”
7. Seiskarin ”

Kymin kihlakunta:

8. Pyhtään pitäjä
9. Kymin ”
(+ Kotkan kaupunki)
10. Vehkalahden pitäjä
(+ Haminan kaupunki)
11. Virolahden pitäjä
12. Miehikkälän ”
13. Säkkijärven ”
14. Sippolan ”
15. Suursaaren ”
16. Tytärsaaren ”

Lappeen kihlakunta:

17. Valkealan pitäjä
18. Luumäen ”
19. Lappeen ”
(+ Lappeenrannan kaupunki)
20. Lemin pitäjä
21. Taipalsaaren pitäjä
22. Savitaipaleen ”
23. Suomenniemen ”

Jääsken kihlakunta:

24. Joutsenon pitäjä
25. Ruokolahden ”
26. Rautjärven ”
27. Kirvun ”
28. Jääsken ”
29. Antrean ”

Äyräpään kihlakunta:

30. Muolaan pitäjä
(+ Kyyrölän seurak.)
31. Heinjoen pitäjä
32. Kivennavan ”
33. Valkjärven ”
34. Raudun ”

Käkisalmen kihlakunta:

35. Sakkolan pitäjä
36. Metsäpirtin ”
37. Pyhäjärven ”
38. Räisälän ”
39. Käkisalmen ”
(+ Käkisalmen kaupunki)
40. Kaukolan pitäjä
41. Hiitolan ”

Kurkijoen kihlakunta:

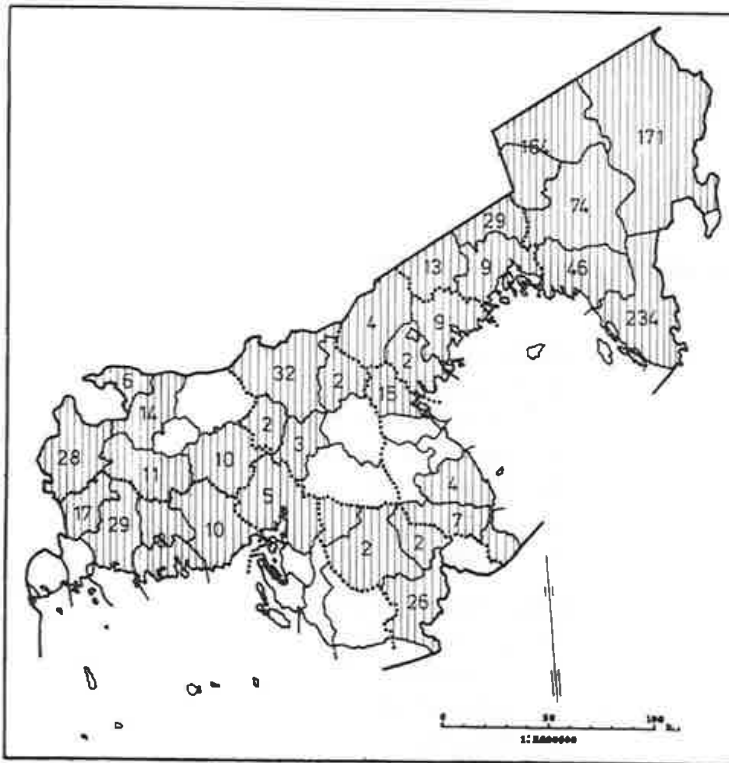
42. Kurkijoen pitäjä
43. Parikkalan ”
44. Jaakkiman ”

Sortavalan kihlakunta:

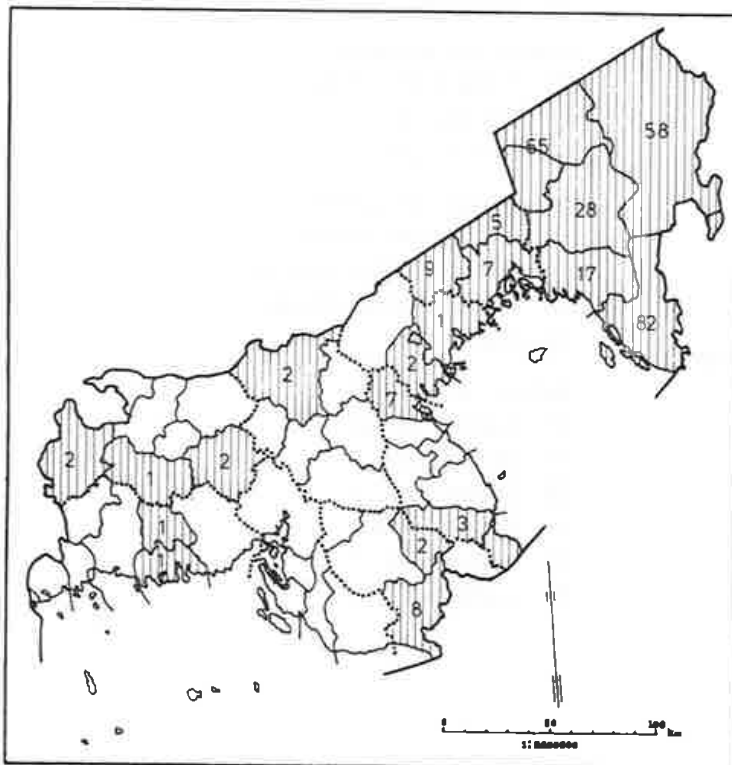
45. Sortavalan pitäjä
(+ Sortavalan kaupunki)
46. Uukuniemen pitäjä
47. Ruskealan ”

Salmin kihlakunta:

48. Salmin pitäjä
49. Impilahden ”
50. Suistamon ”
51. Soanlahden ”
52. Korpiselän ”
53. Suojärven ”

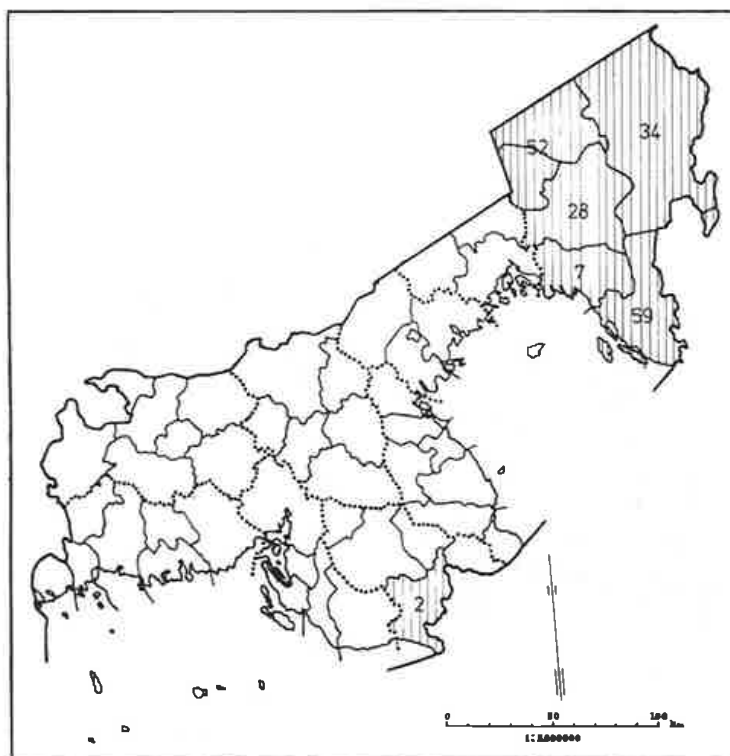

Kartta 1. Karhu v. 1876—1937. (Viivoitus osoittaa, missä pitäjissä ko. petoja on surmattu ja tapporahojat maksettu. Luvut osoittavat taas kaadettujen yksilöiden määrän eri pitäjissä.)

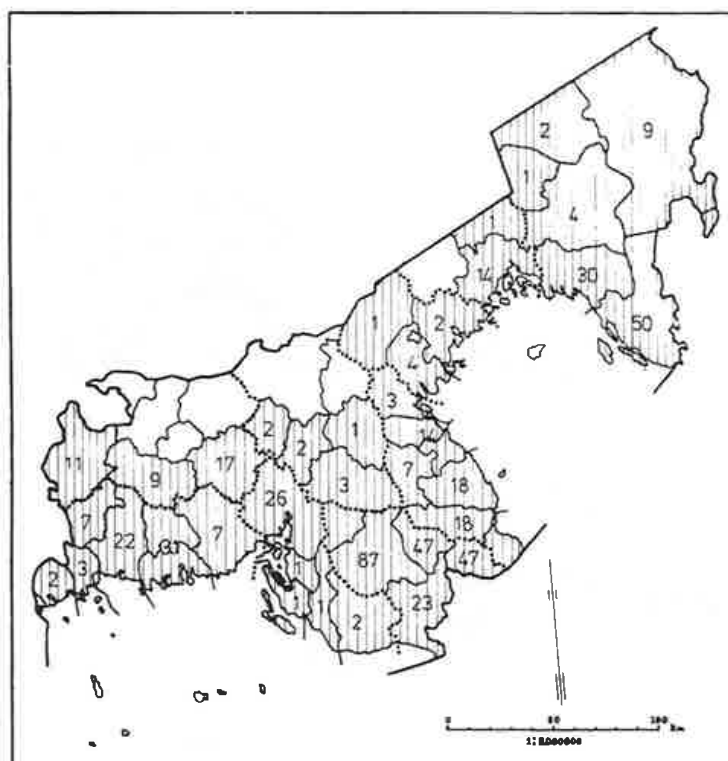

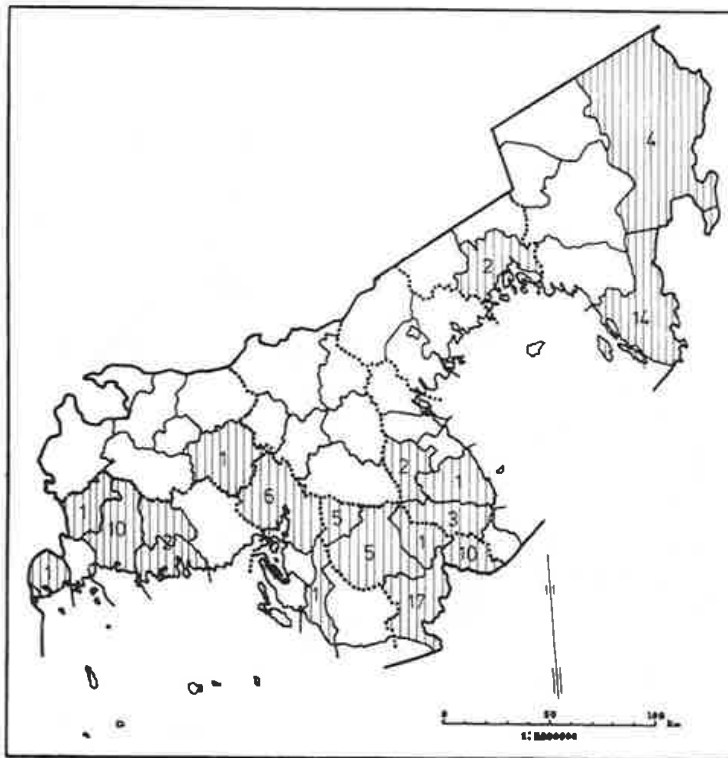
Kartta 2. Karhu v. 1891—1910, jolloin se kuolee sukupuuttoon Länsi-Karjalasta.

*Kartta 3. Karhu v:n 1910
jälkeen.*

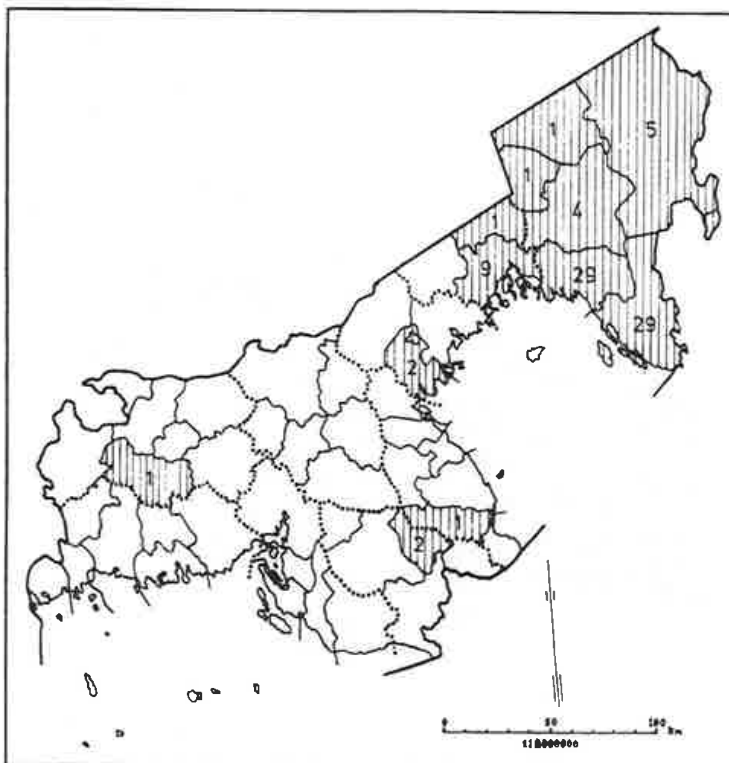

*Kartta 4. Susi v. 1876—
1937.*

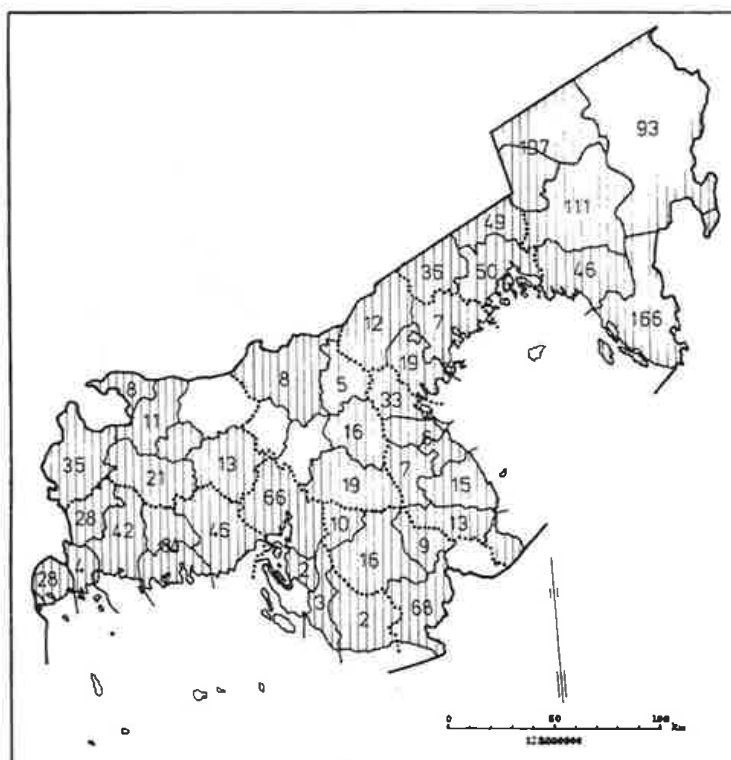

Kartta 5. Susi v. 1886—1890, jolloin se kuolee suppuuttoon Länsi-Karjalasta.

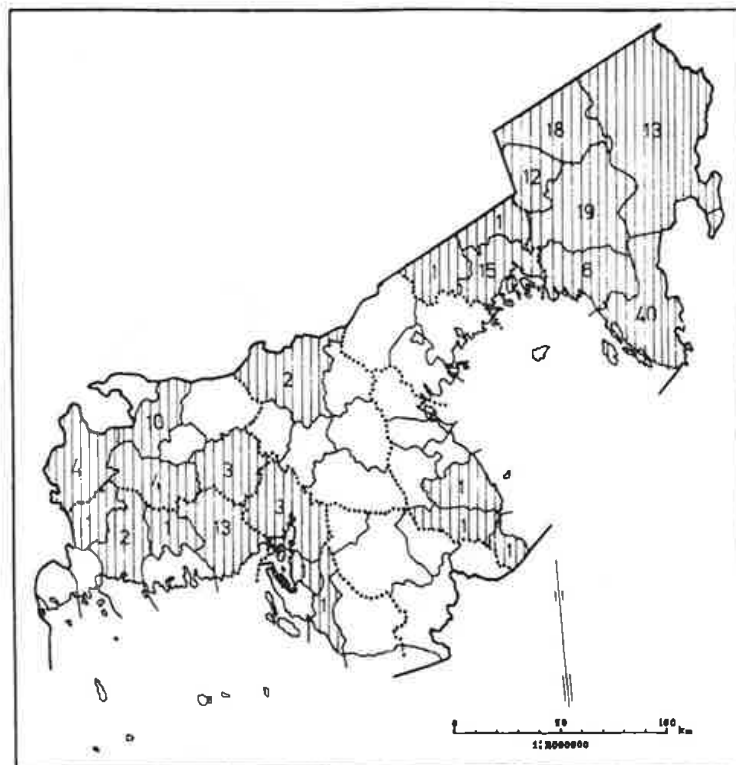

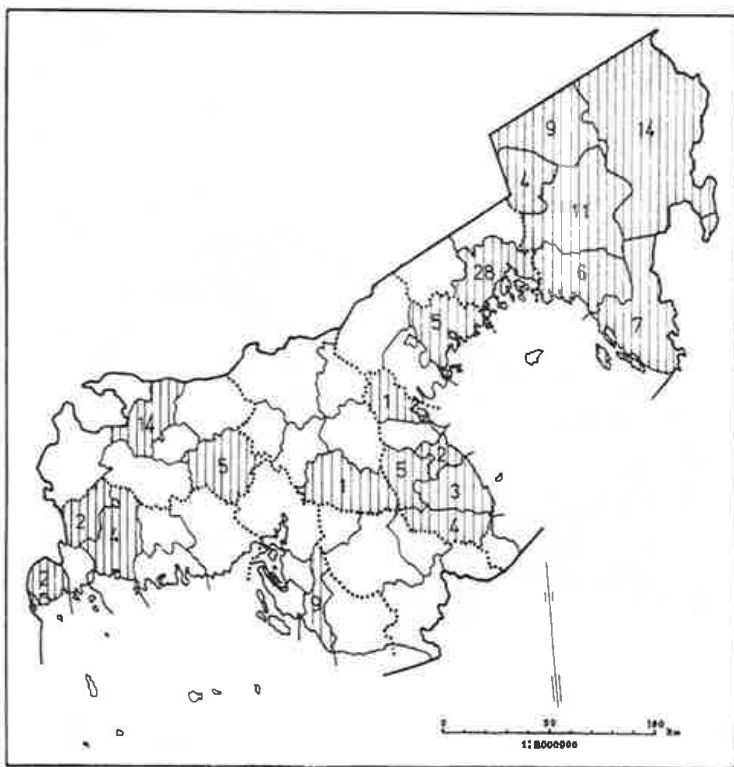
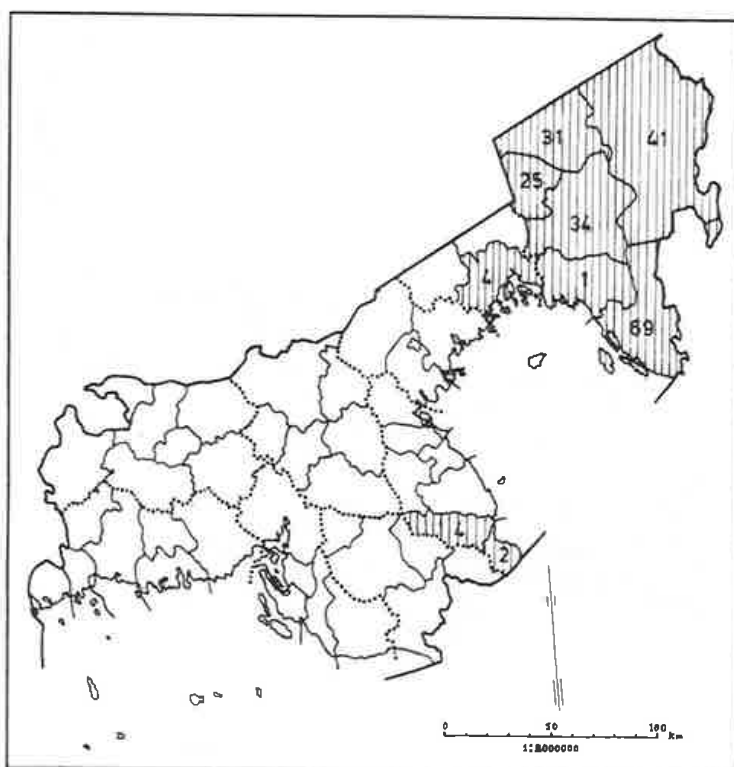
Kartta 6. Susi v. 1901—1937.

*Kartta 7. Ilves v. 1876—
1937.*

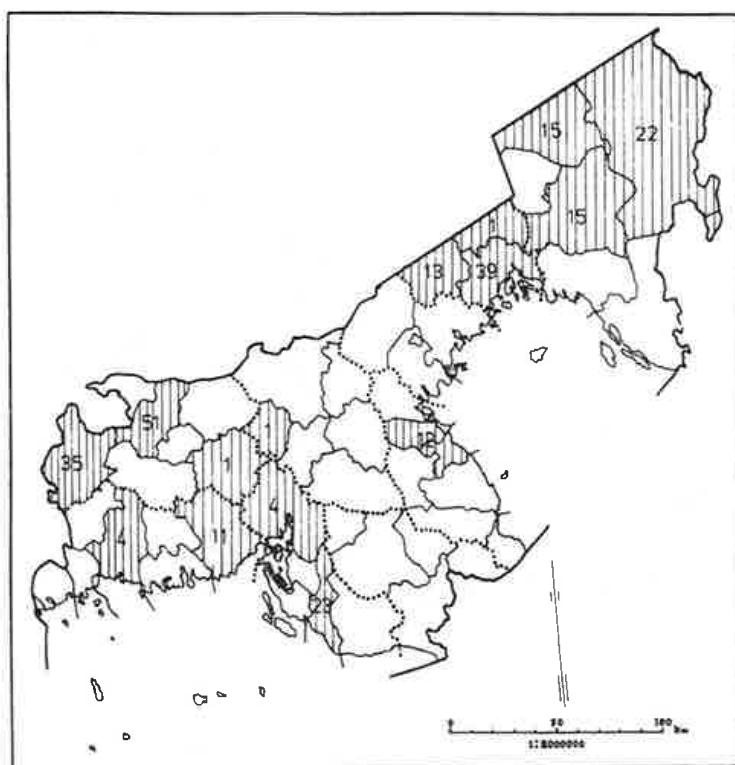

*Kartta 8. Ilves v. 1901—
1910, jolloin se kuolee su-
kupuuttoon Länsi-Karja-
lasta.*

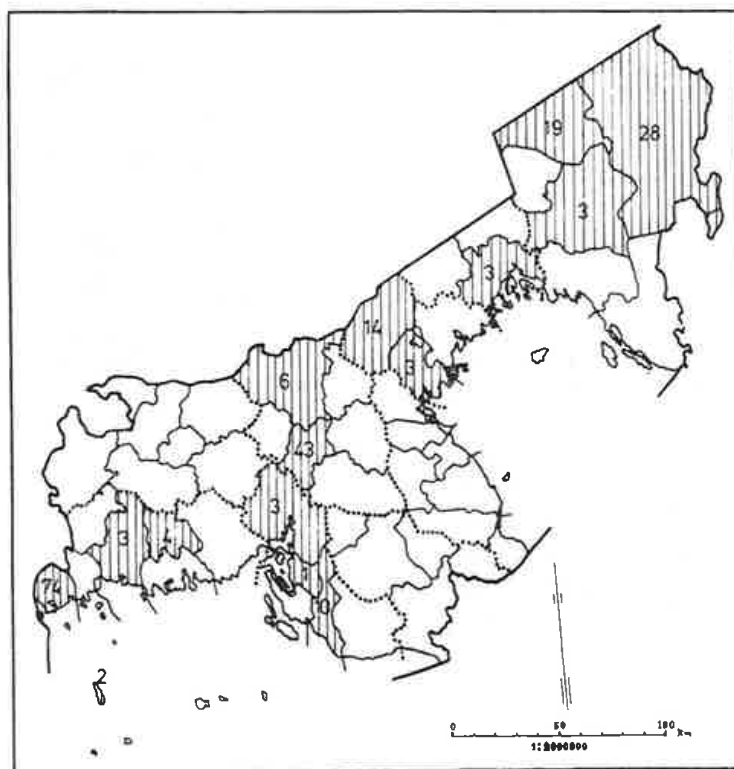

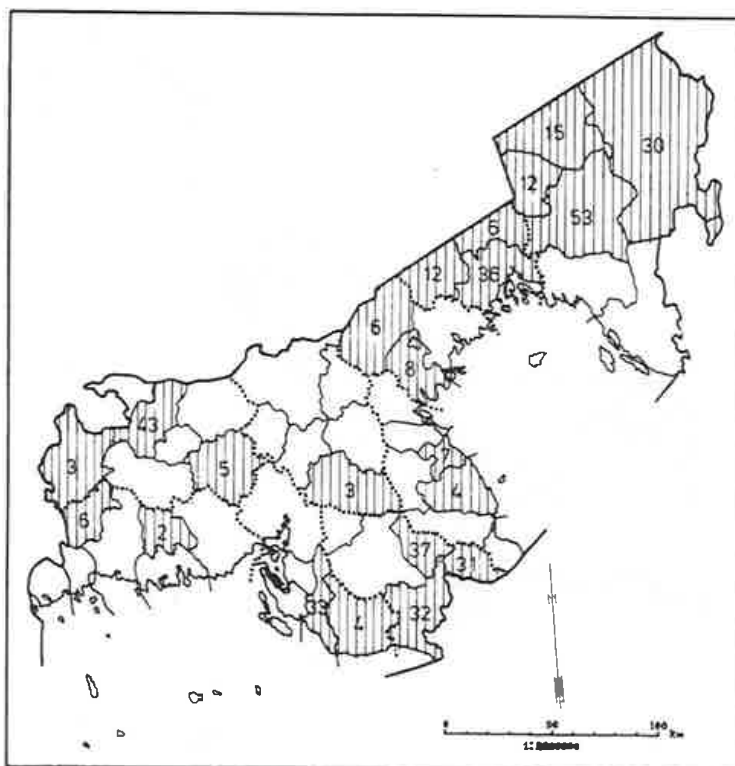

Kartta 11. Saukko v. 1901—1910, jolloin se kuolee sukupuuttoon Länsi-Karjalasta.

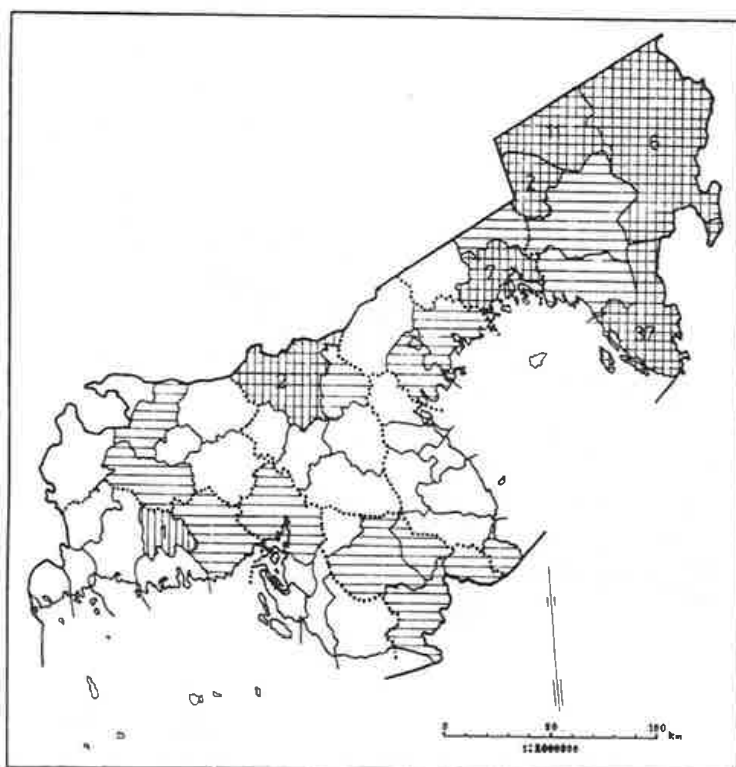

Kartta 12. Saukon 1920-luvulla tapahtunut uusleviäminen.

Kartta 13. Näätä v. 1896—1910, jolloin se kuolee sukupuuttoon Länsi-Karjalasta ja Karjalan kannakselta.

Kartta 14. Isot pedot (karhu, susi, ilves: pystyviivoitus + luku) ja petojen tappamat kotieläimet (hevonen, nauta, lammas: vaakasuora viivoitus) v. 1905—1907. Petoja on esiintynyt siis paljon laajemmalla alueella, kuin miltä niitä on k.o. vuosina saatu pyydetyksi.

Kartta 15. Viipurin läänin väentiheds v. 1749 ("Suomen kartasto" 1910: 28:4 mukaan): tyhjät alueet: alle 1 henkeä km²:llä; vino viivoitus: 1—2 henkeä km²:llä; pysty viivoitus: 2—5 henkeä km²:llä; vaakasuora viivoitus: 6—10 henkeä km²:llä.

